

Venstres stortingsgruppe

**Venstres forslag til
statsbudsjett**

2016

Oslo, 2. november 2015

ET BUDSJETT FOR GRØNN VEKST

2016 vil medføre større utfordringer for Norge enn det vi har vært vant til å håndtere de siste 10-15 årene. Venstre vil spesielt peke på følgende forhold som er helt avgjørende for vår tilnærming til budsjettarbeidet for 2016:

1. Flyktningkrisen i Europa og i landene rundt Middelhavet som følger av situasjonen i Syria.
2. Økende ledighet og behov for omstilling av spesielt oljerelatert virksomhet bl.a. som følge av lav oljepris.
3. Nødvendigheten av å ta klimatrusselen på alvor og gjøre tiltak både nasjonalt og internasjonalt som får klimautslippene ned, men som samtidig legger til rette for grønn vekst.
4. En ikke bærekraftig vekst i oljepengebruk, offentlig forbruk og offentlige utgifter som, om det fortsetter, vil stille Norge overfor store utfordringer - spesielt i et generasjonsperspektiv. Uløste oppgaver og ubetalte regninger overlates til kommende generasjoner.

Det er behov for både kortsiktige tiltak for å løse flyktningkrisen og en økende arbeidsledighet og det er behov for langsiktige tiltak for å framskynde og stimulere det grønne skiftet og tiltak som sikrer en bærekraftig velferdsstat i framtiden. Venstre legger fram et forslag til statsbudsjett for 2016 som er tilpasset disse utfordringene. Vi gjør krevende, men nødvendige grep for å omstille Norge i en grønnere retning, bl.a. ved å ta skatte- og avgiftssystemet aktivt i bruk for å endre adferd i en miljø- og klimavennlig retning. Vi gjør krevende, men nødvendige grep for å redusere offentlige utgifter, men samtidig trygge velferden også for kommende generasjoner. Dette vil for enkelte oppleves som smertefullt, men det er nødvendig. Og det finnes muligheter i omstilling. De mulighetene understrekes og forsterkes i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016. Venstres budsjettforslag for 2016 er et budsjett for grønn vekst.

Vi er i en noe spesiell budsjettsituasjonen all den tid regjeringen først la fra sitt budsjettforslag 7. oktober for så å legge fram et omfattende tilleggsnummer til budsjettet 30. oktober knyttet til en betydelig økning i utgifter som følge av et økende antall flyktninger og asylsøkere til Norge. Venstres Stortingsgruppe har naturlig nok først og fremst arbeidet med et alternativ til det budsjettforslaget som ble lagt fram 7. oktober, men har gjennom dette tatt høyde for at det ville være behov for en betydelig merkostnad knyttet til flyktningssituasjonen. Vi fremmer derfor et helhetlig budsjett som også tar høyde for regjeringens tilleggsnummer.

I forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 har Venstre spesielt pekt på følgende svakheter:

- Oljepengebruken er svært høy, og det er spesielt skuffende at en så liten del brukes for å få forsterke det grønne skiftet.
- Det er en sterk ubalanse på samferdselsbudsjettet mellom satsing på vei og satsing på jernbane og kollektivtransport.
- Vi må bruke mer energi og ressurser på å styrke tiltak mot fattigdom. Livet og hverdagen må gjøres enklere for de barn og deres familier som i dag lever i fattigdom.
- Det må bli enklere å starte nye bedrifter.
- Skattereformen må bli mye grønnere og mer sosial.

Venstre legger derfor fram et forslag til statsbudsjett for 2016 som innebærer

- En omstillings- og stimuleringspakke for Norge på vel 10 mrd. kroner, hvorav 3 mrd. er målrettede skattelettelser som gjør det lønnsomt å arbeide, eie og utvikle norske bedrifter og arbeidsplasser og som inngår i et grønt skifte.
- En samlet satsing på grønn vekst og grønt skifte på 4,8 mrd. kroner og et grønt skatteskifte på 12,5 mrd. kroner.
- En mer sosial og bedre trinnskattmodell.
- En satsing på oppvekst og tidlig innsats på 2 mrd. kroner og en tilsvarende satsing på fattigdomsbekjempelse og omfordeling.
- En styrket kommuneøkonomi med 3 mrd. kroner og en økt satsing på skole, utdanning og forskning på om lag 2 mrd. kroner.
- En oljepengebruk som er vel 12 mrd. kroner lavere enn det regjeringen opprinnelig la opp til og om lag 4,2 mrd. kroner lavere inkludert finansiering av økte utgifter til flyktninger.

På tross av betydelig økte satsinger på de områdene som er viktigst for Venstre: Miljø og klima, fattigdomsbekjempelse, skole, utdanning og forskning og næringsliv og nyskaping vil Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 være mer bærekraftig og mindre ekspansivt enn regjeringens forslag.

Konkret foreslår Venstre følgende i stort (tall bokført, mill. kr):

Skatte- og avgiftsopplegget (netto skatteskjerpelse) *	4.285,0
Innsparingstiltak/omprioriteringer:	19.171,6
Økte inntekter:	552,6
Hovedprioriteringer/økte utgifter:	11.964,3
Mindre oljepengebruk (før flyktningetillegget):	12.044,9
Økte kostnader knyttet til flyktninger (netto):	9.900,0
Inndekningsforslag mv fra regjeringen Venstre støtter:	2.067,8
Mindre oljepengebruk totalt:	4.212,7

Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 inneholder de hovedsatsinger som skal til for å ta Norge i rett retning inn i framtiden – inn i det klimavennlige kunnskapssamfunnet vi skal leve av i framtiden og hvor vi samtidig løfter og tar var på dem som er vanskeligst stilt.

Det henvises til tabeller og kommentarer på de kommende siden som beskriver Venstres budsjettalternativ for 2016 i detaljer.

Det bemerkes til slutt at enkelte av postene i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 er basert på anslag. Dette skyldes enten at vi ikke har fått svar på spørsmål fra det aktuelle departement eller at det er forslag det finnes manglende datagrunnlag for å beregne fullt ut.

På grunn av tilleggsnummeret om flyktninger har det heller ikke vært mulig å legge inn tall i Stortingets budsjettdatabase så langt. Feil og mangler kan derfor forekomme.

* Netto skatteskjerpelse vil etter forslagene i tilleggsnummeret være 2,8 mrd. kroner i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

GRØNT SKIFTE OG GRØNN VEKST

Venstre har etterlyst det grønne skiftet i mange, mange år. Nå har vi muligheten til å få det til, men det krever en reell vilje, ikke bare ord. Venstres oppgave i de kommende budsjettforhandlinger blir å gjøre ord om til handling. I valget mellom det gamle og det nye velger vi alt for ofte det gamle.

Det er ingen tvil om at Norge står overfor en del utfordringer i tiden som kommer knyttet til økende ledighet og framtidsutsiktene for deler av privat næringsliv spesielt knyttet til olje- og gassindustrien. Løsningen er imidlertid ikke å erstatte tapte arbeidsplasser med nye arbeidsplasser innenfor petroleumssektoren. Løsningen er å bruke den høykompetente arbeidskraften som nå mister jobben i et grønt skifte.

For Venstre er den viktigste utfordringen nå å gjøre den omstillingen vi skal i gjennom så grønn, så myk og så effektiv som mulig. Derfor er våre hovedprioriteringer i statsbudsjettet 2016 tiltak som stimulerer det grønne skiftet og som kan bidra til grønn vekst.

Venstres mål er et samfunn uten forurensning, der ressursene forvaltes til beste for oss som lever nå - og for framtidige generasjoner. Venstre vil gjøre Norge til et miljøpolitisk foregangsland; vi skal

utvikle miljøteknologi og finne løsninger som også andre kan benytte. En slik omstilling er krevende, men gir nye muligheter. I en verden hvor miljøproblemene blir tydeligere, vil miljøbedrifter bli morgendagens vinnere. Det viktigste generelle miljøvirkemiddelet Venstre vil ta i bruk, er overgang fra mindre skatt på arbeid til mer skatt på miljøskadelig atferd. Et grønt skatteskifte.

Venstre vil omstille Norge til et klimavennlig samfunn, samtidig som vi opprettholder en velfungerende og sikker energiforsyning. Skal vi løse de internasjonale klimautfordringene, kreves det at rike land som Norge tar en lederrolle i arbeidet med å vise fattigere land at det er mulig å kombinere lave utslipp med et høyt velstands- og velferdsnivå. Norge har store muligheter til å legge om energibruken, ta i bruk ny miljøteknologi i energiforsyningen og industrien samtidig som dette kan bidra til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser.

Venstre hadde store forventninger til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 på miljø- og klimaområdet. Samarbeidsavtalen har klare forpliktende formuleringer om å styrke klimaforliket og satse mer på kollektivtransport i byene. Begge deler er fraværende i forslaget i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016. Det er rett og slett ikke godt nok.

Vi vet at det er mulig å løse klimautfordringene. Både den internasjonale klimarapporten [The New Climate Economy](#) som kom i september i fjor og Miljødirektoratets rapport [Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling](#) viser at det er mulig, men at det kreves både politisk vilje og politisk mot for å få det til. En bedre miljø- og klimapolitikk koster.

En avgjørende faktor for Venstre for å få til et regjeringsskifte etter valget 2013 var behovet for en langt mer offensiv klima- og miljøpolitikk. Vi har en forpliktelse – både overfor velgere og kommende generasjoner til å gjøre et krafttak for et bedre livsmiljø. Derfor foreslår Venstre en samlet klima- og miljøinnsats på 4,8 mrd. kroner i vårt forslag til statsbudsjett for 2016. I tillegg foreslår vi et kraftfullt grønt skatteskifte på om lag 12,5 mrd. kroner (se tabell på side 12)

Miljøvennlig samferdsel

Venstre vil at Norge skal utvikle verdens mest miljøvennlige transportsektor. Fremtidig trafikkvekst i og rundt de store byene må tas av jernbane, kollektiv, sykkel og gange. Godstransport må overføres fra vei til sjø og bane. Fossilt drivstoff må erstattes av elektrisitet og andre rene energiformer. Tettsteder og byer må bygges omkring kollektivknutepunktene slik at behovet for å eie og kjøre bil reduseres, og slik at flere kan benytte seg av fleksible, klimavennlige transportløsninger. Det er bra at regjeringen foreslår økte bevilgninger til jernbane (selv om det er behov for ytterligere økning), men det er direkte skuffende at regjeringen i realiteten kutter i bevilgningene til kollektivtransport i de store byene (igjen) og ikke følger opp Stortingets klare ambisjoner når det gjelder gang- og sykkelveier. Venstre vil også stimulere til at flere reiser kollektivt gjennom skattefritak for arbeidsgiverbetalt månedskort eller årskort på kollektivtransport til og fra jobb, redusere prisene på månedskort på tog med 20 prosent og øke studentrabatten på enkeltreiser hos NSB.

Venstre foreslår følgende tiltak for å stimulere til grønn samferdsel:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Maroff, Energiex og Transport2025 (forskning på miljøvennlig transport)	50,0
Biogass	20,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1.1.2016	0,0
Tilskudd til godsoverføring fra vei til sjø/bane	50,0
Gang- og sykkelvei	100,0
Nasjonale sykkel turistveier	25,0
Belønningsordning gang- og sykkelveier	400,0
Miljø- og servicetiltak	40,0
Kollektivfelt og holdeplasser	100,0
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	500,0
Bymiljøavtaler	400,0
Planleggings- og prosjekteringsmidler for t-baneutvidelse i Bærum.	5,0
Planleggingsmidler Ahus-banen	10,0
Jernbane, drift og vedlikehold	100,0
Elektrifisering, Rørosbanen og Solørbanen (planlegging)	15,0
Investeringer, jernbane	500,0
Redusert pris på månedskort på NSB med 20 pst.	41,4
Økt studentrabatt, NSB	24,0
SUM MILJØVENNLIG SAMFERDSEL	2 442,4

Grønn innovasjon

Norsk industri er basert på bærekraftig fornybar energi, og norske metallurgiske og prosessindustrielle forskningsmiljøer er verdensledende. Venstre vil legge til rette for å videreutvikle disse verdensledende kunnskapsmiljøer for bærekraftig industriproduksjon. En offensiv klimapolitikk kan gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig. I tett samspill med industrien vil Venstre forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal vi lykkes med dette er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til teknologiutvikling, som f.eks. miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge, sikre tilgang på kapital til store innovative prosjekter innen fornybar energi og sats tungt på forskning innenfor miljø, klima og miljøvennlig energi. For å stimulere til det grønne skiftet foreslår Venstre bl.a. at det opprettes to nye såkornfond á 200 mill. kroner som øremerkes hhv. miljøteknologi og bioøkonomi.

Venstre foreslår følgende tiltak for å bidra til økt grønn innovasjon:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Grønn omsorg	5,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Forskning, klima, miljø og miljøvennlig energi	105,0

Tilskuddordning for grønne innovative anskaffelser (fergeanbud m.m.)	50,0
To nye såkornfond for hhv miljøteknologi og bioøkonomi á 200 mill. kroner	94,0
Miljøteknologiordningen	135,5
Videreføring av treprogrammet	25,0
Tilskudd til MET-senteret (Havvind)	3,0
CO ₂ -lagring	20,0
Legge fiberkabel parallelt med utbygging av strømkabler mellom Kvilldal i Rogaland og Blyth i Storbritannia, og mellom Tonstad i Vest-Agder og Wilster i Tyskland (dekket innenfor rammene til Statnett).	0,0
Etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO ₂ -lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15-20 mrd. kroner. Utreddes og startes ifbm RNB2016	0,0
SUM GRØNN INNOVASJON	445,5

Naturvern og biologisk mangfold

Naturmangfold er den store variasjonen av arter og naturtyper som danner brikkene i det som utgjør livsviktige økosystemer. Det er dramatisk at mangfoldet av arter utrykkes i et tempo som er mye raskere enn det som er naturlig. Venstre vil stanse utrykningen av arter og ta hensyn til miljøet i all planlegging og utbygging. For å sikre det biologiske mangfoldet, er det nødvendig å redusere inngrepene i naturen gjennom god forvaltning og økt vern, og ved å stanse utbredelsen av fremmede arter på land og til havs. Regjeringen har etter Venstres syn vært usedvanlig svake når det gjelder naturvern og biologisk mangfold. Mange vedtak (med støtte fra bl.a. Senterpartiet) går i direkte feil retning. Det gjelder bl.a. tillatelse til dumping av gruveavfall i Førdefjorden, sjødeponi i Repparfjorden i Finnmark, opphevelse av forbudet mot blyhagl, kutt i skogvern, økt snøscooterkjøring i sårbar natur og endring av definisjon av iskanten/tillatelse til oljeleting i svært sårbare områder. Det er et stort behov for å øke innsatsen når det gjelder naturvern, biologisk mangfold og opprydning etter gamle miljøsynder. Venstre vil derfor øke bevilgningene med nær 1 mrd. kroner til disse formål.

Venstre vil prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Økt kontroll av oppdrettsnæringen (lus) hhv Fiskeridirektoratet og Mattilsynet	20,0
Havforskningsinstituttet, villaks/lakselus	20,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Havforskningsinstituttet, bestandsforskning	25,0
Mareano	10,0
Atomavfall	10,0
Miljøovervåking	75,0
Forskning på samlet belastning	10,0

Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0
Handlingsplaner og faggrunnlag prioriterte arter og utvalgte naturtyper	15,0
Bedre oppfølging av naturmangfoldloven	10,0
Bekjempelse av fremmede arter	10,0
Bedre forvaltning av norsk vann-natur, inkl. kystsoneplanlegging	20,0
Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0
Krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann	3,0
Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0
Nye nasjonalparker	20,0
Nytt skogvern	250,0
Opprydningstiltak, bl.a. Sandefjord havn	90,0
Restaurering av myr	12,0
Tiltak mot marin forsøpling	25,0
Friluftstiltak	25,0
Flere utvalgte kulturlandskap	15,0
Tiltak prioriterte arter og utvalgte naturtyper	25,0
Fjellstyre	2,0
SUM NATURVERN, BILOGISK MANGFOLD M.M	972,0

Kulturminnevern

Venstre vil ha en offensiv satsing på kulturvern og museer, som tar vare på mangfoldet, utfordrer samtiden og sikrer viktige kulturminner for fremtidige generasjoner. Venstre vil utvikle ordninger som motiverer til bevaring av kulturminner og ivaretaking av nye funn.

Venstre foreslår derfor økte bevilgninger til:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Frivillige miljøorganisasjoner (bl.a. 2 mill. kroner til Fortidsminneforeningens museumsformidling)	5,0
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	10,0
Tilskudd til fartøyvernssenter	3,0
Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0
Verdensarv	12,0
Kulturminnefondet	30,0
SUM KULTURMINNEVERN	106,5

Internasjonale miljøtiltak

Som et land som har tjent seg rikt på å eksportere fossil energi, må Norge gå foran med egne utslippskutt og klimastøtte til fattige land. Norge skal være en pådriver i arbeidet for å sette en internasjonal pris på CO₂ og utvikle internasjonale karbonmarkeder. Internasjonale satsinger og finansieringsløsninger som for eksempel Norges arbeid for redusert avskoging i utviklingsland, skal

komme i tillegg til, ikke istedenfor, egne utslippskutt. For Venstre er det viktig at er en positiv bidragsyter i alle internasjonale sammenheng og at Norge har minst like ambisiøse mål for samlede klimautslipp som f.eks. EU. Venstre er derfor svært glade for at Norge har sluttet seg til EUs klimamål om en reduksjon i utslippene på 40 prosent innen 2030, men savner en konkret plan for hvordan vi skal komme dit.

Av internasjonale miljøtiltak vil Venstre bl.a. prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Omprioritere/øremerke 100 mill. kr. til mangroveskog i skogprogrammet	0,0
Norwegian Blue Forest Network (mangrove-bevaring)	3,0
Deltakelse i EUs miljøprogram LIFE ¹	0,0
Klimatilpasning	5,0
Det grønne klimafondet	200,0
Havforskningsinstituttet: Forskningstokt i Sørishavet og Sør-Atlanteren	25,0
SUM INTERNASJONALE MILJØTILTAK	233,0

Grønne innkjøp og grønn boligbygging

Et grønt skifte er avhengig av en rekke virkemidler og at alle – store og små tiltak – trekker i samme retning. Det er et stort uforløst potensiale i å stimulere til det grønne skifte gjennom offentlig innkjøpspolitikk og det er et stort potensiale i å få ned både klimautslipp og energieffektivisering gjennom smartere og grønnere boligbygging. Venstre er skuffet over at regjeringen heller ikke denne gang fremmer forslag om en reell skattefradragordning for energieffektiviseringstiltak i husholdningene, men velger en «kvasiløsning» via ENOVA. Et slikt skattefradrag som Venstre foreslår i vårt budsjettforslag ville både satt fart på energieffektiviseringen og ville virke som et målrettet og fornuftig tiltak i en tid med økende ledighet.

For å stimulere grønne innkjøp og grønn boligbygging foreslår Venstre:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Energimerking av boliger og bygninger	15,0
Bygg 21 (miljøvennlig boligbygging)	15,0
Videreføring av framtidens byer/NAL (Miljøvennlig by- og bygdeutvikling.)	4,0
Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling	1,0
Lavenergiprogrammet (miljøvennlig boligbygging)	6,5
Miljøvennlige innkjøp (DiFi)	15,0
Miljøkompensasjonsordning for merutgifter knyttet til kommunale grønne innkjøp	100,0
SUM GRØNNE INNKJØP OG GRØNN BOLIGBYGGING	156,5

¹ Koster anslagsvis 110 mill. kroner i 2017. Kan generere det mangedobbelte i støtte til miljøtiltak i Norge. Se: <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

Redusert petroleumsaktivitet

Petroleumssektoren står for nesten en tredjedel av norske CO₂-utslipp. Skal vi begrense den globale temperaturøkningen til 2 grader, er det en forutsetning at utvinning og forbrenning av fossile ressurser flater ut og på sikt synker. Petroleumpolitikken må derfor innrettes slik at den er forenlig med en vellykket og ambisiøs klimapolitikk. Klimapolitiske hensyn må inngå som en del av beslutningsgrunnlaget når og om nye petroleumsprosjekter planlegges. Sårbare områder i nord bør etter Venstres syn ikke være et område for petroleumsaktivitet og med dagens oljepris er det heller ikke lønnsomt. Alle bevilgninger til leting/kartlegging/aktivitet i disse områdene bør derfor fjernes. Venstre foreslår også noen endringer i den svært gunstige petroleumsbeskatningen som innebærer en økt likebehandling skattemessig mellom øvrig næringsliv og olje- og gassnæringen.

Venstre vil derfor foreslå å redusere følgende bevilgninger:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Kartlegging, petroleumsaktivitet i nordområdene ²	-173,0
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-13,6
Petroleumsforskning	-240,0
Avvikle tilskuddet til INTSOK	-17,2
SUM KUTT I PETROLEUMSAKTIVITET	-443,8

Grønt skatteskifte

Venstres overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter Venstres syn i all for liten grad har blitt brukt de siste årene. I budsjettavtalen med Høyre og Frp for 2015 fikk Venstre gjennomslag for et grønt skatteskifte som i sum var større enn det den forrige regjering klarte på 8 år. Regjeringen har satt ned en grønn skattekommisjon som skal komme med sine anbefalinger i desember. Det er i tråd med Venstres politikk og [tidligere forslag i Stortinget](#). Vi kan imidlertid ikke vente til skattekommisjonens anbefalinger kommer før det gjøres nødvendige grep for å ta i bruk skatte- og avgiftssystemet i klima- og miljøpolitikken.

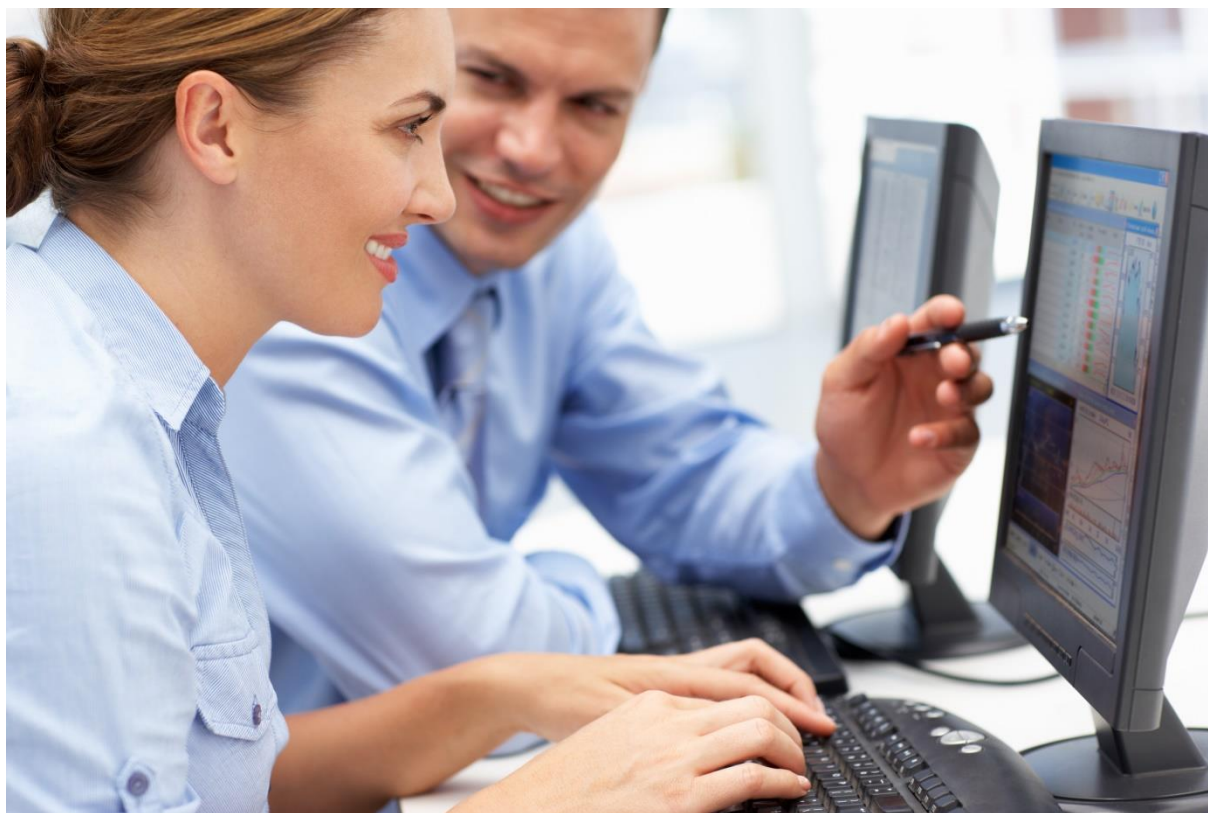
For Venstre handler et grønt skatteskifte både om å gi skatte- og avgiftslettelser for å belønne miljøvennlig valg og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelser for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Venstre foreslår derfor:

² Regjeringen foreslår i tilleggsnummeret knyttet til økt antall asylkomster å kutte bevilgningene på denne posten med 115 mill.

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	270,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	2 000,0
Mva-fritak økologisk mat (anslag)	170,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	50,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	3,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst for biogasskjøretøy	0,0
Innføre fritak for el-avgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	1,0
Reduksjon i landingsavgiften på 25 % for fly som går på biodrivstoff	0,0
SUM GRØNNE SKATTELETTELSER:	2 494,0
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå.	134,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer (medfører færre flyreiser)	1 050,0
Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NO _x -utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst av gruppe A (personbiler)	385,0
Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO ₂ -utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst av gruppe A (personbiler)	105,0
Ilegge NO _x -komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende personbiler	30,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 10 pst	69,0
Øke veibruksavgiften på bensin med 50 øre per liter	420,0
Øke veibruksavgiften på autodiesel med 50 øre per liter samt opptrapping av avgiften på autodiesel slik at den blir lik bensin tilsvarende 43 øre per liter	2 485,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0
Økt el-avgift 2,5 øre/kWh og heve redusert sats i el-avgiften til 2,5 øre kWh. 0,5 øre øremerkes Enova.	1 110,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kroner per tonn	1 584,0
Ny miljøavgift på plast	200,0
Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2 000,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0
SUM GRØNNE SKATTESKJERPELSER:	10 045,0
SUM GRØNT SKATTESKIFTE	12 544,0

GRØNN OMSTILLING, LAVERE LEDIGHET

Norge står overfor to utfordringer: 1) En økende arbeidsledighet som i det alt vesentlige skyldes en fallende oljepris kombinert med et svært høyt kostnadsnivå og 2) samtidig store miljø- og samfunnsutfordringer som krever en grønn og bærekraftig omstilling.

Statsbudsjettet for 2016 må derfor både bli et budsjett for langsiktig omstilling, men som samtidig får ned ledigheten. Vi har i mange år snakket om at vi må få de kloke hodene i oljebransjen over i andre bransjer. Nå er mange av dem sagt opp og leter etter ny jobb. Hovedutfordringen er å skape nye arbeidsplasser slik at verdifull kompetanse beholdes i det norske arbeidsmarkedet og at kompetansen brukes til det grønne skiftet alle snakker om, men som for få har en reell vilje til faktisk å gjennomføre.

Norge har over år tillatt et kostnadsnivå som ligger langt over land det er naturlig å sammenligne oss med. Skal vi fortsatt kunne konkurrere om oppdrag i en global økonomi må vi bli enda mer produktive. Nøkkelen for å få til dette er kompetanse. En kompetent arbeidsstyrke har vært og vil være Norges konkurransefortrinn. Derfor er det ekstra viktig at vi bevarer og videreutvikler den kompetansen vi allerede har i en tid med økende ledighet og behov for omstilling.

Omstilling er utfordrende og det er ekstra krevende for dem som i kortere eller lengre perioder blir uten arbeid som følge av urolige tider. Vår oppgave er å gjøre den perioden så kort som mulig og stimulere de mulighetene omstilling gir. For å sikre vår konkurransekraft må vi derfor utvikle et nytt næringsliv. Vi trenger et næringsliv som er mer kunnskapsbasert, eksportrettet, produktivt og miljøvennlig.

Regjeringen la fram en tiltakspakke på om lag 4 mrd. kroner i sitt forslag til statsbudsjett for 2016. Venstre støtter de fleste av tiltakene i den pakken, men mener at den må forsterkes og utvides. Venstre foreslår derfor en samlet omstillingspakke på 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag, hvorav vel 3 mrd. kroner er målrettede skattelettelser for å få økte investeringer i næringslivet, økt tilgang på risikovillig kapital og gjøre det lettere å starte nye bedrifter.

Vedlikehold, infrastruktur og nybygg

En viktig del av Venstres tiltaks- og omstillingspakke er vedlikehold og infrastruktur. Venstre vil spesielt prioritere tiltak som bidrar til en grønn omstilling og et grønt skifte gjennom forsering av utbygging av kollektivtransport i og rundt de største byene, utbygging og vedlikehold av jernbane og en storstilt utbygging av gang- og sykkelveier. Samlet foreslår Venstre en økt satsing på over 2 mrd. kroner til en slik nødvendig satsing. I tillegg er det både miljømessig og samfunnmessig klokt å inkludere skipsfarten i det grønne skiftet. Venstre foreslår derfor både at det stilles miljøkrav til nye fergeanbud, at «vrakpant-ordningen» for skip utvides betydelig og at vi prøver ut nye teknologier som hydrogen i fergetrafikken. Venstre støtter ikke regjeringens forslag om tvangssonering i Nederland for å få ned soningskøen. Vi mener det er mye mer fornuftig å bygge opp fengselskapasitet i Norge og foreslår bl.a. å utvide kapasiteten i Vik Fengsel. Venstre mener også at det er fornuftig å bruke mer penger på flom- og skredforebygging, rassikring av fylkesveger og bredbåndsutbygging i distriktene.

Venstre vil derfor foreslå følgende vedlikeholds- og infrastrukturtiltak i 2016:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Nybygg, Saemien Sitje	40,0
Tou Scene	2,5
Vik Fengsel	42,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Opprydningstiltak, bl.a. Sandefjord havn	90,0
Rehabilitering Stavanger og Bergen domkirker	40,0
Utbygging av gang- og sykkelveier	525,0
Rassikring fylkesveier	100,0
Utbygging av kollektivtransport i og rundt de største byene	1 015,0
Drift, vedlikehold og investering i jernbane	615,0
Bredbåndsutbygging	140,0
Universell utforming av skolebygg	270,0
Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner – asyl- og flyktningmottak	50,0
SUM VEDLIKEHOLD, INFRASTRUKTUR OG NYBYGG	3 071,5

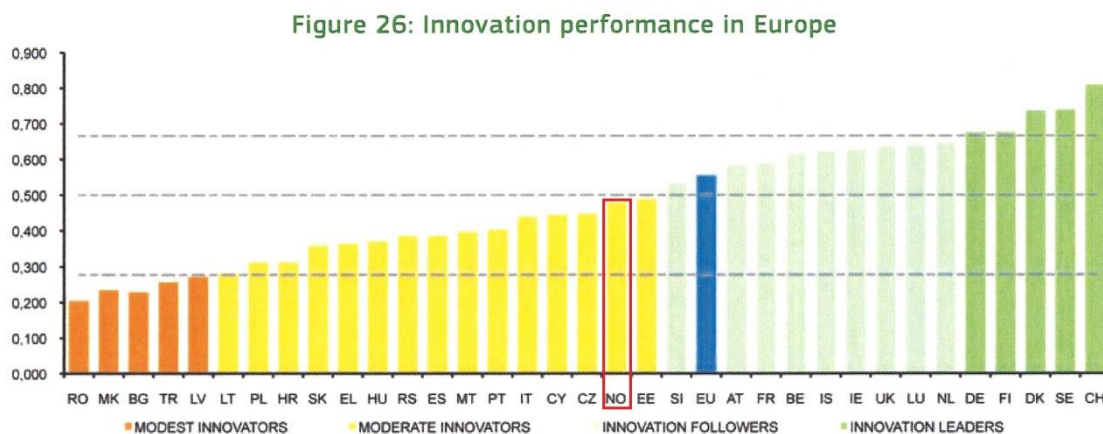
Teknologioverføring og innovasjon

En riktig og viktig strategi i omstilling er å satse mer på det som virker, som bidrar til omstilling og gir nye miljøvennlige arbeidsplasser. Både SIVAs inkubasjonsprogram, miljøteknologiordningen

under Innovasjon Norge og forsknings- og utviklingskontrakter er eksempler på gode målrettede ordninger som Venstre vil styrke.

Internasjonale undersøkelser viser at Norge er i bakleksa når det gjelder innovasjon og nyetableringer. EU-kommisjonens rapport [Innovation Union Scoreboard](#) rangerer Norge som nr. 17 av 34 land når det gjelder innovasjonsevne. Norge omtales som en moderat innovatør, i motsetning til våre naboland Sverige, Danmark og Finland som ligger på hhv 2., 3. og 4. plass på den samme oversikten og som alle karakteriseres som innovasjonsledende.

* Non-EU countries include Switzerland (CH), Iceland (IS), Norway (NO), Serbia (RS), Former Yugoslav Republic of Macedonia (MK) and Turkey (TR).

Selv om det kan stilles spørsmålstegn ved om denne målingen viser innovasjonsevnen i Norge fullt ut, er det ingen tvil om at vi både kan og må gjøre mer for å stimulere til innovasjon i norsk næringsliv og norske bedrifter, spesielt i en tid med behov for omstilling og ny næringsvirksomhet i deler av landet. Venstre mener også at vi må ta en grundig debatt på om de offentlige selskaper og virkemidler som Investinor, Argentum og Innovasjon Norge er innrettet på en måte som stimulerer det grønne skiftet og som bidrar aktivt til den innovasjons- og omstillingstakten Norge trenger. Venstre ser et tydelig skifte innenfor Innovasjon Norge som vi støtter helhjertet opp om, men etterlyser en debatt om Investinor og Argentum.

Venstre vil derfor sikre økt innovasjon gjennom:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Øke rammene for landsdekkende innovasjonslånordning med 300 mill. kroner.	100,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill. kroner.	89,5
SIVAs inkubasjonsprogram	50,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Program for klyngeutvikling	20,0
Forskings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	31,5

Innovasjon Norge, reiseliv	13,5
Ny tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser	50,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	135,5
Økt tilskudd til pre-så Kornfond	50,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Sett Sjøbein	3,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Helseteknologi	30,0
Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.	0,0
SUM TEKNOLOGIOVERFØRING OG INNOVASJON	678,0

Forskning og høyere utdanning

For Venstre er økt satsing på forskning og høyere utdanning et viktig mål i seg selv og har vært en hovedprioritet i våre alternative statsbudsjett i lang tid. I en tid med omstilling og behov for nye bedrifter og nye næringer er det åpenbart fornuftig å satse enda mer. Spesielt viktig er det å legge til rette for at mer av den samlede forskningen faktisk blir «butikk» og bidrar til å skape nye og grønne arbeidsplasser. Forskning på miljø- og klimarelaterte løsninger (bl.a. ENERGIX, Miljø2015 og Transport2025) og næringsrettet forskning (Maroff, BiA, FORNY2020/TTO) er spesielt viktig og prioritert i Venstres budsjettforslag for 2016.

Vi viser for øvrig til grundigere omtale av hele Venstres skole-, utdannings- og forskningspolitikk på side 30-34.

Innenfor forskning og høyere utdanning vil Venstre bl.a. prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
2250 nye studieplasser fra høsten 2016 (250 nye innen informatikk)	146,8
Forskning ³	757,4
Høyere utdanning	269,4
Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt	98,0
Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0
SUM FORSKNING OG HØYERE UTDANNING	1 321,6

Flere gründere og selvstendig næringsdrivende

Små og mellomstore bedrifter utgjør ryggraden i norsk næringsliv. Over 99 prosent av bedriftene i Norge har 100 ansatte eller færre. Over 90 prosent av bedriftene i privat sektor har under 10 ansatte. Når nye bedrifter etableres og eksisterende bedrifter utvikler seg, skapes og opprettholdes arbeidsplasser. Små og mellomstore bedrifter er derfor viktige bidragsytere til verdiskapingen i Norge og til å opprettholde arbeidsplasser og bosetting i hele landet. Det er derfor av avgjørende betydning å sørge for gode rammebetingelser for de minste bedriftene og at en økende ledighet møtes med en strategi for entreprenørskap, gründervirksomhet, innovasjon og ikke minst det å legge til rette for at langt flere starter eller investerer i ny virksomhet og nye foretak.

³ Summerer opp forskningstiltak som ikke er angitt eksplisitt andre plasser i kap. om grønn omstilling. Samlet forskningsinnsats er 827,4 mill. kroner i Venstres budsjettforslag for 2016.

Vi må først og fremst rette den offentlige innsatsen inn mot de bedriftene som har fremtiden foran seg og de arbeidsplassene som ennå ikke er skapt. Venstre vil gjøre det enklere å starte og drive egen bedrift. Vi vil ha gode vilkår for alle bedrifter, og vi er spesielt opptatt av de minste bedriftene, gründere og selvstendig næringsdrivende.

Det startes svært mange nye bedrifter eller foretak i Norge hvert år. I følge SSB ble det startet over 54.500 nye i 2014. Utfordringen er at nesten like mange legges ned. SSB anslår at veksten i antall bedrifter og foretak «bare» vil være på 1.750 fra 2014 til 2015.

For første gang på svært lange gikk tallet på selvstendig næringsdrivende ned i 2014.

1. januar 2015 var det 3.400 færre selvstendig næringsdrivende enn året før.

Foretak per 1. januar, nyetablerte foretak og nedlagte foretak etter organisasjonsform								
Organisasjonsform	2013			2014			2015	
	Foretak 1. januar	Nye foretak	Nedlagte foretak (endelig)	Foretak 1. januar	Nye foretak	Nedlagte foretak (estimert)	Foretak 1. januar (estimert)	Endring siste år (2014-2015)
I alt	390.076	51.622	48.094	401.694	54.539	49.936	403.447	1.753
Ansvarlig selskap (ANS)	4.961	123	431	4.610	127	417	4.192	-418
Aksjeselskap (AS)	187.907	19.467	12.807	200.664	20.665	13.151	208.427	7.763
Allment aksjeselskap (ASA)	234	1	7	221	3	4	207	-14
Selskap med delt ansvar (DA)	6.698	575	918	6.269	593	910	5.779	-490
Enkeltpersonforetak (ENK)	172.180	30.040	31.131	173.717	31.869	32.995	170.305	-3.412
Norsk avdeling av utenlandsk foretak (NUF)	8.450	1.085	2376	6.865	971	2037	5.381	-1.484
Andre organisasjonsformer	9.646	331	424	9.348	311	422	9.154	-194

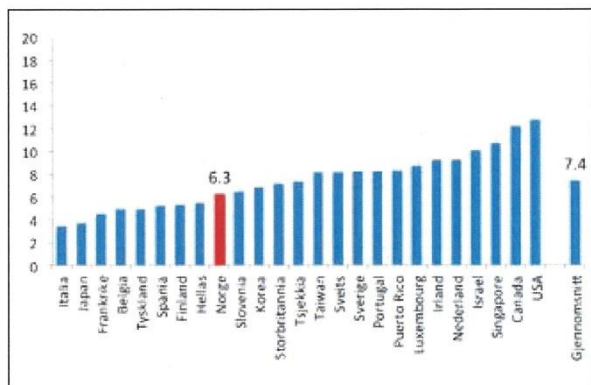
Dette skyldes etter Venstres syn en manglende vilje over lang tid til å se på rammevilkårene for denne gruppen. Under den rødgrønne regjeringen (2005-2013) var det et totalt fravær av politisk vilje og engasjement for denne gruppen. Det var sågar representanter for de daværende regjeringspartiene som advarte mot å bedre forholdene for selvstendig næringsdrivende fordi det kunne undergrave fagbevegelsens makt.⁴

Venstre har i samarbeidet med den sittende regjering fått gjennomslag for flere forbedringer for selvstendig næringsdrivende, bl.a. når det gjelder sosiale rettigheter og tilgang på kapital (pre-så Kornfondordning) og vi fikk også for litt over et år siden med et enstemmig Storting på at det skal foretas en [gjennomgang av rammevilkårene for enkeltpersonforetak](#), bl.a. skattemessige betingelser, sosiale rettigheter, forenklingstiltak, tilgang på kapital og det offentlige virkemiddelapparatets innretning og innsats.

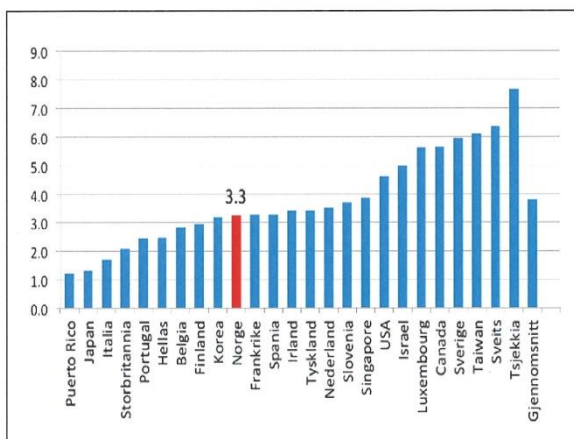
⁴ SVs daværende finanspolitisk talsmann Lars Egeland fra Stortingets talerstol 25. mai 2010 i debatt om Venstres forslag om en helhetlig gjennomgang av vilkårene for enkeltpersonforetak:

«SV vil bekjempe en utvikling der folk som har vært tilsatte, går til fristilling som enkeltpersonforetak ... En utvikling der det gis lettelse for å bli registrert, og som gjør det mer attraktivt å drive selvstendig næringsvirksomhet, mener jeg uten tvil vil være en trussel mot det ordinære arbeidsgiver-/arbeidstakerforholdet, en effektiv måte å drive fagforeningsknusing på.»

Den siste [Global Entrepreneurship Monitor \(GEM\)](#) for Norge som kom ut i 2013 viser at entreprenørskapsaktiviteten i Norge er lavere enn i noe tidligere år Norge har deltatt i undersøkelsen. Særlig er tidligfase entreprenørskapsaktivitet blant kvinner rekordlavt. Tallene gjelder både for personer som selv starter en ny bedrift og for personer «uformelle investorer/forretningsengler» som investerer kapital i nye bedrifter.

Figur 2.2 Tidligfase entreprenøriell aktivitet. Innovasjonsdrevne land. 2013.

Figur 2.11 Andel uformelle investorer. Innovasjonsdrevne land. 2013.

Det siste (kapitaltilførsel) ble også understreket i Menon-rapporten [Kapitalbeskatning og investeringer i norsk næringsliv](#) som ble overrakt regjeringen i august. I rapporten står det bl.a. (s 8) «Innovative tidligfasebedrifter tilføres for lite kapital i Norge. Dette indikerer at skatteendringer som særlig stimulerer til økte investeringer i innovative oppstartbedrifter skaper høyere verdiskapingsvekst.» og (s 58) «Når avkastningen på investeringer i oppstarts- og tidligfaseselskaper er relativt høy, vil en skatteendring som særlig stimulerer til økte investeringer i disse bedriftsfasene slå ut i høyere bidrag til verdiskaping enn skatteendringer som virker nøytralt på næringslivet.

En av hovedutfordringene i vurderingene om man skal starte for seg selv eller ikke er til dels stor forskjellsbehandling i skatt og sosiale rettigheter. Som det framgår av tabellen under betaler en selvstendig næringsdrivende et sted mellom 33.000 og 43.000 mer i skatt enn en vanlig lønsmottaker (gitt ellers samme fradrag). Hovedgrunnen til dette er at vanlige lønntakere har rett på et minstefradrag på rundt 90.000 kroner og at trygdeavgiften er høyere for selvstendig næringsdrivende – selv om de har dårligere rettigheter når det gjelder bl.a. sykelønn.

Skattetabell næringsdrivende vs. lønntakere 2015 ⁵									
	Inntekt	Minstefradrag	Personfradrag	Skattbar inntekt	Ordinær skatt	Topp-skatt	Trygdeavgift	Netto lønn	Diff.
Lønnsinntekt		89.050	50.400	160.550	43.349	0	24.600	232.052	
Næringsinntekt	300.000	0	50.400	249.600	67.392	0	34.200	198.408	-33.664
Lønnsinntekt		89.050	50.400	250.550	70.349	0	32.800	296.852	
Næringsinntekt	400.000	0	50.400	349.600	94.392	0	45.600	260.008	-36.844
Lønnsinntekt		89.050	50.400	360.550	97.349	0	41.000	361.652	
Næringsinntekt	500.000	0	50.400	449.600	121.392	0	57.000	321.608	-40.044
Lønnsinntekt		89.050	50.400	460.550	124.349	4.451	49.200	422.001	
Næringsinntekt	600.000	0	50.400	549.600	148.392	4.451	68.400	378.758	-43.244

⁵ Tabellen er basert på skatteregler for 2015. Regjeringens forslag til ny trinmodell og reduksjon i sats er ikke hensyntatt.

Venstre mener at det å legge til rette for flere gründere og selvstendig næringsdrivende bør være en egen selvstendig strategi for å møte en økende ledighet og behov for omstilling.

Venstre foreslår derfor:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Minstefradrag for selvstendig næringsdrivende tilsvarende minstefradraget for lønnsinntakere	550,0
Bedre pensjonsordning for enkeltpersonforetak	150,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	175,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende.	0,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr mva.	0,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
SUM TILTAK FOR FLERE GRÜNDERE OG SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE	915,0

Flere stillinger og tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet

Et av flere tiltak for å redusere ledigheten er selvfølgelig å bevilge penger til flere stillinger der hvor dette er påkrevd. I Venstres budsjettforslag for 2016 er dette spesielt knyttet til barnevern og skolehelse samt forskning. I tillegg foreslår Venstre flere stillinger enn det regjeringen legger opp til i sitt tilleggsnummer knyttet til økte asylkomster i UDI og UNE for raskere å få behandlet søknader og dermed få asylsøkere og flyktninger raskere i arbeid. I sum er det øremerket om lag 1.150 nye stillinger i Venstres budsjettforslag.

En annen viktig forutsetning for å lykkes, er målrettede tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet.

Venstre vil derfor prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Flere stillinger Mattilsynet og Fiskeridirektoratet (25 nye stillinger)	20,0
Flere stillinger UNE (30 nye stillinger)	25,0
Flere stillinger, UDI (60 nye stillinger)	50,0
Dyrepoliti, 2 enheter	7,8
100 nye fagstillinger i det kommunale barnevernet	140,0
500 nye stillinger i skolehelsetjenesten og helsestasjoner	335,0
332 nye stipendiat-stillinger (fra høsten 2016)	130,4
100 nye post.doc-stillinger (fra høsten 2016)	37,0
SUM NYE STILLINGER	745,2
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	42,0
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0

Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	53,5
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bla tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
SUM TILTAK FOR VANSKELIGSTILTE I ARBEIDSLIVET	248,5

Skattelette for arbeid, næringsliv og arbeidsplasser

Venstre støtter regjeringens forslag om å redusere satsen i skattesystemet fra 27 til 25 prosent. Vi er innstilt på å inngå i et bredt skatteforlik som innebærer at satsene reduseres ytterligere når Stortinget senere skal behandle regjeringens forslag til nytt skattesystem. Vi foreslår imidlertid enkelte endringer, forenklinger og forbedringer i regjeringens forslag til ny trinnskattmodell og vi foreslår andre og mer målrettede skattelettelse for å stimulere til arbeid, næringsvirksomhet og arbeidsplasser. Disse forslagene inngår i et helhetlig grønt skattesifte.

For nærmere omtale av hele Venstres skatte- og avgiftsopplegg for 2016 viser vi til tabeller og utfyllende tekst på side 42-49.

Venstre foreslår følgende konkrete skattelettelse:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Endringer i trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift som stimulerer arbeid og som gir lettelse for inntekter under 500.000 på mellom 2000 og 3000 kroner.	1 675,0
Heve frikortgrensen med 5000 kr til 55.000	65,0
Øke beløpsgrensen for skattefriinntekt (småjobber) til 3 000 kr.	60,0
Skattefradrag for energieffektiviseringstiltak i egen bolig	270,0
Skattefradrag for arbeidstakere mellom 62-67 år som ikke samtidig mottar trygdeytelser	255,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke ligningsverdien på næringseiendom	80,0
Økte avskrivningssatser for næringslivet	550,0
Styrke SkatteFUNN-ordningen (289 mill. kr. påløpt dvs. i 2017)	0,0
Økt fiskerfradrag	21,0
Fritak for arbeidsgiveravgift i tre år for nystartede bedrifter med mindre enn 5 ansatte	230,0
SUM SKATTELETTE FOR ARBEID OG ARBEIDSPASSER	3 206,0

TRYGG OG GOD OPPVEKST FOR ALLE BARN

For Venstre er det å sikre en trygg og god oppvekst for alle barn en av de viktigste oppgavene vi som fellesskap må løse. Barn må både utfordres og få tillit for å utvikle seg, og for å tilegne seg kunnskapen voksenlivet vil kreve av dem. Samtidig må vi sørge for at barnehage, skole, helsetjenester og fritidstilbud legger til rette for en trygg og god oppvekst for alle barn.

Det kan være tøft for barn som vokser opp i dag å møte alle de forventningene som stilles til dem. Venstre vil ha løsninger som er tilpasset tiden vi lever i, med fleksibilitet og rom for familiene til å styre egen hverdag.

Tidlig innsats krever en helhetlig satsing på permanente tiltak i barns første leveår. Støttefunksjoner til barnefamilier er grunnleggende viktig. Mye av tjenestetilbudet til barn og unge oppleves som fragmentert og lite oversiktlig. Mange barnefamilier må forholde seg til alt for mange ulike tjenester og fagfolk. Det er derfor ønskelig å koordinere tjenesten til barn langt bedre enn i dag.

I en situasjon med et økende antall flyktninger og asylsøkere, spesielt mange enslige mindreårige og barnefamilier stiller det krav om økt og tidlig innsats overfor disse – både gjennom å styrke den barnefaglige kompetansen hos UDI, men også målrettede ordninger mot barn og unge i mottak slik at de enklest mulig kan bli integrert i det norske samfunnet.

Gjennom et sett av tiltak innenfor barnehage og SFO, familievern, barnevern og helsetiltak rettet mot barn og unge, skoleløpet og bekjempelse av barnefattigdom vil Venstre foreslå økte bevilgninger på om lag 2 mrd. kroner i 2016. Det er en viktig investering i framtiden.

Tidlig innsats: Barnehage og SFO/AKS

Venstre vil legge til rette for at alle barn får mulighet til å gå i barnehage. Derfor mener Venstre at gratis kjernetid må utvides for å sikre at alle barn skal kunne ha muligheten til å gå i barnehage, Barnehagen må inkluderes i det helhetlige utdanningsløpet, samtidig som man hever kvaliteten og samordner tjenester rettet mot barn. Tidlig innsats krever en helhetlig satsing på barn med hovedvekt på de første leveår.

Deltagelse i barnehage og SFO/AKS er lavest hos de barna som kunne hatt størst utbytte av tilbudet. Samtidig forutsetter en stor del av leksene som gis når barna starter i skolen faglig oppfølging fra foreldre. Dette fører til at mange barns muligheter til å greie seg i skolen og samfunnet, blir påvirket av foreldrenes forutsetninger. Venstre ønsker å tilby mer målrettet leksehjelp til elever som trenger det mest, utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehagen og innføre en tilsvarende modell i SFO/AKS der det også gis et utvidet aktivitetstilbud og inkludert økt fysisk aktivitet.

Venstre vil fram mot landsmøtet våre 2016 arbeide med å se på ulike modeller for å utvide ordningene med gratis barnehage og SFO særlig sett i lys av de samlede overføringene til barnefamiliene. For Venstre er det viktig at vi setter innsatsen inn der hvor det virker best og målretter pengebruken tilsvarende. Universelle ordninger hvor alt smøres likt ut til alle, er ikke veien å gå i det lange løp.

Venstre foreslår derfor følgende tiltak i barnehage og SFO/AKS:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Kompetansetiltak i barnehage	100,0
Utvide ordning med gratis kjernetid til å gjelde for 3-åring og heve inntektsgrensen for å komme inn i ordningen fra 405.000 til 486.700 (lik grense som for differensiert oppholdsbetaling)	48,0
2100 flere barnehageplasser (= rett til barnehage til alle 1 åring født før 31.12.)	192,0
Tiltak for svømming i barnehager	25,0
Differensiert foreldrebetaling, SFO	75,0
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
SUM BARNEHAGE/SFO/AKS	540,0

Tidlig innsats: Barnevern og helsetjenester

Det er bred politisk enighet om at det er behov for et bedre barnevern. Det er et offentlig ansvar å påse at barn ikke lider eller blir utsatt for omsorgssvikt. Venstre er bekymret over at barnevernet ikke i tilstrekkelig grad klarer å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og mener det systematiske arbeidet for å heve kvaliteten i barnevernet må fortsettes og styrkes. Særlig er det etter Venstres syn viktig å styrke det kommunale barnevernet. Barnevernet skal oppleves som en hjelpende hånd og ikke som en trussel.

Helsestasjonene er den offentlige tjenesten som kommer tettest og tidligst i kontakt med barn og deres foreldre og kan oppdage og eventuelle støttebehov tidlig. Venstre mener derfor det er viktig å styrke helsestasjonene og skolehelsetjenesten.

Venstre vil derfor styrke barnevernet og helsetjenestene for barn og unge på følgende måte:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Familievern	20,0
Fylkesnemnder, barnevern	10,0
Samarbeidstiltak skole/barnevern	15,0
Styrking av det kommunale barnevernet	140,0
Styrking av ettervernet i barnevernet	75,0
Styrking av skolehelsetjeneste og helsestasjoner (500 nye stillinger)	335,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
ExtraUng – ungdomshelse	10,0
SUM FAMILIEVERN, BARNEVERN, OG HELSETILTAK	660,0

Tidlig innsats: Skole

Skolene trenger kompetanse i å forebygge og avdekke lærevansker, og ressurser til raskt å kunne sette inn ekstra støtte og veiledning ved behov. Norge bruker mesteparten av de spesialpedagogiske ressursene sent i skoleløpet i stedet for å fange opp utfordringene tidlig. Venstre vil endre den spesialpedagogiske oppfølgingen, slik at tiltak iverksettes tidlig og følges opp på en god måte.

Venstres skolepolitikk legger til grunn at ingen elever er like. En godt tilpasset opplæring vil gjøre elevene mer motiverte og bidra til bedre trivsel og resultat. Å sikre tilpasset opplæring for alle elever krever kartlegging av elevers styrker og utfordringer. Og det krever skolebygg som er tilpasset alle. Det koster anslagsvis 2,7 mrd. kroner å gjøre alle skolebygg universelt utformet. Venstre vil starte det arbeidet nå og foreslår en første bevilgning på 270 mill. kroner i 2016. Mestringsfølelse for elevene er viktig, og god oppfølging er et steg i riktig retning. Kartlegging og rapportering er imidlertid ikke et mål i seg selv, og må innrettes slik at lærerens tid i størst mulig grad brukes med elevene. Venstre vil derfor prioritere å bygge opp kompetanse hos lærerne og ha forsøk med f.eks. SFO som en integrert del av skoledagen og såkalte X-class. Venstre ønsker å gi mest mulig frihet til den enkelte skole. Derfor foreslår Venstre å endre regjeringens forslag om en ekstra naturfagstime i 1.-7. trinn til en «fri» time der den enkelte skole og trinn kan bestemme hvor det er mest fornuftig å sette inn en times ekstra innsats per uke.

Vi viser for øvrig til grundigere omtale av hele Venstres skole-, utdannings- og forskningspolitikk på side 30-34.

Venstre vil bl.a. prioritere følgende for å sikre en god oppfølging av alle elever:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Universell utforming av alle skoler	270,0
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0

Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.-7. trinn til «fri» time	0,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt.	98,0
SUM GRUNN- OG VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	735,0

FÆRRE FATTIGE BARN

Norge er et av verdens rikeste land, og de fleste av oss har hatt en god inntektsutvikling de siste årene. Noen har likevel så lav inntekt og levestandard at de har begrensede muligheter til å delta fullt ut i samfunnet.

I dag er det nært 80.000 barn og unge som lever i fattigdom i Norge. For noen handler det ikke å ha mulighet til delta på ulike fritidsaktiviteter, dra på ferie, eller gå på kino og kafé. Mens for andre handler det om muligheten til å kunne ha ordentlige boforhold, kjøpe sunn mat, klær, leker, samt mulighet til å gå i barnehage eller delta på skolefritidsordningen/aktivitetsskolen.

Fattigdom i Norge handler ikke bare om å ha en lavere levestandard, men at man blir stående på utsiden av samfunnet og fratatt mulighet til å delta på fellesskapets ulike arenaer.

Mens pensjonister var en del av de største gruppene innenfor lavinntektsgruppen tidligere, er det i dag ungdom, unge voksne, enslige forsørgere og særlig barnefamilier med innvandrerbakgrunn som utgjør en større andel. I 2012 hadde halvparten av barna i lavinntektsfamilier i Norge innvandrerbakgrunn.

Den viktigste årsaken til lavinntekt er manglende yrkesdeltakelse. Arbeidsmarkedet er og blir den viktigste arenaen for fordeling av inntekter og beskyttelse mot fattigdom. Selv om det er et overordnet mål at flest mulig skal kunne forsørge seg gjennom arbeid, vil det alltid finnes personer som av ulike grunner ikke kan stå i ordinært arbeid. Da må vi sørge for å ha gode ordninger for personer som ikke kan forsørge seg selv.

Årsakene til fattigdom er sammensatte. Lav inntekt har gjerne sammenheng med manglende tilknytning til arbeidslivet, men kan også skyldes en krevende omsorgssituasjon med mange barn, eller at flere lever på en inntekt. Samtidig vet vi at den som utsettes for vold eller seksuelle overgrep,

eller rammes av psykiske lidelser eller rusproblemer, også har stor risiko for å bli fattig. Arbeid er en viktig vei ut av langvarig fattigdom. Utdanning og god helse er imidlertid en forutsetning for arbeid, på linje med en stabil boligsituasjon og opplevelsen av å være inkludert i samfunnet.

Venstre ønsker å løfte flere av dagens fattige ut av fattigdom og samtidig forebygge fremtidig fattigdom. Vi er derfor nødt til å iverksette tiltak på flere områder. For et år siden la Venstre fram en tiltakspakke på **75 ulike tiltak** for å løfte barn ut av fattigdom. De fleste av tiltakene følges opp i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016. Samlet foreslår Venstre en samlet satsing på tiltak for å bekjempe fattigdom på 2,3 mrd. kroner. I tillegg kommer forslag om endringer i trinnskattesatsmodellen som vil hjelpe lavinntektsfamilier og enslige forsørgere og stimulere til økt arbeidsdeltakelse og innsats.

Flere i arbeid

Det aller viktigste virkemidlet for å hindre fattigdom er å sørge for at folk kommer i arbeid eller beholder arbeid. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet og er samtidig den viktigste arenaen for sosial inkludering. Personer mellom 25 og 65 år som bor i en husholdning uten personer med varig yrkestilknytning, har fem ganger høyere sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt enn alle andre i samme aldersgruppe.

Venstre foreslår derfor følgende:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	42,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	53,5
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0
Senter for sosialt entreprenørskap	5,0
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bla tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
SUM TILTAK FOR VANSKELIGSTILTE I ARBEIDSLIVET	253,7

Reell omfordeling

Skal vi lykkes med å bekjempe fattigdom er vi nødt til å vise vilje til reell omfordeling, målrettet satsing og til å prioritere de som trenger fellesskapets hjelp aller mest på bekostning av å smøre tynt utover og gi det samme til alle. Venstre har i flere år hvert de eneste som har tatt til orde for omfordeling av ytelser som barnetrygd og å differensiere oppholdsbetaling i barnehage og SFO. Vi har også foreslått – slik [Fordelingsutvalget](#) nedsatt av den forrige regjering gjorde – å innføre gratis kjernetid i barnehager for lavinntektsfamilier. Dette fikk Venstre heldigvis gjennomslag for i

statsbudsjettet for i fjor når det gjaldt 4- og 5 -åringer. Nærmere 17.000 lavinntektsfamilier har med Venstres iherdige innsats fått betydelig lavere barnehagekostnader i år. Venstre foreslår nå å utvide ordningen til også å gjelde for 3-åringer og heve inntektsgrensen fra 405.000 til 486.750 slik at den blir lik den med differensiert oppholdsbetaling. På den måten vil enda flere lavinntektsfamilier få redusert kostnadene sine til barnehage betydelig – opp mot 15.000 kroner per år.

Venstre vil derfor innføre:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde 3-åringer og heve inntektsgrensen for ordningen (3-5 åringer) til 486.750 (fra 405.000 i 2015).	48,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	550,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden*	0,0
SUM FORELDREBETALING, TILSKUDDSDORDNINGER OG SOSIALHJELP	773,0

*Når det gjelder Venstre modell for omfordeling av barnetrygd kan denne se slik ut.

Inntektsgrense, mottaker av barnetrygd	Antall barn	Barnetrygd Regjeringens modell per barn (gj.snitt per måned)	Barnetrygd Venstres modell per barn (per måned)	Differanse per måned
Under 306.000,-	377 894	1081	1621	+540
306.000,- til 468.000,-	386 880	1055	1055	0
Over 468.000,-	381 909	1069	535	-534

Kilde: Regjeringen/Venstres budsjettspørsmål nr. 259/2016

Barnevern og helsetjenester

Barn har rett til god omsorg. Når foreldre og deres nettverk ikke makter omsorgsoppgaven på tilstrekkelig vis, må samfunnet trå til. Barnevernet er viktig for barns rettssikkerhet og for å sikre at alle får like muligheter. Derfor er også et godt familie- og barnevern svært viktig for tidlig innsats for å forebygge og bekjempe fattigdom.

Barnevernet har store utfordringer både når det gjelder ressurser og samhandling. Venstre vil ha mindre statlig byråkrati og et langt sterkere kommunalt barnevern med nok ressurser og kompetanse.

Venstre foreslår derfor:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Opptrapping for familievern	20,0
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	10,0
Samarbeid barnevern og skole	15,0
Styrking av det kommunale barnevernet (200 nye stillinger)	140,0
Styrket ettervern i barnevernet og generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern	100,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Etterutdanning av skolehelsepersonell	50,0
SUM TILTAK BARNEVERN, SKOLEHELSETJENESTE M.M.	670,0

Rus, psykiatri og forebygging

En god helse er kanskje det viktigste tiltaket for å forebygge fattigdom, ved at man kommer i arbeid og blir i stand til å forsørge seg selv. Utfordringene på det psykiske helseområdet er særlig store, og andelen unge som står utenfor arbeidsmarkedet på grunn av psykiske helseplager øker. En sterk satsing på et godt psykisk helsetilbud, hvor barn og unge får tilbud om behandling tidlig i sykdomsforløpet er viktig for å forhindre at unge med psykiske helseproblemer faller ut av utdanning og arbeidsliv. Dette forutsetter god samhandling mellom helsesektoren, kunnskapssektoren og arbeids- og velferdsforvaltningen.

Venstre foreslår derfor:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Universell utforming av alle skoler.	247,0
TT-tilbud til brukere med særlige behov.	11,0
Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0
Forsøk med heroinassistert behandling	5,0
Kompasset Blå Kors: Tilskudd til etablering av fire nye senter.	10,0
SUM RUS, PSYKIATRI, SÆRLIGE BEHOV	318,0

Øvrige fattigdomstiltak

Venstre foreslår også en økning i en del målrettede tiltak for å bekjempe fattigdom, bl.a. å styrke tilskuddordningen mot barnefattigdom, støtteordning for svømmeopplæring i barnehage, tilskudd til boligetablering og flere rettshjelpiltak.

Av tiltakene Venstre foreslår:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	42,0
Gå mot regjeringens forslag om innstramminger i supplerende stønad til personer over 67 år.	40,0
Kompetansetiltak i barnehagene	100,0
Tiltak for svømming i barnehagene	25,0
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Tilskudd til etablering i egen bolig	25,0
Trygge lokalsamfunn	5,0
Heve inntektsgrensen for adgang til behovsprøvd fri rettshjelp	25,0
Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelptiltak.	10,0
SUM DIV. FATTIGDOMSTILTAK:	327,0

SKOLE, UTDANNING OG FORSKNING

Kunnskap er den beste veien til like muligheter for alle. Derfor må det å formidle kunnskap og det å motivere til læring få en klar førsteprioritet i den norske skolen. Nøkkelen er flinke, motiverte og faglig oppdaterte lærere, og en tydelig prioritering av både penger og menneskelige ressurser. I dag har lærerne mange oppgaver som ikke handler om å gi undervisning eller å hjelpe elevene. Vi vil kutte skolebyråkratiet og få andre yrkesgrupper, blant annet flere helsesøstre, inn i skolen for å avlaste lærerne fra disse oppgavene.

Læreryrket er et av de viktigste yrkene vi har. Derfor må vi rekruttere de flinkeste og mest motiverte blant oss til å bli lærere. Vi vil skape mer spennende karriereveier i klasserommet, med mer rom for utvikling og mer ansvar, mer mulighet for faglig oppdatering, og et høyere lønnsnivå å strekke seg mot.

En god skole motiverer elevene. Det må bli enklere å tilpasse nivået i ulike fag til hver elev, for å skape mestringsfølelse. Skolen må også legge til rette for at elevene kan utvikle egne talent og interesser.

Venstres mål er å utvikle Norge til et kunnskapssamfunn. Kunnskap og kompetanse vil være avgjørende for den framtidige verdiskapingen i Norge. Ny kunnskap fører til nye bedrifter som igjen er med på å sikre velferden også for kommende generasjoner.

Framtida begynner i klasserommet. Venstre vil derfor ha en storstilt satsing på skole, kunnskap og forskning, og dette er en av hovedprioritering i vårt statsbudsjettforslag for 2016

Forskning og utdanning er viktige forutsetninger for framtidens arbeidsplasser og velferd. En av de viktigste oppgavene vi har som samfunn er å sørge for at norsk ungdom kan gå ut i arbeidslivet med solide kunnskaper og ferdigheter, men også med en nysgjerrighet og en kreativitet som kan bidra til nyskaping både i privat og offentlig sektor.

Forskning, internasjonale undersøkelser og nasjonale kartlegginger viser oss både styrkene og svakhetene i norsk skole. Vi er gode på demokratiforståelse, men ikke gode nok på grunnleggende ferdigheter og realfag i norsk skole. For å lykkes med å oppnå bedre resultater hos elevene innenfor disse områdene, vil Venstre sørge for at lærerne har den fagkompetansen de trenger.

Venstre er tilfreds med at regjeringen har satt realiseringen av kunnskapssamfunnet som en av sine hovedprioriteringer i sin regjeringsplattform og at vektleggingen av å satse på kunnskap er forpliktende formulert ut i samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti. På flere områder er dette fulgt opp av regjeringen i forslaget til statsbudsjett, men Venstre mener at det er behov for en ytterligere satsing en den regjeringen legger opp til.

Lærere og grunnskole

En offentlig skole av høyest mulig kvalitet er Venstres førsteprioritet på veien mot kunnskapssamfunnet. Hovedoppgaven i norsk skole er å forbedre kvaliteten i kunnskapsformidlingen. En skole for kunnskap og like muligheter krever faglig sterke lærere. Derfor vil Venstre gi alle lærere tid og ressurser til faglig påfyll gjennom systematisk etter- og videreutdanning. Vi vil ha en god skole for elevene. Derfor må vi satse på læreren. Venstre ønsker en skole for kunnskap og like muligheter. En liberal skolepolitikk legger til grunn at ingen elever er like, samtidig som vi har ambisjoner for hver eneste elev. Vi vil gi skolene stor frihet til å legge til rette undervisningen slik at alle elever får den samme muligheten til å utnytte sine evner uavhengig av bosted og sosial og kulturell bakgrunn.

Venstre vil derfor prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Samarbeid barnevern og skole	15,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Elevkurs for elever med hørselshemming – Statped	1,0
Tilskudd til First Scandinavia, Bodø	2,5
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.-7. trinn til «fri» time.	0,0
Vitenparken – Campus Ås	5,0
Tilskudd til Oslo by Steinerskole	2,1
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
SUM GRUNNSKOLE OG LÆRERE:	557,6

Videregående opplæring

Venstre vil gjøre yrkesopplæringen mer attraktiv. Det er nødvendig med en rekke tiltak: forsterket rådgivning i ungdomsskolen, tilrettelegging for at flere ungdommer kan få et realistisk møte med arbeidslivet, stimulere arbeidslivet til å ta inn flere lærlinger og lærekandidater, samt sørge for at en yrkesfaglig utdanning gir studiekompetanse til flere studier. Utdanning og arbeid er samfunnets viktigste tiltak for å forebygge fattigdom og utvikling av nye sosiale skillelinjer i befolkningen. Venstre vil derfor ha et bredt tilbud til voksne mennesker som trenger grunnutdanning, omskolering og/eller relevant arbeidstrening. Livslang læring må bli en realitet.

Venstre vil derfor prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Landslinje for ski i Sirdal	2,0
Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal	3,3
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0
Økt tilskudd til NTG Lillehammer og NTG Tromsø	5,0
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Kapitaltilskudd til friskoler	10,0
Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt.	98,0
SUM VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	153,3

Studenter

Venstre vil legge til rette for en bedre hverdag for studentene. Det må være mulig å være student på heltid og det er samfunnsøkonomisk lønnsomt at flest mulig av de som ønsker det får plass på høyskoler og universitet – og gjennomfører studieløpet på tilnærmet normert tid. Venstre mener videre at det er bra om norske studenter velger å studere i andre land og vil legge til rette for at det er mulig for flere. Det er også viktig at det er gode velferdsordninger og at bygges nok studentboliger i de største universitets- og høyskolebyene. Både regjeringspartiene og Venstre lovde før valget i 2013 å innføre 11 måneders studiestøtte. Skal det gjøres er det i dette budsjettet vedtaket må fattes.

Venstre vil derfor prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0
2250 nye studieplasser fra høsten 2016	146,8
Økt studentrabatt, NSB	24,0
Tilrettelegging for internasjonal mobilitet	3,3
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
11 måneder studiestøtte ⁶	0,0
SUM STUDENTER	239,1

⁶ Har ingen økonomiske konsekvenser før i 2017 pga. at den 11. måneden blir på sommeren 2016. Koster 676 mill. kr. på årsbasis fullt innfasat.

Forskning og høyere utdanning

Venstre kan ikke understreke nok betydningen av det å prioritere forskning og høyere utdanning. Dette innebærer blant annet at norske forskningsmiljøer må settes i stand til å møte internasjonal konkurranse og holde et høyt internasjonalt nivå. Forskning og høyere utdanning er sektorovergripende og av stor samfunnsmessig betydning, og må prioriteres deretter. For Venstre er det å satse på forskning og høyere utdanning å investere i framtida – på vei inn i kunnskaps- og lavutslippssamfunnet.

Venstre foreslår derfor en satsing på forskning og høyere utdanning som ligger om lag 1,25 mrd. kroner over forslaget til regjeringen. Det er nødvendig for å ruste Norge for framtiden.

Venstre vil derfor prioritere:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Etablering av høgskolesenter, Hallingdal	1,7
Høgskolesenteret/studiesenter i Kristiansund	4,5
Læremidler til fagskoler	5,0
Lærerutdanning	25,0
Økt basisbevilgning, universiteter og høgskoler	235,2
312 stipendiater (hvorav 100 øremerkes til UiS, UiN og UiA)	122,6
20 kvalif.stipendiater til HiOA og HVB	7,8
100 nye postdoc.	37,0
SUM UH-SEKTOREN	438,8
Styrking av SkatteFUNN-ordningen ⁷	0,0
Generelt skattefritak for forskningsinstitutter ⁸	0,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Sentre for fremragende forskning	25,0
Polytech/Uni Research	1,7
Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	3,0
Teknisk-industrielle institutter	15,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Grunnforskning	100,0
Forskningsutstyr	50,0
Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerkenessenteret	5,0
Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0
Forskning på samlet belastning	10,0
Maroff, Energiex og Transport2025	60,0
Havforskningsinstituttet. Bestandsforskning, forskningstokt, Mareano m.m.	80,0
BiA	50,0
Forskings- og utviklingskontrakter	50,0

⁷ Har heller ingen økonomiske konsekvenser før i 2017 pga. etterskuddsvis skatteoppgjør. Koster 289 mill. kr. på årsbasis fullt innfaset. Gjelder følgende ordninger: Fjerne maksimal timesats på 600 kroner, fjerne begrensning på antall timer egne ansatte kan godskrive og innføre et ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til miljø, klima og energieffektivisering.

⁸ Har heller ingen økonomiske konsekvenser før i 2017 pga. etterskuddsvis skatteoppgjør. Koster 20 mill. kr. på årsbasis fullt innfaset.

Næringsrettet forskning	75,0
50 nye næringsPhD	9,7
Styrke forskning på muskel- og skjelelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktorutdanning i Norge.	15,0
Forskning, bistand	110,0
Skattefritak for forskningsinstitutt (20 mill. påløpt = 2017-virkning)	0,0
SUM FORSKNING:	827,4

ØVRIGE SATSINGER

Venstre har en rekke øvrige satsinger og påplussinger i vårt forslag til statsbudsjett for 2016. Under følger en del tematiske oversikter.

Kommuneøkonomi

Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 medfører en betydelig økning i kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom. Venstre foreslår økte bevilgninger på til sammen rundt 3 mrd. kroner for å ruste kommunene til bl.a. å yte bedre sosiale tjenester og et bedre barnehage tilbud til sine innbyggere.

Konkret foreslår Venstre at økte bevilgninger til kommunesektoren brukes som følger:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
2100 flere barnehageplasser	192,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
Styrket ettervern i barnevernet og generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern	75,0
Styrke det kommunale barnevernet (øremerkede 200 stillinger gjennom BLD)	140,0

Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.-7. trinn til «fri» time slik at hver enkelt skole/trinn kan bestemme hvor det er mest fornuftig å sette inn ekstra innsats.	0,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	550,0
Utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde 3-åringer.	24,0
Utvide inntektsgrensen for gratis kjernetid i barnehager 3-5-åringer til 486.750	24,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Gå mot regjeringens forslag om å statliggjøre skatteinnkrevingsfunksjonen	630,0
Universell utforming av alle skoler	270,0
Småkommunetilskuddet	24,0
Fornyng og opprustning av fylkesvegnettet og rassikring av fylkesveger	105,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem	60,0
Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt	98,0
Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner	50,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån. (innsparing for kommunene er 600 mill. i lavere rente, men staten får beholde 200 mill. som «kompensasjon»).	400,0
SUM STYRKET KOMMUNEØKONOMI	3 102,0

Folkehelse og forebygging

I Venstres forslag til statsbudsjett foreslås det en betydelig innsats for bedre folkehelse og forebygging både gjennom målrettede bevilgninger over statsbudsjettets utgiftsside og gjennom skatte- og avgiftssystemet. Dette under den erkjennelsen av at muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser beslaglegger flest sengeplasser og er en hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. Samlet «koster» disse lidelsene oss 70 mrd. kroner årlig. Bedre folkehelse og bedre forebygging kan på sikt redusere disse kostnadene betydelig og frigjøre midler som kan brukes til andre gode formål både innenfor helse og andre områder.

Venstre foreslår bl.a.:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Svømmeopplæring i barnehagene	25,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Videreutdanning for skolehelsepersonell	50,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing i skolen	15,0
SUM FYSISK AKTIVITET, SKOLEHELSE M.M.	435,0
Gang- og sykkelvei	100,0
Nasjonale sykkelturnistveier	25,0
Belønningsordning gang- og sykkelveier	400,0

Sykkelparkering ved jernbane-/kollektivknutepunkt	50,0
Friluftstiltak i kommunene	25,0
Folkehelse teknologi	5,0
Øke rammen for mva-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg til 175 mill. kr.	32,1
Soppkontroll	2,5
SUM GANGE, SYKKE, ANLEGG OG FRILUFT	639,6
Tilskudd til trygge ungdomsmiljø	5,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken/Psykiskhelseproffene	5,0
Extra Ung. Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien	10,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
Modellforsøk for bedre samarbeid offentlige -private sykehus/avtalespesialister bl.a. knyttet til fedme og overvekt og spiseforstyrrelser	50,0
Sex og samfunn	4,0
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
SUM UNGDOMSHELSETILTAK	94,0
Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering	30,0
Styrke forskning på muskel- og skjelelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktorutdanning i Norge.	15,0
Grønn omsorg	5,0
Psykisk helseoppfølging av flyktninger	50,0
Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0
SUM PSYKISK HELSE, FOREBYGGING OG REHABILITERING	140,0
Økte tobakksavgifter/avvikling av taxfree-ordning for tobakk	1 245,0
Omlegging av momssystemet som bl.a. medfører momsfritak på frukt, grønt og økologiske produkter, økt moms på sukkerholdig mat m.m.	1 700,0
SUM FOLKEHELSE OG FOREBYGGING (eks skatteforslag)	1 308,0

Flyktninge- og asylpolitikken

Folk flytter på seg mer enn før, også over landegrensene. Vi lever i en global tidsalder og retten til å søke lykken bør ikke begrenses av hvor man er født. Det er en menneskerett å kunne søke og få asyl for den som trenger beskyttelse. Venstre vil effektivisere identitetsavklaringer hos asylsøkere og sette en tidsfrist på saksbehandlingstiden, men uansett hvor effektiv saksbehandlingen blir, kommer en del mennesker til å tilbringe tid i mottak. Venstre vil at mottakene drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag» med mulighet for å jobbe, lære språk og å bli en del av lokalsamfunnet. Dette gjelder ikke minst nå når asyltilstrømmingen til Norge er svært stor på grunn av forholdene i Syria og landene rundt.

Skal vi lykkes med å løse denne utfordringene er det viktig med tidlig innsats og en målrettet integreringspolitikk. Familier som har fått oppholdstillatelse i Norge blir sittende alt for lang tid på

mottak. Vi trenger en helt annen, bedre og mer målrettet politikk for å bedre integrering og Norge må ta sin andel av flyktninger i en svært urolig verden rundt oss.

Venstre mener at Norge har selvfølgelig har et ansvar for å ta i mot vår del av alle de flyktningene som nå kommer til Europa, men vi må ikke glemme at det finnes flyktninger fra andre deler av verden som har like mye behov for en trygg havn i et nytt land som de som flykter fra Syria eller fra flyktningeleire i naboland. Regjeringen legger kun opp til å ta i mot 120 kvoteflyktninger fra andre land. Det er for lite. Venstre vil derfor øke antallet kvoteflyktninger med 500 i 2016.

For beskrivelse av Venstres forslag knyttet til regjeringens tilleggsnummer vedr. økte asylkomster viser vi til tabeller og omtale på side 50-53.

Derfor foreslår Venstre:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
500 flere kvoteflyktninger	62,3
Melahuset, drift	2,5
Flerkulturelle kultur-tiltak	5,0
Raskere saksbehandling UDI	50,0
Økt barnefaglig kompetanse i asylforvaltningen	10,0
Rett til gratis barnehageplass for alle 4-5 åringer i asylmottak	75,0
Aktivitetstilbud barn 0-3 år i mottak.	25,0
Integreringstiltak i mottak	50,0
Svømmeopplæring i barnehagene	25,0
Generell styrking av saksbehandlingskapasitet hos UNE	25,0
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Tilskudd til alternative bosettingsformer for flyktninger	50,0
Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	2,0
Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	50,0
Psykisk helseoppfølging av flyktninger	50,0
Caritas	1,0
Politidirektoratet: Midler for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere.	10,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
Gå mot regjeringens forslag om innstramminger i supplerende stønad til personer over 67 år.	40,0
Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner	50,0
SUM INTEGRERING, FLYKTNINGER M.M.	709,8

Distriktspolitikk

Venstres utgangspunkt er at desentralisering av makt og myndighet er en aktiv distriktspolitisk handling. Venstres politikk for kommunestruktur, næringsutvikling, landbruk, samferdsel og kommunikasjon, kunnskap og helse, er alt innrettet med sikte på å styrke og myndiggjøre lokale samfunn og distriktssentre, og gjøre det mulig å bo og leve over hele landet.

Flere av regjeringens forslag som f.eks. å statliggjøre skatteoppkravingsfunksjonen og øke satsen i lav moms med 2 prosentpoeng vil være det motsatte av den aktive distriktspolitikken Venstre står for. Venstre vil særlig stimulere tiltak som gjør at det vil være like naturlig å starte en ny bedrift i som i Oslo. Derfor foreslår Venstre bl.a. å styrke SIVAs inkubatorprogram, styrke tilskuddene til bredbåndsutbygging i distriktene og øke satsingen på rassikring langs fylkesvegene.

Derfor foreslår Venstre:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal	3,3
Saemien Sitje	40,0
Det Samiske Nasjonalteatret Beaivváš	10,0
Samisk filminstitutt	1,2
Tilskudd til samiske aviser	0,5
Bygge sentraldepot for Arkivverket på Tynset som forutsatt, dvs. at alt samles på Tynset	0,0
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0
Landslinje for ski i Sirdal	2,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
SIVA	50,0
Sett Sjøbein	3,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Fjellstyre	2,0
Støtte til hestesenter	1,5
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Omstillingsstøtte, pelsdyrnæringen	14,0
Tilskudd til bredbåndsutbygging	140,0
Rassikring, fylkesveger	100,0
Gå mot regjeringens forslag om å statliggjøre skatteinnkreivingsfunksjonen.	0,0
Småkommunetilskuddet	24,0
Tilskudd til Landssmanslutninga for nynorsk kommunar	1,2
Fornyning og opprustning av fylkesvegnettet	5,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem.	60,0
Økt fiskerfradrag	21,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke lav mva-sats fra 8 til 10 pst. Rammer i stor grad reiseliv-, kultur-, og transportnæringer i distriktene	600,0
SUM DISTRIKTSPOLITISKE TILTAK	1 150,7

Frivillighet

Frivillighet er bærende i norsk kulturliv. Det frivillige foreningslivet er kunnskapsformidler og kulturbærer, samfunnsbygger og en skole i demokrati. Venstre vil gi den frivillige sektoren vekstmuligheter ut fra frivillighetens egne vilkår og arbeide for langsiktige, trygge og etisk forsvarlige inntektskilder.

Ingen får så mye aktivitet ut av hver krone som det frivillige Norge. Offentlige støtteordninger må støtte opp under organisasjonenes frihet og uavhengighet og ikke bidra til å byråkratisere dem. Ideelle organisasjoner kan være et alternativ både til offentlige tjenester og til kommersielle produsenter innenfor velferdssfeltet. De er mer fleksible enn offentlige tjenester og de er i stand til å tilpasse tjenester til individuelle behov samtidig som de ikke genererer overskudd som kommer eierne til gode.

Derfor foreslår Venstre:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.
Tilskudd til voldsforebyggende tiltak (Alternativ til Vold, NKVTS, RVTS osv.)	5,0
Tilskudds-/kompensasjonsordning for utgifter til politi mv ved idrettsarr. for barn- og ungdom.	2,5
Mva-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	32,1
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Sivilt samfunn, bistand	450,0
Kriminalomsorgen. Tilskudd til frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål, med vekt på tilbakeføring til samfunnet. (Foreningen for fangers pårørende og Nettverk etter soning).	2,0
Tilskuddsordning til overnattingstilbud og humanitære tilbud for tiggere/arbeidssøkere fra Sør-Europa.	10,0
Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelptiltak. (Oslo Kommune Fri Rettshjelp (2,0), JussBuss (1,0), NOAS (1,5), Gatejuristene i Oslo (1,0), Gatejuristene i Tromsø, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Hamar med 250.000 hver = 1,5), Krisesentre (1,0) og Tilskuddsordning til lengeværende barn (2,0).)	10,0
Tilskudd til alternative bosettingsformer for flyktninger/asylsøkere i regi av f.eks. SOS Barnebyer	50,0
Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet (Reversere kutt Utrop og Samora á 500.000. MiR (100.000), OMOD (240.000) + økt støtte til NOAS (660.000), Stefanusalliansen (1 mill.) og JustUnity (1 mill.).)	4,0
Trygge lokalsamfunn. Går bl.a. til MOT	5,0
Caritas	1,0
Det frivillige skyttervesen	0,5
Støtte til dyrevernorganisasjoner NOAH (500.000,-) og økt støtte til Dyrevernalliansen (100.000,-)	0,6
Frivillige miljøorganisasjoner	5,0
Reversere kutt (3 mill.) + 2 mill. til Fortidsminneforeningens museumsformidling.	
Soppkontroll	2,5
Økt rekruttering av blodgivere. Tilskudd til Røde Kors.	2,0
Pårørendesenteret i Stavanger	3,0

Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	60,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr.	10,0
SUM FRIVILLIGHET	709,7

Vi henviser for øvrig til tabeller og omtale på sidene 61-81 som omhandler alle Venstres forslag til satsinger og påplussinger på statsbudsjettet for 2016.

SKATTER OG AVGIFTER

Venstres overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skattesifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter Venstres syn i all for liten grad har blitt brukt de siste årene.

Venstre hovedprioriteringer i skatteopplegget for 2016 er et grønt skattesifte og at skattesystemet aktivt brukes til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter. Vi viser i så måte til tabeller på hhv. side 12 og 20 for detaljene i skatteopplegget knyttet til grønt skattesifte og lettelsers i næringsbeskatningen. Vi viser også til oppsummerende tabeller til slutt i dette kapittel og vedlegg bakerst som viser og omtaler alle Venstres forslag til endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016.

Samlet foreslår Venstre et skatte- og avgiftsopplegg som innebærer en netto skatteskjerpelse på vel 4,2 mrd. kroner bokført og 1,5 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016. Korrigeret for endringene i tilleggsnummeret vil Venstres opplegg medføre en netto skatteskjerpelse på vel 3,9 mrd. kroner bokført og 1,1 mrd. kroner påløpt. Forskjellen mellom bokført og påløpt kommer som følge av at en rekke av Venstres forslag til lettelsers for næringslivet først får full effekt i 2017 som følge av skatteinnbetalingen av bedriftsbeskatningen.

Skatt på lønn og pensjon

Skatter og avgifter bringer inntekter til stat og kommune for å løse offentlige oppgaver og finansiere gode velferdstilbud. Dette skal skje samtidig som man i minst mulig grad bremser verdiskaping. I tillegg er skatt et politisk virkemiddel for å påvirke atferd og utjevne inntekt. Skatte- og avgiftssystemet skal belønne arbeid. Venstre vil gi mest skattelette til dem som har de laveste inntektene. Den enkleste måten å gjøre dette på er å ha et fradrag i bunn av inntekten som kommer alle til gode, men som har størst effekt for dem med lave og moderate inntekter og endringer i regjeringens forslag til trinnskattmodell som stimulerer det samme. Skattepolitikken må stimulere arbeidslinjen.

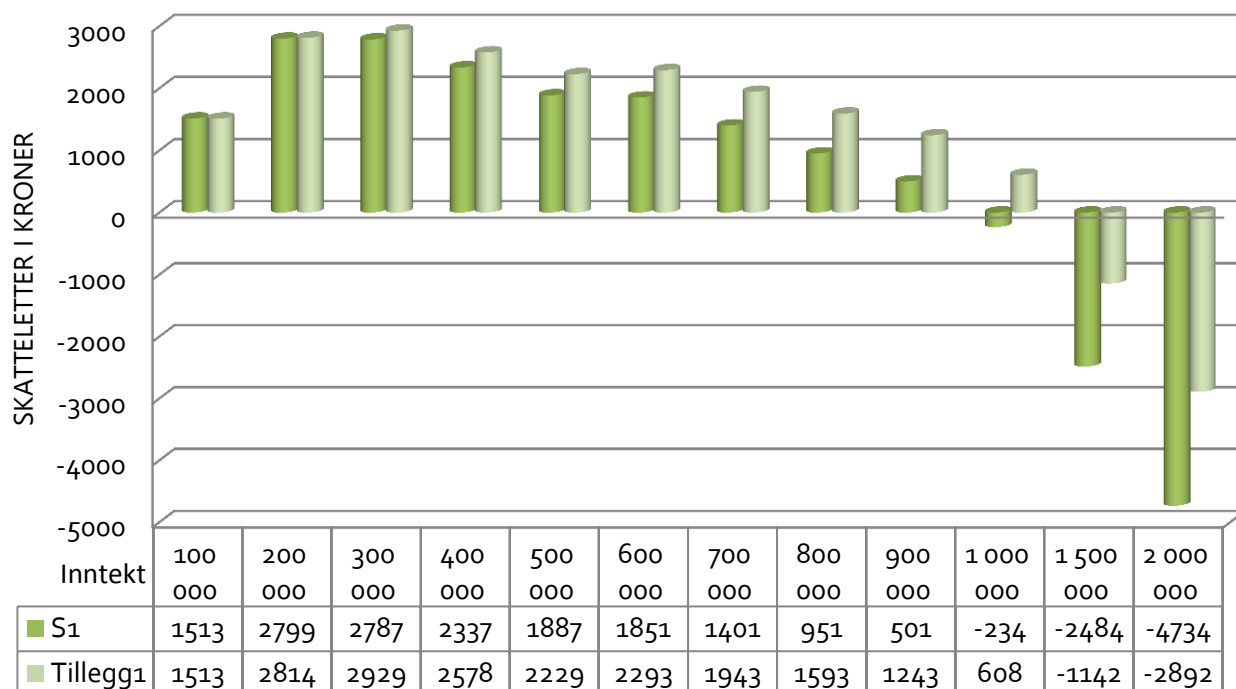
Regjeringen har lagt fram en trinnskattmodell i tråd med anbefalingene fra Scheel-utvalget for å redusere kostnadene som følger av at den generelle skattesatsen reduseres fra 27 til 25 prosent. Det er en modell Venstre støtter prinsippene bak. Vi mener imidlertid at modellen kan gjøres bedre, enklere og gi høyere lettelse for de med moderate og lave inntekter. Vi registrerer også at dette påpekes av flere ledende økonomer etter at statsbudsjettet ble lagt fram.

Venstre foreslår derfor følgende endringer i forhold til regjeringens opprinnelige modell for trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift:

	Regjeringen	Venstre
Trinnskatt, trinn 1	Sats: 0,8 pst, Innslagspunkt: 158 000 kr. (sats økt til 0,9 pst i tilleggsnummeret)	Utgår
Trinnskatt, trinn 2	Sats: 1,6 pst, Innslagspunkt: 224 900 kr. (sats økt til 1,6 pst i tilleggsnummeret)	Sats: 2 pst, Innslagspunkt: 300 000 kr.
Trinnskatt, trinn 3	Sats: 10,6 pst, Innslagspunkt: 565 400 kr. (sats økt til 10,7 pst i tilleggsnummeret)	Sats: 11 pst, Innslagspunkt: 570 000 kr.
Trinnskatt, trinn 4	Sats: 13,6 pst., Innslagspunkt: 909 500 kr. (sats økt til 13,7 pst i tilleggsnummeret)	Sats: 14 pst, Innslagspunkt: 900 000 kr.
Minstefradrag	Sats: 43 pst, Maksimalbeløp: 91 450 kr.	Sats: 48 pst, Maksimalbeløp: 95 000 kr.
Personfradrag	Beløp: 51 750 kr.	Beløp: 53 000 kr.
Trygdeavgift	Sats: 8,2 pst.	Sats: 8,4 pst.

I sum vil disse endringene medføre en skattelette i forhold til regjeringens forslag på alle inntekter under 1 mill. kroner, men som det framgår av tabellen på neste side klart mest for inntekter mellom 200.000 og 400.000 som vil få en netto skattelettelse på mellom 2.500 og 3.000 kroner. Tilsvarende blir det en skatteskjerpelse for inntekter over 1 mill. kroner.

Endringer i personbeskatning Venstre vs regjeringen 2016

Samlet foreslår Venstre en skattelette i lønns- og pensjonsinntekt på om lag 2,2 mrd. kroner bokført, og 2,7 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag og en lettelse på om lag 3,1 mrd. kroner bokført og om lag 3,9 mrd. kroner påløpt i forhold til tilleggsnummeret.

Konkret foreslår Venstre følgende endringer når det gjelder skatt på inntekt og pensjon (negative tall = skattelette)

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.	Beløp påløpt mill. kr.
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt prosentsats til 48 pst.	-2 280,0	-2 850,0
Personfradraget økes til 53 000,-	-875,0	-1 095,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasser 1 og 2	-75,0	-95,0
Avvikle skatteklasser 3 og 4	235,0	295,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil.	-800,0	-900,0
Unnta aksjefond og børsnoterte aksjer fra regjeringens forslag om innstramming i utbyttebeskatningen	0,0	0,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 54 650 (dvs. teknisk 55 000).	-65,0	-80,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr.	-50,0	-60,0

Eget skattefradrag på 6 000,- for aldersgruppen 62-67 år som bare mottar lønnsinntekt (ikke pensjon eller trygd)	-255,0	-320,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	-60,0	-75,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-270,0	-400,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2 000,0	-2 500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	455,0	570,0
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå.	105,0	165,0
Medfører at km-satsene settes til 3,90 (inntil 10 000 km) og 3,25 (over 10 000 km)		
Flatt foreldrefradrag 21 500 kr.	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	320,0	400,0
Økte skatteinntekter som følge av 3 000 flere fra dagpenger til arbeid	215,0	270,0
Hevet trygdeavgift, lønsmottakere til 8,4 prosent	2 280,0	2 850,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	70,0	85,0
SUM SKATTELETTE LØNNS- OG PENSJONSINNTEKT	-2 221,0	-2 740,0
(I forhold til regjeringens opprinnelige forslag til 2016-budsjett)		
Reversere endringene i trinnsnitt foreslått i tilleggsnummeret knyttet til økte asylankomster	-900,0	-1130,0
SUM SKATTELETTE LØNNS- OG PENSJONSINNTEKT	-3 121,0	-3 870,0

Lettelsene i lønns- og pensjonsinntekt inngår i et helhetlig grønt skattesifte i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016. Alle med normal inntekt kommer i utgangspunktet ut med en samlet skattelette i Venstres forslag inkludert økte miljøavgifter og øvrige skatte- og avgiftsendringer uten adferdsendring. Legges livsstilen om i en sunnere og mer miljøvennlig retning vil netto skattelette kunne bli vesentlig høyere. Under følger to type-eksempler på utslagene av skatte- og avgiftsendringer i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016:

Eksempel 1 - Kjernefamilien:

Familie bosatt i Oslo hvor begge er i arbeid. Far tjener 500.000, er ansatt i offentlig sektor, er fagorganisert og får arbeidsgiverbetalt månedskort. Mor tjener 700.000 jobber i «fritt yrke» er ikke fagorganisert. Ingen røyker. Familien har to barn i barnehage/SFO. Kjører dieselbil 12.000 km årlig. Bor i 120 kvm rekkehus som varmes med strøm. Flyr en innenriks og to utenriks (Europa) reiser årlig. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse)

Lavere trinnsnitt (i forhold til regjeringens opprinnelige forslag)	-3 278,0
Økt diesellavgift ⁹	1 102,0
Økt el-avgift ¹⁰	710,0
Redusert fagforeningskontingent	512,0
Skattefritak, månedskort	-1 870,0
Endringer i moms-systemet ¹¹	-50,0

⁹ Baseres på et forbruk på 0,65 liter per mil.

¹⁰ Baseres på et snittforbruk av tilsvarende bolig

Økte tobakksavgifter	0
Flatt foreldrefradrag	-650,0
Økt fradrag for enslige forsørgere	0
Ny flyskatt	1 200,0
Samlet skattelette* – eksempel 1: Kjernefamilien	-2 324,0

* Total skattelettelse øker med ytterligere 884 kroner som følger av regjeringens forslag til endringer av trinnskattesystemet i tilleggnummeret om økte asylankomster.

Eksempel 2 – Enslig forsørger:

Enslig forsørger, med ett barn i barnehage. Ingen bil. Inntekt 450.000, røyker 10 om dagen. Bor i 70 kvm leilighet i Stavanger. Flyr en utenriks flytur årlig.

Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse)

Lavere trinnskatt (i forhold til regjeringens opprinnelige forslag)	-2 100,0
Økt dieselavgift	0
Økt el-avgift	332,0
Redusert fagforeningskontingent	0
Skattefritak, månedskort	0
Endringer i moms-systemet	100,0
Økte tobakksavgifter	546,0
Flatt foreldrefradrag	0
Økt fradrag for enslige forsørgere	-800,0
Ny flyskatt	200,0
Samlet skattelette* – eksempel 2: Enslig forsørger	-1 732,0

* Total skattelettelse øker med ytterligere 392 kroner som følger av regjeringens forslag til endringer av trinnskattesystemet i tilleggnummeret om økte asylankomster. En enslig forsørger som tjener 450.000 vil i tillegg få en reduksjon i barnehageutgiftene opp mot 15.000 kroner som følge av Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Øvrige skatte- og avgiftsendringer

Under følger samtlige av Venstres forslag til endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016. Det henvises også til vedlegg på side 82-88 hvor det framgår mer i detalj hvilke skatte- og avgiftsatser Venstre foreslår på de ulike områder i 2016 (negative tall = skatte- og avgiftslettelser).

Av store grep (som ikke er nærmere omtalt tidligere i dette dokumentet) foreslår Venstre i vårt forslag til statsbudsjett for 2016 en omlegging, fornying og forenkling av momssystemet. Konkret foreslår Venstre at økologiske produkter, frukt og grønt fritas for moms. Det betyr en kraftig stimulans mot et sunnere kosthold og et mer miljøvennlig landbruk. Videre innebærer endringen at redusert sats på matvarer (i dag 15 pst) oppheves og at den generelle moms-satsen reduseres med ett prosentpoeng til 24 prosent. Samlet vil dette innebære en avgiftslette for privatpersoner, organisasjoner og virksomheter som ikke er mva-registrert på ca. 1,7 mrd. kroner bokført og 2 mrd. kroner påløpt.

I oversikten under er det ikke tatt hensyn til forslagene til skatte-endringer i regjeringens tilleggnummer. Det vil kun være to endringer i forhold til oppsettet under. Venstre går mot endringene i trinnskatten og vi har allerede lagt inn reversering av lettelse i formuesskatten knyttet til redusert prosentsats. Samlet vil disse endringene medføre at de samlede netto

¹¹ Baseres på et forbruk tilsvarende SIFOs referansebudsjett og snittforbruk av [frukt og grønt](#).

skatteskjerpelsene i Venstres skatte- og avgiftsopplegg reduseres med hhv. 1,45 mrd. kroner bokført og 1,9 mrd. kroner påløpt.

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.	Beløp påløpt mill. kr.
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt prosentsats til 48 pst.	-2 280,0	-2 850,0
Personfradraget økes til 53 000,-	-875,0	-1 095,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasser 1 og 2	-75,0	-95,0
Avvikle skatteklasser 3 og 4	235,0	295,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil. ¹²	-800,0	-900,0
Unnta aksjefond og børsnoterte aksjer fra regjeringens forslag om innstramming i utbyttebeskatningen	0,0	0,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 54 650 (dvs. teknisk 55 000).	-65,0	-80,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr.	-50,0	-60,0
Eget skattefradrag på 6 000,- for aldersgruppen 62-67 år som bare mottar lønnsinntekt (ikke pensjon eller trygd)	-255,0	-320,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	-60,0	-75,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-270,0	-400,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2 000,0	-2 500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1 000,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	455,0	570,0
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå.	105,0	165,0
Medfører at km-satsene settes til 3,90 (inntil 10 000 km) og 3,25 (over 10 000 km)		
Flatt foreldrefradrag 21 500 kr. *	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	320,0	400,0
Økte skatteinntekter som følge av 3 000 flere fra dagpenger til arbeid	215,0	270,0
Hevet trygdeavgift, lønsmottakere til 8,4 prosent	2 280,0	2 850,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	70,0	85,0
SUM SKATTELETTE LØNNS- OG PENSJONSINNTEKT¹³	-2 221,0	-2 740,0
Gå mot regjeringens forslag om å redusere satsen i formuesskatten ¹⁴	600,0	750,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke ligningsverdien på næringsseiendom	-80,0	-100,0
Øke ligningsverdien på sekundærbolig til 100 pst	440,0	550,0

¹² Øker med ytterligere 900 mill. kroner bokført og 1130 mill. kroner påløpt som følge av endringer foreslått i regjeringens tilleggsnummer knytte til økte asylankomster.

¹³ Øker med ytterligere 900 mill. kroner bokført og 1130 mill. kroner påløpt som følge av endringer foreslått i regjeringens tilleggsnummer knytte til økte asylankomster.

¹⁴ Er også foreslått i regjeringens tilleggsnummer knytte til økte asylankomster.

Gjeninnføre 10 pst aksjerabatt i formuesskatten	-600,0	-700,0
SUM ENDRINGER I FORMUESSKATTEN¹⁵	360,0	500,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-110,0	-520,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe d til 25 pst. Saldogruppe d gjelder inventar, maskiner, personbiler mv. Økning av ekstra avskrivningssats for å stimulere økte investeringer i 2016 kan også vurderes. Koster i så fall 180 mill. kr. per 5 pst.	-390,0	-1620,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
KapitalFUNN-ordning (business angels). Også andre modeller som svensk Investeraravdrag (spm 43) og britisk SEIS (spm 44) kan være aktuelle. *	0,0	-600,0
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-550,0	-550,0
Gå mot regjeringens forslag om å fjerne skattefritak knyttet til gevinst ved salg av landbrukseiendom internt i familien	-65,0	-65,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-3,0	-3,0
Øke fiskerfradraget til 175 000 kr.	-17,0	-17,0
SkatteFUNN: Fjerne ordningen om maksimal timesats på 600 kroner *	0,0	-280,0
SkatteFUNN: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen *	0,0	-5,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte *	0,0	-4,0
Generelt skattefritak for forskningsinstitutter *	0,0	-20,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr.	-10,0	-34,0
Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-230,0	-260,0
Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst	-150,0	-150,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende. *	0,0	0,0
SUM SKATTELETTE NÆRINGSLIV	-1 575,0	-4 228,0
Omlegging av matmomsen: Null moms på frukt og grønt og økologiske matvarer. Full moms på all øvrig mat, men den generelle momssatsen reduseres fra 25 til 24 prosent.	-1700,0	-2200,0
Gå mot regjeringens forslag om økt sats på lav moms	-759,0	-950,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr mva. *	0,0	0,0

¹⁵ Reduseres med 600 mill. kroner bokført og 750 mill. kroner påløpt som følge av endringer foreslått i regjeringens tilleggsnummer knytte til økte asylankomster.

Økte momsinntekter som følge av forslag om avvikling av taxfree-ordningen for tobakksvarer	300,0	300,0
SUM ENDRINGER MOMSSYSTEMET	-2 159,0	-2 850,0
Reduksjon i avgiftene på øl (butikkøl) med 5 pst.	-200,0	-215,0
Reduksjon i avgiftene på sterkøl og vin med 5 pst.	-120,0	-132,0
Økning i avgiftene på brennevin med 10 pst.	90,0	105,0
Heve alle tobakksavgifter med 10 pst	495,0	540,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer	750,0	800,0
SUM ALKOHOL- OG TOBAKSAVGIFTER	1 015,0	1 098,0
Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NOX-utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst av gruppe A (personbiler)	385,0	420,0
Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO2-utslipp og NOX-utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst av gruppe A (personbiler)	105,0	115,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 25 pst.	69,0	75,0
Ilegge NOX-komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende personbiler	30,0	35,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst for biogasskjøretøy *	0,0	0,0
SUM BILAVGIFTER	589,0	645,0
Økt veibruksavgift på bensin med 50 øre per liter	420,0	450,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 50 øre + opptrapping av Innføring mot lik pris på autodiesel og bensin gjennom vegbruksavgift og CO2-avgift over tre år. Tilsvarende en ytterligere økning på 46 øre per liter.	2 485,0	2 715,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0	30,0
Økt el-avgift 2,5 øre/kWh	1 110,0	1 480,0
Innføre fritak for el-avgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre en gjennomgående CO2-avgift på 500 kr per tonn.	1584,0	1733,0
Avvikle dagens grunnavgift på engangsemballasje og erstatte den med en avgift på all fossil plastemballasje. *	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2 000,0	2 000,0
Reduksjon i landingsavgiften på 25 % for fly som går på biodrivstoff *	0,0	0,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0	450,0
SUM ØKTE MILJØAVGIFTER	8 276,0	9 097,0
SUM ALLE SKATTE- OG AVGIFTSFORSLAG¹⁶	4 285,0	1 522,0

* Det henvises til forklarende tekst i skattetabellene på side 82-88 for forslag som ikke har direkte kostnader over statsbudsjettet i 2016.

¹⁶ Reduseres med 1,45 mrd. kroner bokført og 1,9 mrd. kroner påløpt som følge av endringer foreslått i regjeringens tilleggsnummer knytte til økte asylankomster.

REGJERINGENS TILLEGGSNUMMER VEDR. FLYKTNINGER/ASYLSØKERE

Regjeringen la fram et tilleggsnummer til statsbudsjettet fredag 30. oktober som i realiteten innebar forslag/anslag om økte utgifter på 9,9 mrd. kroner i 2016. 400 mill. kroner av dette beløpet foreslo regjeringen finansiert gjennom såkalte «kostnadsdempende» tiltak.

Venstre er skeptisk til at disse tiltakene vil ha noen kostnadsdempende effekt og går i mot alle disse forslagene. Det er hevet over tvil at den økte ankomsten av flyktninger og asylsøkere vil medføre økte kostnader i 2016. Hvor store disse kostnadene blir over tid, er helt avhengig av hvor fort vi klarer å få behandlet søknader, og få de som har krav på opphold bosatt og i arbeid. Venstre stiller seg svært undrende til regjeringens framstilling av de økte kostnadene over tid ikke tar høyde for at en eneste av de ankomne kommer seg i arbeid, og dermed bidrar positivt til regnskapet i stedet for det motsatte.

Venstre vil delta i samtaler med sikte på et bredt forlik om asyl- og innvandringspolitikken, men stiller seg utgangspunktet negativ til flere av forslagene/antydningene fra regjeringen knyttet til innstramminger og kostnadsdempende tiltak. Enkelte av disse er også i direkte strid med den inngåtte asyl- og flyktningeavtalen mellom regjeringspartiene og Venstre/KrF.

Vi vil i stedet fremme en egen liste med tiltak som kan bidra til kostnadsreduksjoner som ikke nødvendigvis går ut over tilbudet og ytelsene til de som kommer til Norge.

Når det gjelder de konkrete forslagene fremmet i Prop. 1 S Tillegg 1 vil støtten Venstre forslag fra regjeringen til inndekning i størrelsesorden 2 mrd. kroner. Det øvrige finansieres gjennom alternative omprioriteringer og kutt slik det framgår av tabellene på de neste sidene.

Post.kap	Tiltak	Beløp	Kommentar
	Økte kostnader i Tillegg 1	9 500,0	
	Såkalte kostnadsdempende tiltak* (reversering)	400,0	
	FINANSIERINGSBEHOV	9 900,0	
Tiltak som støttes (og som ikke allerede er inne i vårt opplegg):			
Skatt:			
5700.72	Suspendere særregler i diff. arbeidsgiveravgift	-250,0	Følger som en ESA-dom.
5521.70	Utsatt 0-moms aviser m.m. til 1.3.	-60,0	
	SUM SKATT:	-310,0	
Reduserte utgifter:			
	Kutt i bistandsrammen (se fordeling under)	-652,5	
118.70	<i>Nordområdetiltak</i>	19,5	
151.70	<i>Bistand til Asia</i>	93,0	Foreslått kutt 193 mill.
161.75	<i>Tapsavsetning, Norfund</i>	125,0	
164.73	<i>ODA-godkjente Balkan-land</i>	60,0	Foreslått kutt 100 mill.
165.71	<i>Faglig samarbeid</i>	70,0	
170.70	<i>UNDP</i>	100,0	Foreslått kutt 225 mill.
170.72	<i>UNICEF</i>	100,0	Foreslått kutt 25 mill.
170.77	<i>FNs Aidsprogram</i>	25,0	Foreslått kutt 75 mill.
171.71	<i>Regionale banker og fond</i>	60,0	Foreslått kutt 48 mill.
340.75	Trosopplæring	-4,3	
341.70		-0,7	
454.01	Redningshelikopter	-5,0	Mindre kostander til drift som følge av nye anslag
454.45	Basebygg Sola, redningshelikopter	-120,0	Mindre kostnader enn opprinnelig lagt til grunn
500.21	Statistikk m.m. kommunal- og moderniseringsdepartementet.	-26,0	
2445.24	Statsbygg, redusert vedlikehold av bygg	-70,0	Satt av 200 mill. ifbm regjeringens tiltakspakke.
576.60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner (en tredjedel av kuttet foreslått fra regjeringen)	-100,0	Regjeringen foreslår å kutte 300 mill. i egen tiltakspakkesatsing på 500 mill. pga. at utgiftsøkningene i prp-en vil ha en betydelig sysselsettingseffekt.
2470.24	Statens pensjonskasse, mva-sak	-5,0	

2751.72	Fjerning av poseodoranter og poseovertrekk for stomi	-8,5	Ikke i tråd med ordningens formål ifølge dept.
854.65	Refusjon av kommunale utgifter til barnevernstiltak til enslig mindreårige asylsøkere, overslag	-118,0	Regnefeil. Har ingen konsekvenser på tilbudet eller regler.
904.45	Nytt saksbehandlingssystem Brønnøysund	-205,0	Utsettes til 2017
919.60	Faseforskyvning av innbetaling av vederlag vedr.	90,0	(Netto innsparing er 90 mill.)
3917.13	oppdrettskonsesjoner	-180,0	
926.45	Forskningsfartøy – faseforskyvning	-122,5	
2429.70	Eksportkreditt Norge	-7,0	
1300.30	Miljø/oljevernbase i Lofoten/Vesterålen (anslagsendring)	-20,0	
1420.75	Vrakpant (nye anslag = færre vrak)	-58,5	
1481.01	Drift klimavotekjøp	-5,0	
1600.21	Utredninger og prosjekter, Finansdept	-1,0	
1605.01	Omstillingsgevinst Direktoratet for Økonomistyring	-2,0	
1618.22	IT-prosjekter Skatte-etaten (anslag)	-8,7	
1710.45	Komponentutskiftning, Forsvaret	-20,0	
1725.01	Sentraladministrasjonen, Forsvaret	-10,0	
1760.45	Forprosjektering av investeringer, Forsvaret	-25,0	
SUM REDUSERTE UTGIFTER		-1 684,7	
Foreslåtte merkostnader som ikke støttes:			
440.01	Utvidet registrering av asylsøkere	-58,3	Det foreslås totalt å øke bevilgningene til politiet med 271,8 mill.
444.01	PST, 10 nye stillinger til oppfølging av tips og meldinger	-14,8	
SUM MERKOSTNADER SOM IKKE STØTTES		-73,1	
Totale innsparinger/mindreutgifter		-2 067,8	
SUM GJENSTÅENDE FINANSIERINGSBEHOV		7 832,2	
Finansieres gjennom følgende tiltak			
5501.70	Øke ligningsverdien på sekundærbolig i formuesskatten til 100 pst	440,0	
530.2445.	Reduserte bevilgninger til statsbygg/byggeprosjekter i statlig regi (noe faseforskyvning)	268,0	Ut over regjeringens forslag på 50 mill. Totalt kutt = 318 mill.
444.1	Redusert vekst PST	30,0	
440.01	Utsette Modul 3, Trandum	45,0	
440.21			
2655.70	Utsette forslaget om avkortning av pensjon	892,0	
2670.70			
1732.01	Redusert vekst Sjøforsvaret	100,0	
1735.21	Redusert vekst Forsvarets etterretningstjeneste	250,0	

1761.45	Reduksjon i kjøp/innfasing av nye kampfly og JSM-programmet	2 500,0	
1810.21	Ingen økning i kartlegging av petroleumsforekomster i Barentshavet	58,0	Ut over regjeringens forslag på 115 mill. Totalt kutt på 173 mill.
1481.21	Mindre kjøp av klimakvoter	100,0	
41.1	Driftsutgifter, Stortinget	40,0	
732.72-75	Redusert vekst, regionale helseforetak	920,0	
761.21	Utsette forsøk med statlig eldreomsorg	171,0	
761.65			
1321.70	Redusert bevilgning, Veiselskap	250,0	
1330.75	Rentekompensasjon bompengeselskap	400,0	
Flere	Sette den såkalte «effektiviseringsreformen» til 1 pst (0,4 prosentpoeng opp)	1 220,0	Regjeringen foreslår en økning på 0,1 pst-poeng.
Flere	Diverse mindre kutt	148,2	
SUM FINANSIERING		7 832,2	
* Kostnadsdempende tiltak gjelder følgende:			
225.64	Redusert sats for opplæring av mindreårige asylsøkere	35,5	Sats reduseres fra 180.102 til 102.763
490.70	Reduksjon i sats med 20/10 pst i økonomiske ytelser til beboere i mottak	167,5	Anslag. Framgår ikke av dokumentene hvilken innsparing dette gir
822.60	Reduksjon i antall timer norskopplæring for	100,0	Antall timer reduseres
3822.01	asylsøkere i mottak	97,0	fra 250 til 175.

KUTT, OMPRIORITERINGER OG ØKTE INNTEKTER

I Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås det ulike innsparingstiltak/omprioriteringer på om lag 19 mrd. kroner. I tillegg foreslår Venstre samlet om lag 550 mill. kroner i økte inntekter gjennom økte renteinntekter, økt utbytte og salg av eiendom. Venstre er spesielt opptatt av å omprioritere innenfor velferdsområdet og modernisere offentlig forvaltning. Det er bare på denne måten vi kan sikre et bærekraftig velferdssamfunn også i framtiden.

Derfor foreslår Venstre å kutte kontantstøtten, halvere de statlige bidragene til AFP, korte ned på arbeidsavklaringspenge-perioden med ett år og avvikle nettolønnsordningen for sjøfolk (men beholde en viss ytelse for enkelte grupper midlertidig knyttet til konjunktursituasjonen). Kontantstøtten og AFP er ordninger som direkte motvirker erklærte og nødvendige mål om økt yrkesdeltakelse og behov for å stå lenger i arbeid, mens nettolønnsordningen er en subsidie til en spesiell yrkesgruppe under begrunnelsen «nødvendig fordi alle andre land har det». I så måte viser Venstre til Arbeiderpartiets stortingsvalgprogram side 31, hvor det står at «Norge må ta initiativ til en global avtale slik at det ikke lenger gis særskilt skattelette til skipsfart». Dette er Venstre helt enig i.

Fullt gjennomført vil Venstres forslag om å avvikle disse ordningene gi en innsparing i offentlige utgifter på over 8 mrd. kroner årlig.

En del av forslagene er rene omprioriteringer innenfor enkeltsektorer. Venstre foreslår f.eks. å omprioritere 250 mill. kroner fra den foreslåtte veksten i helseforetakene, til målrettede tiltak til forebygging og folkehelse tiltak. Dette under den erkjennelsen av at muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser beslaglegger flest sengeplasser og er en hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. Samlet «koster» disse lidelsene oss 70 mrd. kroner årlig. Bedre folkehelse og bedre forebygging kan på sikt redusere disse kostnadene betydelig. Det foreslås også å omprioritere 200 mill. fra skogsatsing til det grønne klimafondet og vern av mangroveskog og det foreslås å omprioritere 1 500 mill. fra rene veiinvestering (hvorav det meste er å reversere forslag om framskynding og/eller bompengereduksjon) til kollektivtransport, gang- og sykkelveier og miljø- og sikkerhetstiltak.

Andre forslag er basert på erfaringer med langt mindre forbruk en faktisk budsjettet. Dette gjelder bl.a. forsvarsinvesteringer inkl. jagerflykjøp hvor de i snitt de siste årene har blitt brukt om lag 800 mill. kroner årlig mindre enn budsjettet og det gjelder kjøp av klimakvoter hvor det fortsatt står igjen over 1 mrd. kroner som ikke er brukt fra tidligere års bevilgninger.

Som det framgår av omtalen av regjeringens tilleggsnummer knyttet til økt asylankomst på sidene foran er en hel del av forslagene til kutt og omprioriteringer i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 knyttet til merkostnadene i den spesielle situasjonen vi er i. Vi kan grovt sett dele Venstres forslag til kutt og omprioriteringer i tre hovedområder. 1) Kutt som mer eller mindre «øremerkes» finansiering av økte kostnader knyttet til økte asylankomster, 2) Rene omprioriteringer og 3) Strukturelle endringer som uansett er fornuftig å gjøre i langsiktig og bærekraftig perspektiv.

Konkret foreslår Venstre følgende omprioriterings- og innsparingstiltak i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016:

TILTAK	Beløp bokført mill. kr.	Beløp påløpt mill. kr.
Byggeprosjekter utenfor husleieordningen ¹⁷	100,0	100,0
Stallbygningen, Slottet	10,0	10,0
Videreføring av ordinære byggeprosjekt, Statsbygg ¹⁸	135,0	135,0
Kjøp av eiendom Statsbygg	73,9	73,9
Kutte kontantstøtten fra 1.1.2016 og samtidig innføre en ventestøtte på 6.000 per måned for foreldre som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år.	1 510,0	1 510,0
Gå mot regjeringens forslag om en egen talentsatsing	30,5	30,5
Regionbevilgning til Afrika. (Omfordeles til annen bistand)	150,0	150,0
Norfund – tapsavsetning, reduseres (Omfordeles til annen bistand)	125,0	125,0
Redusert norsk bidrag til GAVI (Omfordeles til annen bistand)	100,0	100,0
Narkotikaprogram i Iran	7,0	7,0
Bidrag andre FN-organisasjoner reduseres. (Omfordeles til annen bistand)	100,0	100,0
Fengselsplasser Nederland	270,0	270,0
Ikke opprette Modul 3 på Trandum	44,9	44,9
Redusert vekst, PST	30,6	30,6
Kutte støtten til Human Right Service	1,8	1,8
Reduserer det statlige tilskuddet til AFP fra 1/3 til 1/6.	830,0	830,0
2 000 færre AFP-pensjonister som følge av skatte-stimuli, reduksjon i ytelser og innstramming i regler.	148,0	148,0
Mindre dagpenger som følge av 3000 flere arbeidsplasser i vårt samlede opplegg.	642,0	642,0
Arbeidsavklaringspenger. Reduksjon i maksimal varighet endres fra 4 til 3 år. I følge svar fra dept. at 25 pst får unntak og at overgangsraten til uføretrygd er lik som i dagens system = 39 pst.	2 250,0	2 250,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger = redusert utbetaling av arbeidsavklaringspenger.	53,5	53,5
Ingen avkortning av pensjon.	892,0	892,0
Sjøforsvaret	100,0	100,0
Nedlegging av Heimevernsungdommen	3,5	3,5
Forsvarets etterretningstjeneste	250,0	250,0
Kampfly og JSM-programmet	2 500,0	2 500,0
Tilskudd til Artic Race Of Norway (ARN) endres til en generell støtteordning for internasjonale sykkelritt hvor både ARN, Tour of Fjords og Tour of Norway kan søke.	15,0	15,0
Nettolønnsordningen for sjøfolk	917,0	1 100,0
Avvikling av støtte til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1,5	1,5
Reduksjon av tilskudd til bygging av skogsbilveier.	65,0	65,0
Fjerning av subsidier til avløserordning i pelsdyrnæringen	14,0	14,0

¹⁷ Foreslått redusert med 20 mill. kroner i regjeringens tilleggsnummer.

¹⁸ Foreslått redusert med 30 mill. kroner i regjeringens tilleggsnummer.

Kartlegging, petroleumsaktivitet ¹⁹	173,0	173,0
Administrasjonsutgiftene knyttes til Petoro AS flyttes «under streken» og blir en del av SDØEs kontantstrøm.	339,0	339,0
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	13,6	13,6
Petroleumsforskning	240,0	240,0
Avvikle tilskuddet til INTSOK	17,2	17,2
Tilskudd til treplanting, KLD	15,0	15,0
Mindre kjøp av klimakvoter	100,0	100,0
Klima- og skogsatsing	200,0	200,0
Driftsutgifter, Stortinget	40,0	40,0
Veksten i pasientbehandlingen ved de regionale helseforetakene settes til 1,5pst.	920,0	920,0
Merkostnader økt moms, helseforetakene	65,0	65,0
Gå mot forsøket om statlig finansiering av eldreomsorgen	171,0	171,0
Økning i egenandelstak 1 med 200 kr for alle.	210,0	210,0
Økning i egenandelstak 1 med ytterligere 400 kr for personer med inntekt over 500 000 kr.	60,0	60,0
Økte kostnader som følge av økt lav moms til hhv kjøp av innenlandske flyruter, kjøp av riksvegferjetjenester og kjøp av persontransport med tog.	67,0	67,0
Riksveginvesteringer	1 500,0	1 500,0
Utbyggingselskapet for veg	250,0	250,0
Rentekompensasjon for bompengelån	400,0	400,0
Kjøp av «ulønnsomme» posttjenester	185,0	185,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån.	200,0	200,0
Kompensasjon til kommunen for økte pensjonskostnader	15,0	45,0
Mva-kompensasjon til fylkeskommunen	142,0	142,0
Erstatte dagens ordning med et ikkebehovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikkebehovsprøvede stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk	167,6	667,1
Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform settes til 1 pst ²⁰	1 516,0	1 516,0
Avvikle ordningen med eksportstøtte til osteproduksjon	115,0	115,0
Reversering av forslaget om statliggjøring av skatteinnkrevingsfunksjonen	630,0	630,0
Momskompensasjon til kommunesektoren	50,0	50,0
SUM KUTT/OMFORDELING²¹	19 171,6	21 668,1
500 flere kvoteflyktninger	54,6	54,6
Økte renter som følge av å øke Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner	28,0	28,0
Salg av statlig eiendom (inkl. økt salg av forsvarseiendom).	300,0	300,0
Økt utbytte selskaper under NHD	170,0	170,0
SUM ØKTE INNTEKTER	552,6	552,6

¹⁹ Foreslått redusert med 115 mill. kroner i regjeringens tilleggsnummer.

²⁰ Foreslått redusert med 303 mill. kroner i regjeringens tilleggsnummer.

²¹ Samlede kutt/omfordeling vil bli redusert med 468 mill. kroner som følge av forslag i regjeringens tilleggsnummer

ØSTFOLD

- Punkt Ø Fylkesgalleri Moss (0,8 mill.)
- Program for klyngeutvikling, NCE Smart Energy Markets Halden (andel av pott på 20 mill.)
- Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering, Helsehuset Askim (30 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Nedre Glomma (Fredrikstad/Sarpsborg) (15 mill.)

AKERSHUS

- Dyrepoliti. Ny enhet i Akershus (4 mill.)
- Vitenparken, Campus Ås (5 mill.)
- 10 Kvalifiseringsstipendiater, HiOA (4 mill.)
- T-baneutvidelse Bærum (prosjektering) (5 mill.)
- A-husbanen (10 mill.)
- Bymiljøavtale Oslo/Akershus (andel av pott på 400 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Oslo/Akershus (200 mill.)
- Sørumsand stasjon (139 mill.)
- Planleggingsmidler til vendespor og oppstillingsplass på Asker Stasjon (andel av pott på 66 mill.)
- Opprydning av atomavfall, Kjeller (10 mill.)

OSLO

- Melahuset (3,5 mill.)
- Oslo Freedom Forum (2 mill.)
- Oslo kommune fri rettshjelp (2 mill.)
- Gatejuristene i Oslo (1 mill.)
- Oslo by Steinerskole (2,1 mill.)
- 10 Kvalifiseringsstipendiater, HiOA (4 mill.)
- Bymiljøavtale Oslo/Akershus (andel av pott på 400 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Oslo/Akershus (200 mill.)
- Økt tilgjengelighet Skøyen stasjon (34 mill.)
- Kapasitetsøkende tiltak for jernbanen i Oslo-området (38 mill.)

HEDMARK

- Gatejuristene på Hamar (0,25 mill.)
- Elektrifisering av Solørbanen og Rørosbanen (planleggingsmidler på 15 mill.)
- Bygge sentraldepot for Arkivverket på Tynset som forutsatt, dvs. at alt samles på Tynset.

OPPLAND

- Program for klyngeutvikling, NCE Raufoss (pott på 20 mill.)
- Center for Cyber and Information Security, Gjøvik (9 mill.)
- Forsøk med samarbeid sykehus/avtalespesialister revmatismesykehuset Lillehammer (andel av pott på 50 mill.)
- NTG Lillehammer (2,5 mill.)
- Krysningsspor Reinsvoll/Gjøvikbanen, Vestre Toten (andel av 66 mill. i planleggingsmidler)

BUSKERUD

- Nytt tinghus, Drammen (12,8 mill.)
- Forsøk med gratis kjernetid i SFO, skoler i Drammen (andel av pott på 100 mill.)
- Nytt såkornfond for bioøkonomi, Ringerike (200 mill.)
- Program for klyngeutvikling, NCE System Engineering Kongsberg (andel av pott på 20 mill.)
- Forsøk med samarbeid sykehus/avtalespesialister Modum Bad (andel av pott på 50 mill.)
- Høgskolesenter, Hallingdal (1,7 mill.)
- 10 Kvalifiseringsstipendiater, HBV (4 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Buskerudbyen (Drammen, Kongsberg, Lier, Nedre Eiker og Øvre Eiker (25 mill.)

VESTFOLD

- Opprydning Sandefjord Havn (40 mill.)
- 10 Kvalifiseringsstipendiater, HBV (4 mill.)
- Sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen, planleggingsmidler (andel av pott på 66 mill.)

TELEMARK

- Industriarv Rjukan-Notodden (6 mill.)
- Forsøk med samarbeid sykehus/avtalespesialister Ibsensykehuset Rjukan (andel av pott på 50 mill.)
- Bratsbergbanen (12 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Grenland (Skien, Porsgrunn og Siljan) (15 mill.)

AUST-AGDER

- Mechatronics Innovation Lab (Sørlandslabben) Grimstad (20 mill.)
- Nye stipendiater, UiA (andel av pott på 40 mill.)
- Norwegian Blue Forest Network/Grid Arendal (3 mill.)
- Sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen, planleggingsmidler (andel av pott på 66 mill.)

VEST-AGDER

- Gatejuristene i Kristiansand (0,25 mill.)
- Landslinje for ski, Sirdal (2 mill.)
- Nye stipendiater, UiA (andel av pott på 40 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Kristiansand (55 mill.)
- Bredalsholmen Dokk og fartøyvernssenter, Kristiansand (3 mill. fordeles på 3 fartøyvernssenter)
- Sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen, planleggingsmidler (andel av pott på 66 mill.)

ROGALAND

- Tou Scene kunstfabrikk, Stavanger (2,5 mill.)
- Dyrepoliti. Ny enhet i Rogaland (4 mill.)
- Forsøk med gratis kjernetid i SFO, skoler i Stavanger (andel av andel av pott på 100 mill.)
- Gatejuristene i Stavanger (0,25 mill.)
- Nytt såkornfond for miljøteknologi (200 mill.)
- Marint energi Testsenter (havvind) Karmøy (3 mill.)

- Forsøk med samarbeid sykehus/avtalespesialister revmatismesykehuset Haugesund (andel av pott på 50 mill.)
- Pårørendesenter i Stavanger (3 mill.)
- Nye stipendiater, UiS (pott på 40 mill.)
- Polytech/Uni Research, Haugesund (1,7 mill.)
- Stavanger Domkirke (20 mill.)
- Bymiljøavtale Stavanger (andel av pott på 400 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Stavanger, Sandnes og Sola (60 mill.)

HORDALAND

- Hordaland Teater, Bergen (2,5 mill.)
- Forsøk med gratis kjernetid i SFO, skoler i Bergen (andel av pott på 100 mill.)
- Gatejuristene i Bergen (0,25 mill.)
- Forsøk med heroinassistert behandling, Helse Bergen (5 mill.)
- Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerkenessenteret (5 mill.) Bergen Domkirke (40 mill.)
- Bymiljøavtale Bergen (andel av pott på 400 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Bergen (75 mill.)
- Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling, Bergen (1 mill.)
- Hardanger fartøyvernssenter i Nordheimsund (3 mill. fordeles på tre fartøyvernssenter)
- Tiltak for nye tog Vossebanen (20 mill.)

SOGN OG FJORDANE

- Vik fengsel (42,0 mill.)
- Rassikring FV 609, Askvoll (5 mill.)
- Norsk Fjordhestsenter, Nordfjordeid (0,75 mill.)
- E39 Sandane-Byrkjelo (5 mill.)

MØRE OG ROMSDAL

- Kristiansund kirke-, kunst- og kulturfestival (1,5 mill.)
- Forsøk med samarbeid sykehus/avtalespesialister Medis Ålesund og Ulsteinvik (andel av pott på 50 mill.)
- Høgskolesenteret, Kristiansund (4,5 mill.)

SØR-TRØNDELAG

- Teaterhuset Avant Garden, Trondheim (2,5 mill.)
- Forsøk med gratis kjernetid i SFO, skoler i Trondheim (andel av pott på 100 mill.)
- Gatejuristene i Trondheim (0,25 mill.)
- Bymiljøavtale Trondheim (andel av pott på 400 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Trondheim (45 mill.)
- Elektrifisering av Rørosbanen (planleggingsmidler på 15 mill. til elektrifisering av hhv. Solørbanen og Rørosbanen)
- Heggstad container-terminal (41 mill.)

NORD-TRØNDELAG

- Saemien Sitje (sør-samisk museum og kultursenter), Snåsa (40 mill.)
- Egge Museum, Steinkjer (0,7 mill.)
- Museumspedagog, Kunstmuseet i Namsos (1 mill.)

NORDLAND

- Verdensarvsenteret Vega (6 mill.)
- First Scandinavia Bodø (2,5 mill.)
- Planleggingsmidler Ofotbanen (andel av pott på 66 mill.)
- Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal (3,3 mill.)
- Nye stipendiater, UiN (pott på 40 mill.)

TROMS

- Gatejuristene i Tromsø (0,25 mill.)
- Tromsøundersøkelsen/Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin, Tromsø (10 mill.)
- NTG Tromsø (2,5 mill.)
- Belønningsordningen for bedre kollektivtransport, Tromsø (10 mill.)
- Nord-norsk hestesenter, Målselv (0,75 mill.)
- Nordnorsk Fartøyvernssenter og Båtmuseum på Gratangen (3 mill. fordeles på tre fartøyvernssenter)

FINNMARK

- Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino (20 mill.)
- Prosjektering nytt bygg, Det samiske nasjonalteateret Beaivvas, Kautokeino (10 mill.)
- Samisk filminstitutt, Kautokeino (1,2 mill.)
- Kontoret for voldsoffererstatning, Vardø (5 mill.)
- Nytt senter for sex og samfunn, Alta (4 mill.)
- Kulturminnearbeid, Vardø (3 mill.)

VEDLEGG 2: DETALJERT OVERSIKT OVER VENSTRES FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT 2016 MED POSTER OG BOKFØRT OG PÅLØPTE STØRRELSER OG UTDYPENDE FORKLARINGER I FORHOLD TIL REGJERINGENS OPPRINNELIGE FORSLAG (Tilleggsnummeret vil bare direkte påvirke to poster i skatteopplegget og fire poster på innsparings-/kuttoversikten under)

Henvisningen til spørsmål i høyre kolonne er svar fra finansdepartementet på spørsmål av provenyberegninger mv fra ulike partier i forbindelse med statsbudsjettbehandlingen for 2016. Se: <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2016/Budsjettsporsmal/>

I: ØKTE UTGIFTER/PRIORITERINGER, RAMMEVIS

Ramme	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
1	540.01	200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0	10,0	Kun 20 plasser i 2015, hvorav bare 18 ble benyttet.	V 187
1	540.01	Miljøvennlige innkjøp	15,0	15,0	Gjeninnføre tidligere ordning med offentlig kompetanse for miljøvennlige innkjøp under DiFi.	
1	2445.34	Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0	30,0		
SUM RAMME 1: STATSFORVALTNINGEN			55,0	55,0		
2	231.21	Kompetansetiltak i barnehagene	100,0	100,0	Styrke regjeringens satsing bl.a. gjennom videreutdanning av barnehagepersonell.. Regjeringen foreslår en økning på 160 mill. kroner på posten.	V 134
2	231.70	Tiltak for svømming i barnehagene	25,0	25,0	Posten er på 10 mill. i regjeringens forslag.	
2	840.70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak	5,0	5,0	Alternativ til Vold, NKVTS, RVTS osv., viktige aktører i arbeidet for å redusere vold i samfunnet, særlig vold i nære relasjoner	
2	842.01	Opptopping for familievernet	20,0	20,0		
2	844.71 (ny post)	Ventestøtte for foreldre som har fått avslag på barnehagesøknad for barn over ett år.	119,0	119,0	Anslag. Innføres som følge av avvikling av kontantstøtten. Støtten blir lik dagens kontantstøtte > 6.000 kr mnd.	V 256

2	845.70	Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0	0,0	Basert på følgende modell: G1. Inntekt under 3,4 G = 306.000,- (377 894 barn) får økt barnetrygd i snitt med 540 kr/mnd. G2. Inntekt under 5,2 G = 468.000,- (386 880 barn) beholder samme barnetrygd som i dag. G3. Inntekt over 5,2 G = 468.000,- (381 909 barn) får redusert barnetrygd med 535 kr/mnd. = Mer til dem som trenger det mest.	V 259
2	846.61	Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	42,0	42,0	Inkluderer særskilt tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid rettet mot barn, unge og deres foreldre. Regjeringen foreslår en økning på 8 mill. kroner. Totalt blir det en økning på 50 mill. med vårt forslag.	
2	846.71	Trygge lokalsamfunn	5,0	5,0	Videreføre bevilgning fra RNB 2015. Går bl.a. til MOT	
2	853.01	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	10,0	10,0	Få ned antall saker og saksbehandlingstiden	
2	854.61	Samarbeid barnevern og skole	15,0	15,0	Styrking. Riksrevisjonen har påpekt at barn under barnevernets omsorg ikke får tilstrekkelig oppfølging i skolen eller i institusjon, og at de har et dårligere utdanningsløp enn andre.	
2	854.60	Styrking av det kommunale barnevernet	140,0	140,0	Øremerking av 200 nye fagstillinger i det kommunale barnevernet.	V 268
2	854.65	500 flere kvoteflyktninger	3,0	3,0	Anslag. Samlet nettokostnad 62,3 mill. Se nærmere omtale ramme 6.	V 381
2	871.73	Likestillingssenteret	0,4	0,4	Reversering av kutt: Likestillingssenteret er et tverrfaglig kompetansemiljø med lang erfaring fra utvikling og formidling av teoretisk og praktisk kunnskap om kjønn, likeverd og likestilling. 400 000 kroner går til å reversere kutt til to likestillingssentre.	
SUM RAMME 2: FAMILIE OG FORBRUKER			484,4	484,4		

3	315.72	Tilskudds-/kompensasjonsordning for utgifter til politi mv ved idrettsarr. for barn- og ungdom.	2,5	2,5	Typisk arr. der trafikk må dirigeres/legges om som f.eks. sykkeløp og gateløp.	
3	315.72	Frifond, pga. reversering av kutt til regionale kulturbygg	34,1	34,1	Flytte tilbake fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping, og øke kulturbyggenes andel tilsvarende.	
3	315.82	Mva-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	32,1	32,1	Rammen økes til 175 mill. kroner pga. stor underdekning i 2015 (ca. 72 % kompensasjonsgrad).	V 170 V 171
3	320.73	Saemien Sitje	40,0	40,0	Oppstartsbevilgning nye lokaler. Total ramme er 150 mill. kr.	
3	320.73	Det Samiske Nasjonalteatret Beaivváš	10,0	10,0	Prosjektering, nytt teaterbygg	
3	320.73	Tou Scene	2,5	2,5	Opprusting av bygg	
3	320.73	Bygge sentraldepot for Arkivverket på Tynset som forutsatt, dvs. at alt samles på Tynset	0,0	0,0	Verbalforslag. Regjeringen planlegger ut fra at Arkivprosjektet på Tynset innrettes slik at de mest arbeidskraftintensive funksjonene vil bli opprettet på Tynset, men permanent oppbevaring av papirarkiver lokaliseres annetsteds (Trondheim).	
3	320.78	Melahuset, drift	3,5	3,5		
3	320.79	Flerkulturelle kultur-tiltak	5,0	5,0	Egen satsing, videreføring	
3	321.73	Kunstnerstipend, lønnsreform	8,9	8,9	Del 1 av lønnsreform gjennomført over 3 år.	
3	321.73	Arbeidsstipendordning for kuratorer	0,6	0,6	6 stipender over 3 år.	
3	321.73	Kunstnerassistenter	4,0	4,0		
3	322.55	Visuell kunst, kunsthaller	5,0	5,0	Styrking av visuell billedkunst	
3	322.78	Punkt Ø, Fylkesgalleriet i Moss	0,8	0,8		
3	322.78	Museumspedagog, Kunstmuseet i Namsos	1,0	1,0	Til formidling av kunsten til Johs Rian.	
3	323.78	Teaterhuset Avant Garden, Trondheim	2,5	2,5		
3	323.78	Kristiansund kirke-, kunst- og kulturfestival	1,5	1,5	Videreføring av bevilgninger fra RNB 2015	
3	324.71	Hordaland Teater	2,5	2,5	Økt driftstilskudd	
3	324.78	Skuespiller- og danseralliansen	2,0	2,0	Flere frilanskunstnere	
3	326.55	Norsk kulturfond, litteraturformål	16,0	16,0	Digital utvikling (5 mill.) Produksjon og formidling (5 mill.) Styrking av forfatterhonorar under innkjøpsordningen 6 (mill.)	
3	326.78	Tilskudd til Landssmanslutninga for nynorskkommunar	1,2	1,2		
3	326.80	Bibliotekløft	20,0	20,0	Generell satsing	

3	328.55	Kulturvernorganisasjoner	9,5	9,5	Kulturvernorganisasjoner uten avklart støtte i dag
3	328.70	Prosjektmidler til realisering av formidlingsbygg, Egge Museum	0,7	0,7	Egge Museum er en del av Stiklestad Nasjonale Kultursenter AS i Steinkjer
3	329.01	Skeivt Arkiv	5,0	5,0	
3	334.78	Samisk filminstitutt	1,2	1,2	
3	335.75	Tilskudd til samiske aviser	0,5	0,5	Indeksregulering, språkformål
SUM RAMME 3: KULTUR			212,6	212,6	
4	100.71	Oslo Freedom Forum	2,0	2,0	
4	115.70	Tilskudd til næringsfremme-, kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, UD	22,0	22,0	Økning av posten knyttet til kulturformål. Finansieres gjennom intern omprioritering.
4	160.70	Sivilt samfunn	450,0	450,0	Reversering av kutt. Bl.a. infostøtte 50 mill. Finansieres hovedsakelig gjennom internt omprioritering.
4	165.01	Forskning, drift	50,0	50,0	Reversering av kutt.
4	165.70	Forskning	60,0	60,0	Reversering av kutt. Finansieres hovedsakelig gjennom internt omprioritering.
4	166.72	Klimatilpasning	5,0	5,0	Styrket satsing.
4	166.72	Det grønne klimafondet	200,0	200,0	Styrket satsing. Omprioriteres fra regnskog-satsing over KLDs budsjett.
SUM RAMME 4: UTENRIKS			789,0	789,0	
5	400.23	Personverntiltak på nett	10,0	10,0	Inkl. 7 mill. i basisfinansiering til Center for Cyber and Information Security, Høgskolen i Gjøvik.
5	410.01	Prosjekteringer, nytt tinghus Drammen	12,8	12,8	Akutt behov for nytt tinghus.
5	430.1	Utbygging, Vik Fengsel	42,0	42,0	Alternativ til soning i Nederland.
5	430.70	Kriminalomsorgen. Tilskudd til frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål, med vekt på tilbakeføring til samfunnet.	2,0	2,0	Økning av tilskudd til Foreningen for fangers pårørende (øremerket til tiltak for fangers barn) og til Nettverk etter soning.
5	430.70	Tilskudd til pilotprosjekt/prøveordninger med alternativ til glattcelle	10,0	10,0	Teste ut alternativer ved ett eller flere politidistrikt.
5	440.01	Dyrepoliti, to nye enheter.	5,8	5,8	To nye enheter. V 278 Lokaliseres til Rogaland og Akershus. Medfører også en økt bevilgning på 2 mill. kroner til Mattilsynet under ramme 11.
5	440.01	500 flere kvoteflyktninger	1,8	1,8	Anslag. V 381
	444.01		0,5	0,5	Samlet nettokostnad 62,3 mill. Se nærmere omtale ramme 6.

5	440.70	Politidirektoratet: Midler for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere.	10,0	10,0	Tilskuddsordning til overnattingstilbud og humanitære tilbud for tiggere/arbeidssøkere fra Sør-Europa.	
5	466.01	Økning av advokatsalæret med 55 kroner	55,0	55,0	Økes fra 995 til 1050 kroner i 2016.	V 179
5	470.01	Heve inntektsgrensen for adgang til behovsprøvd fri rettshjelp	25,0	25,0	Anslag. Ikke mulig å få svar fra dept. Heves til 275.000 for enslige og 400.000 for gifte/samboende.	V 181
5	470.72	Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelpiltak.	10,0	10,0	Går til følgende: Oslo Kommune Fri Rettshjelp (2,0) JussBuss (1,0) NOAS (1,5) Gatejuristene i Oslo (1,0) Gatejuristene i Tromsø, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Hamar med 250.000 hver = 1,5), Krisesentre (1,0) og Tilskuddsordning til lengeværende barn (2,0).	
5	472.01	Kontoret for voldsoffererstatning/ Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.	5,0	5,0	Delvis reversering av kutt. Kutt på 10 mill. ut fra begrunnelse om færre saker (22. juli)	
SUM RAMME 5: JUSTIS			234,9	234,9		
6	490.01	Raskere saksbehandling UDI	50,0	50,0	Nedbygging av saksbehandlingsresistanser i UDI	
6	490.01	500 flere kvoteflyktninger	6,7	6,7	Anslag.	V 381
	490.73		3,6	3,6	Samlet nettokostnad	
	490.75		3,1	3,1	62,3 mill. Krever også	
	820.01		4,1	4,1	mindre bevilgninger	
	821.60		87,5	87,5	under ramme 2	
	821.61		0,6	0,6	(barnevern) og ramme 5	
	822.60		6,0	6,0	(politi)	
6	490.23	Økt barnefaglig kompetanse i asylforvaltningen	10,0	10,0	Rekordmange enslige mindreårige asylsøkere.	
6	490.60	Rett til gratis barnehageplass for alle 4-5 åringer i asylmottak	75,0	75,0	Anslag. Legges teknisk på vertskommune-tilskuddet.	V 185
6	490.71	Aktivitetstilbud barn 0-3 år i mottak.	25,0	25,0	Behov for økte tilskudd som følge av flere barn.	
6	490.74 (ny post)	Integreringstiltak i mottak	50,0	50,0	Norsk kurs m.m.	
6	491.01	Generell styrking av saksbehandlingskapasitet hos UNE	25,0	25,0	Bl.a. reversere regjeringens kutt på 2 mill. kr som følge av anslag om færre asylkomster i 2016 (!!!)	
6	552.72	Merkurordningen	2,0	2,0		
6	581.75	Tilskudd til etablering i egen bolig	25,0	25,0	Etableringstilskudd for vanskeligstilte. Behovsprøvd ordning.	

6	587.22	Bygg21	15,0	15,0	Stimulerer miljøvennlig boligbygging. Dobling av innsatsen.	
6	587.70	Lavenergiprogrammet	6,5	6,5	Stimulerer miljøvennlig boligbygging. Dobling av innsatsen.	
6	590.61	Videreføring av framtidens byer/NAL	4,0	4,0	Miljøvennlig by- og bygdeutvikling.	
6	590.61	Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling	1,0	1,0	Etableres i regi av Bærekraftig Liv i Bergen.	
6	590.62 (ny post)	Miljøkompensasjonsordning	100,0	100,0	En ordning som kompenserer for (eventuelle) merutgifter kommuner og fylkeskommuner har ved grønne innkjøp (etter modell fra rentekompensasjonsordning)	
6	821.62	Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0	100,0	Forsøkene gjelder bare 1 skole i Oslo (Mortensrud skole) i dag. Totalt er bevilgningen på 2,2 mill. kr.. Foreslås utvidet til å gjelde skoler i Drammen, Bergen, Stavanger og Trondheim. Totalt 50 nye skoler.	V 146
6	821.63 (ny post)	Tilskudd til alternative bosettingsformer	50,0	50,0	Tilskudd til ideelle organisasjoner som vil/kan bistå i bosetting som f.eks. SOS Barnebyer	
6	821.71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	4,0	4,0	Reversere kutt Utrop og Samora á 500.000. MiR (100.000), OMOD (240.000) + økt støtte til NOAS (660.000), Stefanusalliansen (1 mill.) og JustUnity (1 mill.).	
6	822.60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	50,0	50,0	Styrking av posten.	
6	2426.70	SIVA	50,0	50,0	Dobling av SIVAs inkubasjonsprogram. Mer målrettet innsats for regional utvikling enn de regionale utviklingsmidlene.	
SUM RAMME 6: INNVANDRING, REGIONAL UTVIKLING OG BOLIG			754,1	754,1		
7	605.01 634.76	Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	13,0 29,0	13,0 29,0	Samlet kostnad 42 mill.	V 201
7	605.01 634.76	Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	7,5 46,0	7,5 46,0	Samlet kostnad 53,5 mill. Økes med 500 plasser til totalt 1000 plasser. Medfører en tilsvarende innsparing på kap. 2651.70 arbeidsavklaringspenger.	V 203

7	612.01	Oppheve reglene om opptjeningstid i Statens pensjonskasse for å få opptjent (tilleggs) pensjon	0,0	0,0	Verbalforslag. I dag må du bl.a. ha vært medlem i SPK i tre år for å ha rett på tilleggspensjon fra SPK. Pensjon må opptjenes fra dag 1. Øker mobiliteten i arbeidslivet (aka innlåsingeffekten)	V 197
7	621.63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0	20,0	Øke tilskudd for å stimulere til tiltak i kommunen for å forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge.	
7	621.70	Senter for sosialt entreprenørskap	5,0	5,0	Opprettelse av et nasjonalt senter for sosialt entreprenørskap.	
7	621.70	Caritas	1,0	1,0	Støtte til Caritas informasjonscenter for arbeidsinnvandrere.	
7	634.21	Forsøk, utviklingstiltak: Bla tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0	25,0	Anslag. Styrke tilretteleggingstilskuddet for arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne.	V 199
7	634.21	Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet	10,0	10,0	Bl.a. til e-læringsplattformer, karrieresenter for ungdom m.m.	
7	605.01 634.76	Styrke ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd	13,0 48,0	13,0 48,0	Samlet kostnad 61 mill. 500 ekstra plasser i ordningen. Hjelper vanskeligstilte inn i ordinært arbeidsmarked.	V 204
7	634.76	Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0	27,0	Ordningen utvides til maksimalt 2 år (1 år i dag) og til 75 pst lønnstilskudd (50) for kvinner med innvandrerbakgrunn som ikke har vært i lønnet arbeid de siste to årene	V 205
7	634.77	Gå mot regjeringens forslag om å få fullmakt til å omdisponere inntil 10 pst av bevilgningen fra post 77 Varig tilrettelagt arbeid til post 76 Tiltak for arbeidssøkere.	0,0	0,0	Regjeringen ber om en omdisponeringsfullmakt mellom to poster, men det vil gå ut over de mest vanskeligstilte i arbeidslivet.	
7	640.01	Styrke Arbeidstilsynets innsats knyttet til varsling	10,0	10,0	Oppfølging av avtalen om arbeidsmiljøloven.	
7	667.70	Gå mot regjeringens forslag om innstramminger i supplerende stønad til personer over 67 år.	40,0	40,0	Regjeringen foreslår å unnta personer over 67 år fra ordningen med supplerende stønad dersom de er kommet til Norge ved familiegjenforening med barn/slektninger som er bosatte her.	

7	2541.70	Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0	50,0	Anslag. Gjør det mulig å beholde dagpenger under utdanning som et omstillingstiltak. Gjelder spesielt for mange som blir ledige knyttet til nedgang i oljebransjen og som mangler litt på fullført formell utdanning	V 209
7	2650.70	Fritak for arbeidsgivers ansvar for sykepenger for korttids-sykefravær knyttet til svangerskap	100,0	100,0	Anslag Likestillingstiltak.	V 216
7	2650.71	Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	175,0	175,0	Opptrapping av næringsdrivendes rett til sykepenger fra 65 % til 80 % kompensasjon fra 17. dag.	V 217
SUM RAMME 7: ARBEID OG SOSIAL			619,5	619,5		
8	1719.71	Det frivillige skyttervesen	0,5	0,5		
8	1734.01	HVo16	40,0	40,0	Gjenoppretting av spesialavdeling i Heimevernet som ble nedlagt i 2011.	
SUM RAMME 8: FORSVAR			40,5	40,5		
9	900.79	Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0	20,0	Videreføring av bevilgningene fra RNB til «Sørlandslabben»	
9	900.81	Tilskudd til internasjonale sykkelritt i Norge	20,0	20,0	Erstatter regjeringens forslag om å øremerke 15 mill. kroner til Arctic Race of Norway (ARN). ARN kan i likhet med noen andre internasjonale sykkelarr. (Tour of Fjords etc.) søke støtte fra posten.	
9	921.70	Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0	40,0		
9	2421.50	Grønn fornyelse av skip	50,0	50,0	Mer enn dobling av ordningen. Går til tapsavsetninger for innovasjonslån til prosjekter knyttet til miljøvennlige nybygg i nærskipsfarten (bl.a. ferger) og til etablering av en ordning med tilskudd for kondemnering av skip.	V 362 V 363
9	2421.50	Øke rammene for landsdekkende innovasjonslåneordning med 300 mill.	100,0	100,0	Tapsavsetning.	V 277

9	2421.51 2421.53	Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	59,5 30,0	59,5 30,0	Nytt såkornfond for miljøteknologi lokaliseres til Rogaland, mens nytt såkornfond for bioøkonomi lokaliseres til Ringerike, hvorav 25 mill. også øremerkes til regionen.	V 275
9	2421.71	Program for klyngeutvikling	20,0	20,0	Omstillingstiltak: Tilskudd for at NCE Systems Engineering i Kongsberg, NCE Raufoss og NCE Smart Energy Markets i Halden bidra til å spre sin spisskompetanse til andre deler av næringslivet. Klyngemiljøene bidrar med tilsvarende sum.	
9	2421.72	Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0	50,0	Økning.	
9	2421.73 (ny post)	Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	31,5	31,5	Gjeninnføring av marint verdiskapingsprogram fra 2014 som ble kuttet i 2015 og ikke er forslått gjeninnført for 2016.	
9	2421.74	Innovasjon Norge, reiseliv	13,5	13,5	Ytterligere økning slik at midlene benyttet til reiselivsformål for 2016 er lik saldert budsjett 2014.	
9	2421.75 (ny post)	Ny tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser	50,0	50,0	En tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser som gir offentlige virksomheter anledning til å søke om ekstraordinære midler for å foreta grønne innovative innkjøp og til kompetansehjelp for å foreta slike innkjøp (bl.a. knyttet til ferger/samferdsel). Kommer i tillegg til ordningen med miljøvennlige innkjøp under DiFi.	
9	2421.76	Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	135,5	135,5	Ytterligere økning. (Regjeringen har styrket ordningen med 134,5 mill. fra i fjor, hvorav 100 mill. av økningen foreslås som del av særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting for 2016. Ordningen foreslås ytterligere økt med 135,5 mill. slik at samlet bevilgning til ordningen blir 600 mill. kroner i 2016.	

9	2421.77	Økt tilskudd til pre-så Kornfond	50,0	50,0	Styrke pre-så Kornfond med ytterligere 50 millioner i forhold til regjeringens forslag for 2016, bl.a. på bakgrunn av at regjeringen øremerker 50 mill. av sin økning til bedrifter lokalisert i en TTO-funksjon (teknologioverføringskontor – Technology Transfer Office) eller en inkubator.
SUM RAMME 9: NÆRING			670,0	670,0	
10	900.77	Sett Sjøbein	3,0	3,0	Videreføre prosjektet i 2016.
10	917.01	Fiskeridirektoratet	10,0	10,0	Økt kontroll av oppdrettsnæringen (lus)
10	919.75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0	10,0	Føringsmidler.
SUM RAMME 10: FISKERI			23,0	23,0	
11	1115.01	Styrking av mattilsynet	10,0	10,0	Økt kontroll av oppdrettsnæringen. (lus)
11	1115.01	Dyrepoliti, to nye enheter.	2,0	2,0	To nye enheter. Lokaliseres til Rogaland og Akershus. Medfører en økt bevilgning på 5,8 mill. kroner under ramme 5. V 278
11	1138.70	Støtte til dyrevernonorganisasjoner	0,6	0,6	Støtte til NOAH (500.000,-) og økt støtte til Dyrevernalliansen (100.000,-)
11	1139.71	Støtte til hestesenter	1,5	1,5	Videreføring av bevilgninger fra RNB 2015
11	1149.72	Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0	25,0	Videreføring av programmet. Regjeringen foreslår avvikling.
11	1150.77	Omstillingsstøtte, pelsdyr	14,0	14,0	Støtte til omstilling for bønder som driver med pelsdyr. Innføres fra og med neste jordbruksavtaleperiode. Tilsvare kutt i avløsertilskuddet.
11	1161.75	Fjellstyre	2,0	2,0	Økt tilskudd til oppsyn.
SUM RAMME 11: LANDBRUK			55,1	55,1	
12	1820.21	Energimerking av boliger og bygninger	15,0	15,0	
12	1820.22	Flom- og skredforebygging	50,0	50,0	Posten er i tillegg økt med 167 mill. kroner i regjeringens forslag.
12	1830.74	Tilskudd til MET-senteret	3,0	3,0	Tilskudd til Marint Energi Testcenter (MET-senteret) på Karmøy (Havvind)

12	1840.70	CO ₂ -lagring	20,0	20,0	Igangsette prosjekt for lagring av CO ₂ i Nordsjøen. Legges under GassNova
12	5680	Legge fiberkabel parallelt med utbygging av strømkabler mellom Kvilldal i Rogaland og Blyth i Storbritannia, og mellom Tonstad i Vest-Agder og Wilster i Tyskland.	0,0	0,0	Verbalforslag. Det er regjeringen som gir Statnett konsesjon. Er både bra for nettsikkerhet/personvern og tilrettelegging for nye grønne databedrifter.
SUM RAMMEOMRÅDE 12: OLJE- OG ENERGI			88,0	88,0	
13	1400.21	Biogass	20,0	20,0	
13	1400.70	Frivillige miljøorganisasjoner	5,0	5,0	Reversere kutt (3 mill.) + 2 mill. til Fortidsminneforeningens museumsformidling.
13	1400.78	Atomavfall	10,0	10,0	
13	1400.76	Deltakelse i EUs miljøprogram Life	0,0	0,0	Får først budsjetteffekt i 2017, ca. 110 mill.
13	1409.21	Mareano	10,0	10,0	
13	1410.21	Miljøovervåking	75,0	75,0	Økologisk grunnkart (40,0), rovdatta (5,0) og maritime verneplaner (5,0).
13	1410.50	Miljøforskningsinstituttene	8,0	8,0	
13	1410.51	Forskning på samlet belastning	10,0	10,0	
13	1410.54	Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0	10,0	
13	1420.21	Handlingsplaner og faggrunnlag prioriterte arter og utvalgte naturtyper	15,0	15,0	
13	1420.21	Bedre oppfølging av naturmangfoldloven	10,0	10,0	
13	1420.21	Bekjempelse av fremmede arter	10,0	10,0	
13	1420.21	Bedre forvaltning av norsk vannnatur, inkl. kystsonerplanlegging	20,0	20,0	Bl.a. til verneplan for Oslofjorden
13	1420.22	Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0	180,0	
13	1420.31	Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0	40,0	
13	1420.33	Nye nasjonalparker	20,0	20,0	
13	1420.35	Nytt skogvern	250,0	250,0	
13	1420.38	Restaurering av myr	12,0	12,0	
13	1420.39	Opprydning, Sandefjord havn	40,0	40,0	V 292
13	1420.39	Opprydningstiltak	50,0	50,0	
13	1420.71	Tiltak mot marin forsøpling	25,0	25,0	
13	1420.78	Friluftstiltak	25,0	25,0	Inklusive friluftorganisasjoner.
13	1420.81	Flere utvalgte kulturlandskap	15,0	15,0	
13	1420.82	Tiltak prioriterte arter og utvalgte naturtyper	25,0	25,0	
13	1429.71	Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0	20,0	
13	1429.72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0	10,0	
13	1429.73	Middelaldervern og brannsikring	10,0	10,0	

13	1429.76	Tilskudd til fartøyvernssenter	3,0	3,0	Går til Nordnorsk Fartøyvernssenter og Båtmuseum på Gratangen, Hardanger fartøyvernssenter i Nordheimsund og Bredalsholmen Dokk og fartøyvernssenter, Kristiansand	
13	1429.77	Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0	7,0	Bl.a. 3 mill. til Vardø	
13	1429.79	Verdensarv	12,0	12,0	Verdensarvsenteret på Vega (6,0) og Industriarv Rjukan-Notodden (6,0).	
13	1432.50	Kulturminnefondet	30,0	30,0	Kulturminnetiltak under kulturminnefondet	
13	1482.73	Omprioritere/øremerke 100 mill. til Mangrove-skog	0,0	0,0	Intern omprioritering i den samlede skogsatsingen	V 298
SUM RAMMEOMRÅDE 13: MILJØ			977,0	977,0		
15	701.21	Intelligente ambulanser og Prehospital Pasientjournal (PPJ) for legevakt, AMK og akuttmottak i sykehus.	5,0	5,0	Forprosjekt i regi av Nasjonal IKT. Danmark har dette i alle ambulanser fra 2015.	
15	701.70	Personvern i helse	2,0	2,0	Årlig basistilskudd til Center for Cyber and Information Security (CCIS)/NTNU for å sikre deltakelse i og læring fra internasjonale forskningsprosjekter.	
15	701.70	Future health lab – online testsenter.	10,0	10,0	Utvikle tilgang til anonymiserte norske helsedata for forskningsmiljøer og ikt-bedrifter for å teste og utvikle nye løsninger. Særlig aktuelt å utvikle i Tromsø, knyttet til Tromsundersøkelsen og Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin i Tromsø.	
15	701.21	Takstprosjekt for økt bruk av videokonferanse og telemedisin i pasientkonsultasjoner hos fastleger og i poliklinisk behandling.	5,0	5,0		V 240
15	702.21	Forsyningsikkerhet av legemidler	1,0	1,0	Forsøk med ny teknologi i regi av Folkehelseinstituttet og to kommuner med temperatursporing i distribusjon og oppbevaring av vaksiner fram til vaksiner (eller destruksjon)	

15	702.21	Krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann	3,0	3,0	Styrke forebygging og beredskap på drikkevannsområdet iht nasjonale mål på området. Etableres under Folkehelseinstituttet.
15	714.29	Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0	10,0	Utvides til også å gjelde 30 barneskoler. Forslaget fra regjeringen er 30 ungdomsskoler
15	714.70	Grønn omsorg	5,0	5,0	Bynært ettervern - Inn på Tunet
15	714.79	Folkehelsesteknologi	5,0	5,0	Ny teknologi knyttet til smarttelefoner, digitale kart, spillteknologi og film er med på å engasjere og motivere til fysisk aktivitet på en helt ny måte. Stolpejakten.no er ett av eksemplene på dette. Ny post hvor ideelle aktører kan søke, i samarbeid med FoU-aktører og høgskoler med profesjonsutdanning.
15	714.79	Soppkontroll	2,5	2,5	Gjeninnføre tilskudd.
15	732.70	OPS-prosjekter i sykehus og spesialisthelsetjenesten	50,0	50,0	Modellforsøk for bedre samarbeid offentlige - private sykehus/avtalespesialister for: Fedme og overvekt Spiseforstyrrelser Revmatiske lidelser Gastro (mer bruk av laproskopi) F.eks. Gastro-pilot Innlandet for å redusere ventetider og ta i bruk nye operasjonsmetoder i offentlige sykehus, Revmatisme-sykehusene i Haugesund og Lillehammer, Modum Bad, Ibsensykehuset på Rjukan og Medis Ålesund og Ulsteinvik.
15	732.70	Økt rekruttering av blodgivere	2,0	2,0	Tilskudd til Røde Kors som rekrutterer 90 prosent av alle nye blodgivere i Norge.
15	732.78	Styrke forskning på muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktorutdanning i Norge.	15,0	15,0	Muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser beslaglegger flest sengeplasser og er hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. «Koster» 70 mrd. kr. årlig

15	733.21	Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering for å følge opp Samhandlingsreformens intensjoner og forberede nye oppgaver til kommunene ifbm kommunereformen.	30,0	30,0	Nasjonalt forsøk i Østfold bl.a. i regi av Helsehuset Askim.: Fylket peker seg ut på flere områder: Befolkningen er sykere enn gjennomsnittet, men bruker klart mindre rehabiliteringstjenester enn snittet.
15	762.73	Sex og samfunn	4,0	4,0	Nytt senter i Alta.
15	765.60	Psykisk helseoppfølging av flyktninger	50,0	50,0	Ny ordning.
15	765.71	Pårørendesenteret i Stavanger	3,0	3,0	
15	765.72	Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0	20,0	
15	765.73	Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0	20,0	Langsiktig mål er Fontenehus i alle fylker. Fontenehus er et arbeidsfellesskap for personer som har eller har hatt psykiske lidelser.
15	780.50	Nasjonal handlingsplan for diabetes og introduksjon av pakkeforløp for behandling av diabetes.	10,0	10,0	
15	781.79	Extra Ung Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien	10,0	10,0	Forvaltes av ExtraStiftelsens sekretariat
15	781.79	DigiLab og eHelseplan for ungdom Prosjekt «Mestring og muligheter – tidlig innsats og bedre egenbehandling» ved hjelp av digitalt tilrettelagt informasjon og oppfølging med bruk av internett, applikasjoner, chat, sosiale medier, film, animasjon, dataspillteknologi og utprøving av helsedroner.	5,0	5,0	http://digito.me/gaming-in-healthcare/
15	781.79	Utredning av og forsøk med hhv utlånsordning for medisinskteknisk utstyr for sykehus (nasjonal pool) etter modell fra Sverige og utprøving av driftsavtaler for medisinskteknisk utstyr i sykehus etter modell fra Nederland.	10,0	10,0	Etter modell av nasjonal togpool. Ta i bruk nytt utstyr raskere, redusere risiko, bedre vedlikehold og bedre utnyttelse av dyrt utstyr
15	781.79	Forsøk med heroinassistert behandling	5,0	5,0	Avdeling for rusmedisin, Helse Bergen
15	781.79	Kompasset Blå Kors Tilskudd til etablering av fire nye senter.	10,0	10,0	Gjennom Kompasset-sentre i Oslo, Bergen, Trondheim og Sandnes tilbyr Blå Kors terapi og rådgivning for barn av foreldre med alkohol- og rusproblemer. Kompasset er et lavterskeltilbud for unge mellom 14 og 35 år, og det er gratis.
15	781.79	Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0	5,0	
SUM RAMME 15: HELSE			297,5	297,5	

16	222.01	Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal	3,3	3,3	Videre drift av skolen inntil det er etablert et kompetansemiljø knyttet til Saemien Sitje som kan ta over oppgavene knyttet til fjernundervisning og samlinger. Foreslått nedlagt høsten 2016 av regjeringen.	
16	225.21	Tilskudd til First Scandinavia, Bodø	2,5	2,5	Videreføre RNB-avtalen 2015 med helårseffekt	
16	225.60	Landslinje for ski i Sirdal	2,0	2,0		
16	225.66	Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0	2,0	Styrking av leirskoler	
16	225.75 (ny post)	Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0	15,0	Alternativ til mobbeombud.	
16	226.22	Videreutdanning av lærere	100,0	100,0	En generell forsering av videreutdanning.	V 130
16	226.22	Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0	200,0	Anslag. Departementet mangler data for å kunne beregne kostnader.	V 132 V 133
16	226.71	Vitenparken – Campus Ås	5,0	5,0		
16	226.73 (ny post)	Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0	40,0	Deriblant forsøk med inkludering av SFO i skoledagen og X-class (11. skoleår)	
16	227.77 (ny post)	Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0	5,0		
16	228.71	Tilskudd til Oslo by Steinerskole	2,1	2,1	Likestilling med Kongshaug musikkgymnas, oppfølging av bevilgning i RNB 2015.	
16	228.79	Økt tilskudd til NTG Lillehammer og NTG Tromsø	5,0	5,0	Likebehandling med øvrige toppidrettsgymnas	
16	228.82	Kapitaltilskudd til friskoler	10,0	10,0		
16	230.01	Elevkurs for elever med hørselshemming – Statped	1,0	1,0		
16	260.50	Etablering av høgskolesenter, Hallingdal	1,7	1,7		
16	260.50	Høgskolesenteret/studiesenter i Kristiansund	4,5	4,5	Ingeniørutdanning i regi av Høgskolen i Bergen	
16	260.50	Økt basisbevilgning, universiteter og høgskoler	200,0	200,0	Økning av basisbevilgning, ca. 70 går til «nye universitet»	
16	265.50	312 nye stipendiater, hvorav 100 øremerkes til UiS, UiN og UiA (gjelder fra høsten 2016)	122,6	364,6	Kommer i tillegg til regjeringens forslag om 288 nye = 600 nye	V 153
16	265.50	20 kvalif.stipendiater til HiOA og HVB	7,8	32,0		V 153
16	265.50	100 nye postdoc (fra høst 2016.)	37,0	112,9		V 154
16	260.50	2250 nye studieplasser fra høsten 2016	100,0	200,0	2000 nye studieplasser + 250 nye plasser i informatikk (basert på kostnader i kategori C). Samlet 112.3 mill. fra høsten 2016.	V 150 V 151

16	260.70	Private høyskoler	35,2	53,3	Som følge av økning i basisbevilgning, flere post.doc-stillinger og studieplasser over.	V 150 V 151
16	270.71	Tilrettelegging for internasjonal mobilitet	3,3	3,3	Stipender til PhD-studenter i utlandet.	
16	270.73 (ny post)	Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0	15,0	Oppfølging av SHOT-undersøkelsen og eget dok8.	
16	276.72	Læremidler til fagskoler	5,0	5,0	Hovedvekt på maritim utdanning	
16	281.01	Lærerutdanning	25,0	25,0	Utvikling av lærerutdanningen	
16	285.52	Grunnforskning	100,0	100,0		
16	285.52	Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerkenessenteret	5,0	5,0	Instituttet er et samarbeid mellom UiB, Uni Research og NHH.	
16	285.53	Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0	100,0	Spesielt til ENERGIX og Miljø2015	
16	285.53	Sentre for fremragende forskning	25,0	25,0	Styrking av sentrene	
16	285.54	Forskningsutstyr	50,0	50,0		
16	287.57	Forskningsinstitutt o.a.	1,7	1,7	Tilskudd pga. fusjon mellom Polytech og Uni Research.	
16	2410.70	Erstatte dagens ordning med et ikkebehovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikkebehovsprøvd stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk.	22,1	301,5	Dagens ordning innebærer at alle elever mottar et stipend på 2 095 kr årlig. Med Venstres ordning økes denne summen med inntil til 7 500. For elever på bygg- og anleggsteknikk økes stipendet til 7 000 årlig. Gjelder fra høsten 2016.	V 169
16	2410.50	11 måneders studiestøtte	0,0	640,6	Ingen bokført effekt før	V 163
	2410.72		0,0	18,0	2017	
	5617.80		0,0	18,0		
16	2410.50	Økte utbetalinger fra Lånekassen	34,0	62,5		V 150
	2410.72	som følge av 2250 flere studieplasser	0,5	1,6		V 151
16	342.70	Stavanger Domkirke	20,0	20,0	Rehabiliteringstiltak	
		Bergen Domkirke	20,0	20,0		
16	920.50	Maroff	10,0	10,0	Forskning i næringslivet.	
		BiA	50,0	50,0	Samlet 150 mill. + næringsPhD.	
		Teknisk-industrielle institutter	15,0	15,0		
		Næringsrettet forskning	75,0	75,0		
		50 nye næringsPhD	9,7	29,2	Fra høst 2016	V 159
16	925.01	Havforskningsinstituttet.	25,0	25,0	Styrke	
		Bestandsforskning			bestandsforskningen.	
16	925.01	Havforskningsinstituttet: Lakselus	20,0	20,0	Styrke	
					Havforskningsinstituttets overvåkning av lakselus på vill laksefisk samt styrke nystartede nasjonale overvåkningsprogram for rømt oppdrettslaks	

16	925.21	Havforskningsinstituttet: Forskningstokt i Sørishavet og Sør- Atlanteren	25,0	25,0	Gjennomfører planlagt forskningstokt i Sørishavet og Sør- Atlanteren. Viktig for å styrke næringsutviklingen- og eksporten samt bedre kunnskapsgrunnlaget om krill/marin biomasse. Forskningstokt gjennomføres i 2017- 2018 gjennom internasjonalt forskningssamarbeid.
16	925.21	Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	3,0	3,0	Samarbeid mellom Havforskningsinstituttet, Grid Arendal og NIVA. Bl.a. bevaring av mangrove-skog.
SUM RAMME 16: KIRKE, UTDANNING OG FORSKNING			1573,3	3066,3	
17	1301.50	Maroff, Energiex og Transport2025	50,0	50,0	Forskning på miljøvennlig transport.
17	1320.30	Planmidler, E39 Sandane-Byrkjelo	5,0	5,0	Planlegging med sikte på oppstart i 2017.
17	1320.30	Gang- og sykkelvei	100,0	100,0	
17	1320.30	Kollektivfelt og holdeplasser	100,0	100,0	
17	1320.30	Miljø- og servicetiltak	40,0	40,0	Støyskjerming, biologisk mangfold m.m.
17	1320.62	Rassikring, fylkesveger	100,0	100,0	
17	1320.63	Tilskudd til gang- og sykkelveier	400,0	400,0	Anslag. Ikke mulig å få svar/provenyberegning. V 284 Ny belønningsordning hvor staten bidrar med 25 pst eller tilsvarende 500.000 per million kommunene bruker på nye gang- og sykkelveier.
17	1320.71	Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0	12,0	Utviklingskontrakt for ferge med hydrogendrift eller annen banebrytende teknologi.
17	1320.30	Nasjonale sykkelveier	25,0	25,0	
17	1320.30	Bymiljøavtaler	400,0	400,0	
17	1320.72	Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1.1.2016	0,0	0,0	Verbalforslag. Vil stimulere fergefornyelse. Forslag til bevilgningsøkning over NFDs budsjett (ramme 9)
17	1330.60	Planleggings- og prosjekteringsmidler for t- baneutvidelse i Bærum.	5,0	5,0	
17	1330.60	TT-tilbud til brukere med særlige behov.	11,0	11,0	Videreføre prøveordningen i 2016.
17	1330.61	Belønningsordning for bedre kollektivtransport	500,0	500,0	
17	1330.63	Planleggingsmidler Ahus-banen	10,0	10,0	Posten endrer navn til: Særskilt tilskudd til Fornebubanen og Ahusbanen.
17	1350.23	Jernbane, drift og vedlikehold	100,0	100,0	

17	1350.30	Elektrifisering, Rørosbanen og Solørbanen	15,0	15,0	Planleggingsmidler slik at byggestart kan skje i 2019	V 287
17	1350.30	Investeringer, jernbane	500,0	500,0	Bl.a. Bratsbergbanen (12 mill.), Sørumsand Stasjon (139 mill.), Tiltak for nye tog Vossebanen (20 mill.) økt tilgjengelighet Skøyen stasjon (34 mill.), Sykkel og innfartsparkering (50 mill.), kapasitetsøkende tiltak i Oslo-området (38 mill.) Heggstad container-terminal (41 mill.) og 75 mill. til planleggingsmidler til bl.a. kryssningsspor Reinsvoll/Gjøvikbanen, Ofotbanen, sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen, vendespor Asker stasjon m.m.	V 285 V 286
17	1351.70	Redusert pris på månedskort og årskort på NSB med 20 pst.	41,4	41,4	Mindre beløp enn forutsatt bl.a. på grunn av flere reisende.	V 288 V 289
17	1351.70	Økt studentrabatt, NSB	24,0	24,0	Økes fra 25 til 40 pst. på enkeltbilletter tilsvarende rabatten på månedskort.	V 290
17	1360.70 (ny post)	Tiltak for godsoverføring	50,0	50,0	Tilskuddsordning for økt sjøtransport av gods.	
17	1380.71	Tilskudd til bredbåndsutbygging	140,0	140,0	Reversering av kutt (59,5 mill.) + økning med 80,5 mill.	
SUM RAMMEOMRÅDE 17: TRANSPORT OG KOMMUNIKASJON			2628,4	2628,4		
18	571.60	2100 flere barnehageplasser	192,0	385,0	Behov for flere plasser bl.a. som følge av avvikling av kontantstøtten og trapping mot løpende/fleksibelt opptak. Regjeringen foreslår 3400 nye plasser. Medfører i realiteten to barnehageopptak og rett til barnehageplass i august året etter for alle barn født før 31.12..	V 137 V 142 SV 8
18	571.60	250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5	167,5	Totalt 1000 nye i løpet av perioden	V 229
18	571.60	250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5	167,5	Totalt 1000 nye i løpet av perioden	V 229
18	571.60	Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0	50,0		

18	571.60	Styrket ettervern i barnevernet og generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern	75,0	75,0	Generell styrking	
18	571.60	Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	550,0	550,0	Medfører en økning på ca. 850,- per måned for enslig sosialhjelpsmottaker med ett barn.	V 227
18	571.60	Utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde 3-åringer.	24,0	24,0	Inntektsgrense = 486.750,- Gjelder fra 1.8.2016. Koster 52 mill. dersom det skal innføres fra 1.1.	V 135 V 136
18	571.60	Utvide inntektsgrensen for gratis kjernetid i barnehager 3-5-åringer til 486.750	24,0	54,0	Samme inntektsgrense som for differensiert oppholdsbetaling	V 135
18	571.60	Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.-7. trinn til "fri" time.	0,0	0,0	Den enkelte skole får frihet til å velge hva en ekstra uketime skal brukes til avhengig av behov (og ressurser). Kan eventuelt legges på en ekstra naturfagstime. Koster i så fall 80, 4 mill. kroner)	V 157
18	571.60	Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0	75,0	Anslag. Samme modell og inntektsgrenser som for barnehage. Bare 41 kommuner har i dag differensiert oppholdsbetaling i SFO. Innføring av makspris koster bare 2-4 mill. kroner (gitt samme pris som i barnehager), men det er ikke mulig å få anslag på hva differensiert betaling koster.	V 146 V 147 V 148
18	571.60	Gå mot regjeringens forslag om å statliggjøre skatteinnkrevingsfunksjonen.	630,0	630,0	Regjeringen har trukket ut 630 mill. kroner fra kommunerammen som følge av forslaget om at staten ta over skatteoppkreverfunksjonen. Uklart hvordan tilsvarende beløp er utgiftsført på statens side.	V 117
18	571.60 572.60	Universell utforming av alle skoler.	180,0 90,0	180,0 90,0	Kostnadene ved at alle skoler/undervisningsbygg er universelt utformet innen 2025 er anslått til = 1,8 mrd. kroner for kommunene og 900 mill. kroner for fylkeskommunene. Innfases linjert over 10 år.	V 190
18	571.63	Småkommunetilskuddet	24,0	24,0	Prisjustering. Foreslått nominelt videreført av regjeringen.	

18	572.60	Fornyng og opprustning av fylkesvegnettet	5,0	5,0	Planleggingsmidler FV 609 Askvoll kommune. Regjeringen foreslår å øke posten/potten med 200 mill. hvorav 15 mill. øremerkes til trafiksikkerhetstiltak FV 155 Hole kommune.	
18	572.60	Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem.	60,0	60,0	.	
18	572.60	Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt.	98,0	98,0	Regjeringen foreslår en økning på 2.500. Samlet vil det bli en økning på 7.500 kroner i 2016	V 192
18	576.60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner	50,0	50,0	Utvide ordningen til også å omfatte kommunale bygg som benyttes som (midlertidige) asyl- og flyktningmottak	
SUM RAMME 18: RAMMETILSKUDD TIL KOMMUNESEKTOREN M.M.			2462,0	2685,0		
SUM ALLE RAMMER:			11964,3	13680,3		

II: FOND/UTLÅNSRAMMER/AVDRAG MV («under streken»-bevilgninger)

Ramme	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
4	161.95	Norfund grunnfondskapital	-750,0	-750,0	Følger logisk av omprioritering på bistandsbudsjettet	
6	2412.90	Utvide Husbankens låneramme til 25	3155,0	3155,0		V 188
	5312.90	mrdr. kroner.	22,0	22,0		
9	950.90	Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.	0,0	0,0	Verbalforslag. Verdien av Argentums investeringer er beregnet til 7,2 mrd. kroner ved utgangen av 2013.	
9	2421.90	Øke den landsdekkende innovasjonslåneordningen med 300 mill.	300,0	300,0		V 277
9	2421.95	Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	170,0	170,0	Statens andel blir 200 mill.	V 275
9		Etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO ₂ -lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15-20 mrd. kroner.	0,0	0,0	Verbalforslag. Fondet må kunne investere lån og egenkapital i selskaper og teknologier som vil være muliggjørende for det grønne skiftet og som vil oppleve vekst og lønnsomhet i den nye økonomien.	
12	1825.95	Energifondet (Fornybarfondet)	5000,0	5000,0		
12	2440.70 (ny post)	Petoro, Administrasjon	339,0	339,0	Flyttes til SDØE/under streken.	
16	2410.90	2250 Flere studieplasser	150,9	203,0		V 150
		11 mnd. studiestøtte	0,0	2096,0		V 151
						V 164
SUM FONDSAVSETNINGER MV			8386,9	10535,0		

III: SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGGET

Ramme	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
21	5501.72	Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt proSENTSATS til 48 pst.	-2280,0	-2850,0	Regjeringens forslag er 91 450,-/43 pst. Må sees i sammenheng med forslag om økt trygdeavgift og endringer i trinnskattesystemet.	V 12 V 13 V 14
21	5501.72	Personfradraget økes til 53 000,-	-875,0	-1095,0	Regjeringen foreslår at fradraget settes til 51 750	V18
21	5501.72	Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasser 1	-75,0	-95,0	Økes fra 49 800,- til 53 000,-	V 20
21	5501.72	Avvikle skatteklasser 2	235,0	295,0		V 19
21	5501.72	Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil.	-800,0	-900,0	Endres som følger: Trinn 1 utgår (regjeringen foreslår 0,8 pst, innslagspunkt 158.800) Trinn 2 endres til: Sats 2,0 pst, innslagspunkt 300.000 (regjeringen foreslår sats 1,6 pst, innslagspunkt 224 900). Trinn 3 endres til: Sats 11 pst, innslagspunkt 570.000 (regjeringen foreslår sats 10,6 pst, sats 565.400) Trinn 4 endres til: Sats 14 pst, innslagspunkt 900.000 (regjeringen foreslår sats 13,6 pst, innslagspunkt 909.500.)	V 311 V 327
21	5501.72	Unnta aksjefond og børsnoterte aksjer fra regjeringens forslag om innstramming i utbyttebeskatningen	0,0	0,0	Ikke mulig å anslå proveny. Tas som verbal og justeres ifmb RNB	V 370
21	5700.71	Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 54 650 (dvs. teknisk 55 000).	-65,0	-80,0		V 21
21	5501.72	Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr.	-50,0	-60,0	Dagens grenser er på 1 500 kr.	V 25
21	5501.72	Eget skattefradrag på 6 000,- for aldersgruppen 62-67 år som bare mottar lønnsinntekt (ikke pensjon eller trygd)	-255,0	-320,0	For å stimulere flere til å stå lenger i arbeid. Må sees i sammenheng med endringer i AFP etc.	V 23
21	5501.72	Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	-35,0	-43,0	Dagens generelle grense er 1 000 kr. Bra tiltak for «lavterskel» kunst og kultur bl.a. For lønnsutbetalinger for arbeid knyttet til hjemmet er den 6 000 kr.	V 28
	5700.71		-10,0	-12,0		
	5700.72		-15,0	-20,0		

21	5501.72	Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-270,0	-400,0	Totalt koster det 5200 mill. kroner, men samtidig reduseres bevilgningsbehovet hos ENOVA med de 250 mill. som ligger i ordningen i dag. Det er ikke lov med dobbel subsidiering.	V 29 V 30
21	5501.70 5501.72 5700.71	Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-300,0 -1500,0 -200,0	-400,0 -1850,0 -250,0	Medfører ifølge. dept. 165 000 flere solgte månedskort og økte inntekter til kollektivselskapene med ca. 2 mrd. kroner. Dog vil nettoinntektene bli mindre pga. økte kostnader.	V 31
21	5501.72	Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0	Ingen grunn til at rentene på lån til fest og moro skal subsidieres med 25 pst av staten. Brukes i stedet til å gi likt skattefradrag til alle gjennom å øke personfradraget.	V 34 V 312
21	5501.72	Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	455,0	570,0	Maksimal grense settes til 1 800 kr mot foreslått 3 850 kr fra regjeringen.	V 32
21	5501.70 5501.72 5700.71 5700.72	Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå. Medfører at km-satsene settes til 3,90 (inntil 10 000 km) og 3,25 (over 10 000 km)	11,0 49,0 32,0 42,0	13,0 64,0 38,0 50,0	Regjeringen foreslår å videreføre satsene på hhv 4,10/3,45. Et alternativ er å avvikle hele ordningen med skattefri kilometergodtgjørelse, noe som vil medføre en skatteskjerpelse på 1,34 mrd. kroner.	V 33 V 365
21	5501.72	Flatt foreldrefradrag 21 500 kr.	0,0	0,0	I dag er fradraget 25 000 kr for første barn og 15 000 kr for påfølgende barn. Noe ulogisk at ikke dette skal være likt for alle barn, selv om det er søskenmoderasjon i barnehager. «Premierer» familier med mer enn 2 barn og er relevant i og med en utvikling mot billigere barnehage og dyrere SFO. Stimulerer samtidig til «arbeidslinja» for barnerike familier generelt og kvinner spesielt. Provenynøytral omlegging.	V 35 V 371
21	5501.70 5501.72 5700.71 5700.72	Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	48,0 112,0 48,0 112,0	60,0 140,0 60,0 140,0	Må sees i sammenheng med eget skattefradrag, økt trygdeavgift etc.	V 114

21	5501.70	Økte skatteinntekter som følge av	4,0	5,0	Trolig er den reelle	V 115
	5501.72	3 000 flere fra dagpenger til arbeid	78,0	98,0	effekten langt mer enn	
	5700.71		26,0	32,0	3 000.	
	5700.72		107,0	135,0		
21	5500.71	Hevet trygdeavgift, lønnsinntakere til 8,4 prosent	2280,0	2850,0	Dagens sats er 8,2 prosent.	V 108
21	5700.71	Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	70,0	85,0	Må sees i sammenheng med en helhetlig politikk for å få flere til å stå lenger i arbeid og en generell avvikling av AFP-ordningen	V 109
SUM SKATTELETTE LØNNS- OG PENSJONSINNTEKT			-2221,0	-2740,0		
21	5501.70	Gå mot regjeringens forslag om å redusere satsen i formuesskatten	600,0	750,0	Regjeringens forslag er å redusere satsen med 0,05 prosentpoeng.	V 1
21	5501.70	Gå mot regjeringens forslag om å øke ligningsverdien på næringseiendom	-80,0	-100,0	Regjeringen foreslår en økning fra 70 til 80 pst av ligningsverdi	V 1
21	5501.70	Øke ligningsverdien på sekundærbolig til 100 pst	440,0	550,0	Regjeringen foreslår en økning fra 70 til 80 pst av ligningsverdi.	V 1 V 310
21	5501.70	Gjeninnføre 10 pst aksjerabatt i formuesskatten	-600,0	-700,0	Arbeiderpartiet foreslår til sammenligning å gjeninnføre 20 pst aksjerabatt i sitt forslag til ny skattemodell	V 6
SUM ENDRINGER I FORMUESSKATTEN			360,0	500,0		
21	5501.72	Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-110,0	-520,0	Økes fra 22 pst. Delvis oppveiling for dyrere diesel/mineralolje. Bidrar også til å fornye bilparken for tyngre kjøretøy og er miljømessig langt bedre enn regjeringens forslag om å redusere avgiftene for denne type biler.	V 313
21	5501.72	Økte avskrivningssatser saldogruppe d til 25 pst. Saldogruppe d gjelder inventar, maskiner, personbiler mv. Økning av ekstra avskrivningssats for å stimulere økte investeringer i 2016 kan også vurderes. Koster i så fall 180 mill. kr. per 5 pst.	-390,0	-1620,0	Økes fra 20 pst. Dvs. ekstra startavskrivning på 10 pst beholdes.	V 38 V 39
21	5501.72	Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0	Ikke mulig å gi provenyanslag fra dept.	V 40

21	5501.72	KapitalFUNN-ordning (business angels). Også andre modeller som svensk Investeraravdrag (spm 43) og britisk SEIS (spm 44) kan være aktuelle.	0,0	-600,0	Det innføres en ordning der det gis mulighet til 20 pst skattefradrag for investeringer i selskap gitt at investeringen holdes i minimum 3 år, og at man ikke er tilknyttet selskapet, maksimal fradragssum er 500 000,- og maksimal ramme er 2,5 mrd. kroner. Ingen bokført effekt første år.	V 42 V 43 V 44
21	5501.72	Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-550,0	-550,0	Grensen settes til 50 000 kr, noe som i realiteten er likt et minstefradrag for vanlige lønsmottakere på 95 000 fordi skatteverdien av et slikt fradrag er 50 pst, mens det for vanlige lønsmottakere er 25 pst.	V 45
21	5501.72	Gå mot regjeringens forslag om å fjerne skattefritak knyttet til gevinst ved salg av landbrukseiendom internt i familien	-65,0	-65,0		
21	5501.72	Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-3,0	-3,0	For å stimulere økt produksjon og nå Venstre mål om 8 prosent neste år.	V 46
21	5501.72	Øke fiskerfradraget til 175 000 kr.	-17,0	-17,0	Dagens grense er 150 000 kr.	V 47
21	5501.72	SkatteFUNN: Fjerne ordningen om maksimal timesats på 600 kroner	0,0	-280,0	Ingen bokført effekt før i 2017. Kan eventuelt heves til 800,- noe som medfører en økning (skattelettelse) på 230 mill.	V 48 V 49
21	5501.72	SkatteFUNN: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen	0,0	-5,0	Dagens regler er maks 1 850 timer pr år pr ansatt. Ingen bokført effekt før i 2017.	V 50
21	5501.72	SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-4,0	Anslag. Belønning av forskning/innovasjon vi vil ha mer av. Ingen bokført effekt før i 2017.	V 51
21	5501.72	Generelt skattefritak for forskningsinstitutter	0,0	-20,0	Ingen bokført provenyvirkning før i 2017.	V 54
21	5501.72	Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr.	-10,0	-34,0		V 24
21	5700.72	Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-230,0	-260,0		V 112
21	5501.72	Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst	-150,0	-150,0	Dagens regler er 4 pst.	V 55
21	5501.72	Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende.	0,0	0,0	Ikke nevneverdig proveny jfr. svar.	V 56

SUM SKATTELETTE NÆRINGSLIV		-1575,0	-4228,0			
21	5521.70	Omlægging av matmomsen: Null moms på frukt og grønt og økologiske matvarer. Full moms på all øvrig mat, men den generelle momssatsen reduseres fra 25 til 24 prosent.	-1700,0	-2200,0	Matmoms økes fra 15 til 24 prosent. Moms på frukt og grønt samt økologiske produkter reduseres fra 15 til 0 prosent. Den generelle momsen på varer og tjenester reduseres fra 25 til 24 prosent.	V 63 V 64
21	5521.70	Gå mot regjeringens forslag om økt sats på lav moms	-759,0	-950,0	Regjeringen foreslår å øke satsen fra 8 til 10 pst. Går ut over transport, reiseliv og kultur. Koster netto 500 mill. i 2016 pga. en rekke kompensasjonsordninger (se kuttelista).	V 66
21	5521.70	Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr mva.	0,0	0,0	Ingen effekt (muligens renter), men krever lovendring. Dagens grense er på 1 mill. kroner	V 69
21	5521.70	Økte momsinntekter som følge av forslag om avvikling av taxfree-ordningen	300,0	300,0		
SUM ENDRINGER MOMSSYSTEMET		-2159,0	-2850,0			
21	5526.70	Reduksjon i avgiftene på øl (butikkøl) med 5 pst.	-200,0	-215,0	Reduseres med ca. en kroner per liter øl (eller 35 øre per flaske 0,33 l).	V 71
21	5526.70	Reduksjon i avgiftene på sterkøl og vin med 5 pst.	-120,0	-132,0	Reduseres med 24 øre per vol.pst og liter (dvs. ca. 20 kroner per flaske vin).	V 73
21	5526.70	Økning i avgiftene på brennevin med 10 pst.	90,0	105,0	Økes med 73 øre per vol.pst og liter	V 72
21	5531.70	Heve alle tobakksavgifter med 10 pst	495,0	540,0		V 75
21	5531.70	Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer	750,0	800,0	Forutsettes at samme beløp som brukes på innenlands avgiftsbelagt omsetning. Øker også momsinntektene med 300 mill. kroner (se moms over)	V 76
SUM ALKOHOL- OG TOBAKKSAVGIFTER		1015,0	1098,0			
21	5536.71	Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NOX-utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst av gruppe A (personbiler)	385,0	420,0	Har sammenheng med forslag om økte avskrivningssatser for samme gruppe. Betaler i dag kun 22 pst. av tilsvarende avgift for personbiler.	V 77
21	5536.71	Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO2-utslipp og NOX-utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst av gruppe A (personbiler)	105,0	115,0	Campingbiler m.m. betaler i dag kun ca. 22 pst. av engangsavgiften tilsvarende personbiler.	V 78
21	5536.71	Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 25 pst.	69,0	75,0	Stimulerer til kjøp av biler med lavt NO _x -utslipp. Bedre luftkvalitet.	V 80

21	5536.71	llegge NOX-komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende personbiler	30,0	35,0	Disse har fritak for NOX-komponent i dag.	V 372
21	5536.71	Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst for biogasskjøretøy	0,0	0,0	Nesten ikke proveny da det bare er registret 80 kjøretøy totalt i Norge som går på biogass. Belønning av miljøvennlig alternativ	V 81
SUM BILAVGIFTER			589,0	645,0		
21	5538.70	Økt veibruksavgift på bensin med 50 øre per liter	420,0	450,0	Økes fra 5,03 til 5,53 per liter.	V 85
21	5538.71	Økt veibruksavgift på autodiesel med 50 øre + opptrapping av Innføring mot lik pris på autodiesel og bensin gjennom vegbruksavgift og CO ₂ -avgift over tre år. Tilsvarende en ytterligere økning på 46 øre per liter.	2485,0	2715,0	Økes fra 3,44 til 4,40 per liter.	V 84 V 86
21	5538.71	Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0	30,0	Avgiftsøkning med 2,23 kroner per liter.	V 87
21	5541.70	Økt el-avgift 2,5 øre/kWh	1110,0	1480,0	0,5 øre av økningen – tilsvarende 222 mill. øremerkes Enova og brukes til infrastruktur knyttet til hydrogen, el-biler og ladbare hybridbiler. Regjeringens forslag til sats er 14,50 øre i 2016	V 88
21	5541.70	Innføre fritak for el-avgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0	Tilsvarende 350 000 kroner til ferger, 650 000 kroner til landstrøm og 16 000 kroner til busser.	V 90
21	5543.70	Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn.	1584,0	1733,0		V 97 V 318 V 321
21	5559.70	Avvikle dagens grunnavgift på engangsemballasje og erstatte den med en avgift på all fossil plastemballasje.	0,0	0,0	Ikke mulig å beregne provenyeffekt. Verbalforslag.	V 92 V 93
21	5560.71	Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0	Anslag. Det innføres en ny avgift på 3 kroner per kilo, men hvor det gis avgiftsfritak for bioplast og resirkulerbar plast.	V 368
21	5560.72 (ny post)	Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2000,0	2000,0	Ny avgift. Dersom tysk mønster legges til grunn er det en avgift for innenlandsreiser og til flyplass i Europa på ca. 50 kroner, til Midtøsten, Vest-Asia og Afrika ca. 175 kroner og til lengre interkontinentale reiser ca. 300 kroner. Anslag basert på tidligere svar (budsjett 2015 m.m.).	V 104

21		Reduksjon i landingsavgiften på 25 % for fly som går på biodrivstoff	0,0	0,0	Stimulerer til omlegging til mer miljøvennlig flydrivstoff. Neppe noen effekt i 2016, men dersom vi har en målsetting om 5 prosent biodrivstoff innen 2018 vil en slik reduksjon medføre et inntektstap på ca. 50 mill. kroner ved 25 % reduksjon.	V 116
21	5560.75 (ny post)	Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0	450,0	50 kr. per tonn	V99
SUM ØKTE MILJØAVGIFTER			8276,0	9097,0		
SUM ALLE SKATTE- OG AVGIFTSFORSLAG			4285,0	1522,0		

I-B: SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGGET PETROLEUMSSEKTOREN (Har ingen direkte innvirkning på budsjettbalansen)

Ram me	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
21	5507.72	Stramme inn friinntekten i petroleumsskatten med 1 prosentpoeng	215,0	430,0	Etter gjeldende regler gir friinntekten et ekstra fradrag i særskatten på 5,5 pst. av investeringens verdi. Demmer delvis opp for skattelettene regjeringen foreslår gjennom endringer i særskatten for petroleum (tilpasning til endringer i det øvrige skateregimet). Vil ha en betydelig større effekt på sikt, ca. 2,3 mrd. kroner.	V 59
21	5508.70	Økt CO ₂ -avgift på	410,0	820,0	Dagens avgift (2016-	V 61
	5440.24	petroleumsvirksomhet med 15 øre	-100,0	-200,0	forslag) er på 1,02 kroner	V 97
	5507.71	per standard kubikkmeter eller	-80,0	-160,0	per standard	
	5507.72	tilsvarende 500 kr per tonn.	-160,0	-320,0	kubikkmeter	
SUM SKATTESKJERPELSER, PETROLEUMSSEKTOREN = ØKT OVERFØRING TIL STATENS PENSJONSFOND UTLAND			285,0	570,0	285 mill. kroner overføres til post 2800.50 SPU,	

IV: OMPRIORITERINGER OG KUTT

Ramme	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
1	530.30 530.31 530.33	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	20,0 10,0 70,0	20,0 10,0 70,0	Rammekutt på 100 mill. Noe forsinket framdrift på byggeprosjekter, rammekutt 4 pst. Rammen økt med 700 mill. siden 2015. Vil i all hovedsak bety en ubetydelig faseforskyvning på nye bygg på NMBU og parkeringsanlegg på UiT.	V 186
1	531.45	Stallbygningen, Slottet	10,0	10,0	Rehabilitering av Stallbygningen ved Slottet utsettes til 2017. Totale bevilgninger til drift av Kongehuset er på 350 mill. i 2016.	
1	2445.31 2445.32 2445.33 2445.34	Videreføring av ordinære byggeprosjekt, Statsbygg	15,0 20,0 80,0 20,0	15,0 20,0 80,0 20,0	Rammekutt på 135 mill. Rammen økt med 650 mill. siden 2015. 4 pst. reduksjon betyr noe redusert framdrift av bl.a. sikker teknisk infrastruktur i regjeringskvartalet (680 mill.) og Nasjonalmuseet – bygg som først skal ferdigstilles i 2018-2019.	V 189
1	2445.49	Kjøp av eiendom Statsbygg	73,9	73,9	Ingen eksplisitt bevilgning til kjøp av eiendom. Kjøp av eiendommer finansieres ved salg og omprioriteringer.	
2	844.70	Kutte kontantstøtten fra 1.1.2016 og samtidig innføre en ventestøtte på 6.000 per måned for foreldre som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år.	1510,0	1510,0	Netto innsparing på ca. 1 250 mill. i 2016. ca. 150 mill. til 1 750 flere barnehageplasser og ca. 100 mill. i ventestøtte.	V 255 V 256
3	320.86	Gå mot regjeringens forslag om en egen /talentsatsing	30,5	30,5	Omfordes til annen kultur	
4	150.78	Regionbevilgning til Afrika. En del av støtten som går bilateralt til stater med rimelig dårlig styresett og høy korrupsjon, bør reduseres.	150,0	150,0	Omprioriteres til annen bistand. Land med høy økonomisk vekst, men myndighetene ikke prioriterer omfordeling (og andelen fattige forblir høy), direkte bidrag fra Norge bør reduseres.	

4	161.75	Norfund – tapsavsetning, reduseres	125,0	125,0	Omprioriteres til annen bistand. Foreslått tilført 1,12 mrd. i egenkapital, og tapsavsetning på 375 mill. i 2016. Medfører også en reduksjon i egenkapitaltilførselen på 375 mill. kroner.	
4	169.70	Redusert norsk bidrag til GAVI	100,0	100,0	Omprioriteres til annen bistand. Norge er den 3. største bidragsyter til GAVI. Etter kuttet vil bidraget fortsatt være 1.490 mill.	
4	170.60	Narkotikaprogram i Iran	7,0	7,0	Midler kanaliseres via FN	
4	170.78	Bidrag andre FN-organisasjoner reduseres.	100,0	100,0	Omprioriteres til annen bistand.	
5	430.01	Fengselsplasser Nederland	270,0	270,0	Vi er mot ordningen og stemte mot avtalen.	V 178
5	440.01 440.21	Ikke opprette Modul 3 på Trandum	23,8 21,1	23,8 21,1	Regjeringen foreslår 90 nye plasser i «lukket mottak». Samlet innsparing 44, 9 mill.	
5	444.01	Redusert vekst, PST	30,6	30,6	Regjeringen foreslår nok en gang en kraftig økning i bevilgningene til PST, deriblant 30 nye stillinger knyttet til fremmedkrigere. Hele denne bevilgningen (30 stillinger) foreslås reversert.	
6	821.71	Kutte støtten til Human Right Service	1,8	1,8	Et stort paradoks at HRS får 1,8 mill. kroner i støtte under kapittelet «Tiltak for innvandrere».	
7	666.70	Reduserer det statlige tilskuddet til AFP fra 1/3 til 1/6.	830,0	830,0	Staten utbetaler om lag 30.000 kroner i årlig bidrag til 53.700 personer. Det statlige bidraget halveres i 2016 og fases helt ut på sikt.	V 339
7	612.01 666.70	2 000 færre AFP-pensjonister som følge av skatte-stimuli, reduksjon i ytelser og innstramming i regler.	96,0 52,0	96,0 52,0	Samlet innsparing 240 mill. Samlet effekt av vårt opplegg (moderat anslag).	V 114
7	2541.70	Mindre dagpenger som følge av 3000 flere arbeidsplasser i vårt samlede opplegg.	642,0	642,0	Samlet effekt av vårt opplegg (moderat anslag).	V 115
7	2651.70	Arbeidsavklaringspenger. Reduksjon i maksimal varighet endres fra 4 til 3 år. I følge svar fra dept. at 25 pst får unntak og at overgangsraten til uføretrygd er lik som i dagens system = 39 pst.	2250,0	2250,0	Nettobeløp. Medfører økte kostnader til uførepensjon.	V 330 V 331 V 332

7	2651.70	Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger = redusert utbetaling av arbeidsavklaringspenger.	53,5	53,5	Økes med 500 plasser til totalt 1000 plasser. Medfører en tilsvarende økning på kap. 605.01 og 634.76.	V 203
7	2655.70 2670.70	Ingen avkortning av pensjon.	182,0 710,0	546,0 2130,0	Samlet innsparing 892 mill. kroner. Vi står inne for samarbeidsavtalen, men dette er helt feil tidspunkt. Vurderes i 2017 dersom de økonomiske rammebetingelser er endret. Koster 2,7 mrd. kroner fullt gjennomført.	V 228
8	1732.01	Sjøforsvaret	100,0	100,0	Regjeringen foreslår en økning på 415 mill. kroner på posten til «økt aktivitet på grunn av det nye trusselbildet»	V 345
8	1734.01	Nedlegging av Heimevernsungdommen	3,5	3,5		V 299
8	1735.21	Forsvarets etterretningstjeneste	250,0	250,0	Regjeringen foreslår en økning på vel 330 mill. kroner under argumentasjonen «nødvendig på grunn av det nye trusselbildet».	
8	1761.45	Kampfly og JSM-programmet	2500,0	2500,0	Reduksjon i kjøp/innfasing av kampfly og reduksjon i Joint Strike Missile-programmet. Det er avsatt 6,9 mrd. kroner på budsjettet for 2016, nær en dobling fra 2015.	V 346 KrF 194 SV 264
9	900.80	Tilskudd til Artic Race Of Norway (ARN) endres til en generell støtteordning for internasjonale sykkelritt hvor både ARN, Tour of Fjords og Tour of Norway kan søke.	15,0	15,0	Det oppretter i stedet en generell tilskuddspost på 20 mill. til internasjonale sykkelritt i Norge (med potensiale for stor Norges-markedsføring). Se tilsvarende post på utgiftssiden, ramme 9	
9	909.73	Nettolønnsordningen for sjøfolk	917,0	1100,0	Nettolønnsordningen for sjøfolk avvikles, men videreføres som en midlertidig ordning/krisetiltak i 2016 for skip i petroleumsvirksomhet i NOR og berettigede NIS-skip med et refusjonstak på 100.000 kroner	V 270 V 271 V 272 V 273 V 274
11	1138.70	Avvikling av støtte til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1,5	1,5	Har som sitt eneste formål å undergrave rovdyrforliket.	V 279

11	1150.50 1149.73	Reduksjon av tilskudd til bygging av skogsbilveier.	45,0 20,0	45,0 20,0	Samlet innsparing 65 mill. Kuttene er øremerket skogsbilveier. Bevilgningene på samme post (1150.50) til tømmerkaier videreføres som foreslått av regjeringen (20 mill.)	V 280
11	1150.77	Fjerning av subsidier til avløserordning i pelsdyrnæringen	14,0	14,0	Det etableres i stedet en omstillingsordning for tilsvarende beløp på utgiftssiden	V 282
12	1810.21	Kartlegging, petroleumsaktivitet	173,0	173,0	Hele bevilgningen reverseres.	V 301
12	1815.70	Administrasjonsutgiftene knyttes til Petoro AS flyttes «under streken» og blir en del av SDØEs kontantstrøm.	339,0	339,0		
12	1815.72 1815.73	Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	3,0 10,6	3,0 10,6		
12	1830.50	Petroleumsforskning	240,0	240,0	Den foreslåtte økningen i 2016 på 140 mill. reverseres. I tillegg omfordeles ytterligere 100 mill. fra petroleumsforskning til forskning på miljø/klima.	V 306
12	1830.72	Avvikle tilskuddet til INTSOK	17,2	17,2	I realiteten tilskudd til norsk petroleumsvirksomhet i andre land.	
13	1420.37	Tilskudd til treplanting, KLD	15,0	15,0	Gjelder bl.a. granplanting på Vestlandet og i Nord-Norge	
13	1481.21	Mindre kjøp av klimakvoter	100,0	100,0	Regjeringen foreslår en bevilgning på 270 mill. Alt vil neppe bli brukt basert på tidligere erfaring. I perioden 2007-2014 er kun 1,5 av budsjettet 3,9 mrd. kroner brukt eller tilsvarende 40 pst.	V 297
13	1482.73	Klima- og skogsatsing	200,0	200,0	Omfordeles til det grønne fondet (ramme 4 på utgiftssiden)	
14	41.1	Driftsutgifter, Stortinget	40,0	40,0	Tilsvarende prisjustering.	V 342
15	732.72 732.73 732.74 732.75	Veksten i pasientbehandlingen ved de regionale helseforetakene settes til 1,5pst.	495,0 175,0 132,0 118,0	495,0 175,0 132,0 118,0	Samlet innsparing 920 mill. Regjeringen budsjetterer med en vekst i pasientbehandling på 2,5 pst. Deler av «kuttet» omprioriteres til helseteknologi, forebygging og folkehelse på utgiftssiden.	

15	732.72	Merkostnader økt moms	35,0	35,0	Samlet innsparing 65 mill. Helseforetakene vil få økte kostnader til transport ifbm regjeringens forslag om å øke lav moms med 2 prosentpoeng. Vi går inn for å reversere momsforslaget.	732.72
	732.73		12,3	12,3		732.73
	732.74		9,4	9,4		732.74
	732.75		8,3	8,3		732.75
15	761.21	Gå mot forsøket om statlig finansiering av eldreomsorgen	15,0	15,0	Samlet innsparing 171 mill.	V 252
	761.65		156,0	156,0		
15	2752.70	Økning i egenandelstak 1 med 200 kr for alle.	210,0	210,0	Regjeringen foreslår å videreføre egenandelstak 1 og 2 nominelt uendret, dvs. en faktisk nedgang.	V 249
15	2752.70	Økning i egenandelstak 1 med ytterligere 400 kr for personer med inntekt over 500 000 kr.	60,0	60,0	Regjeringen foreslår å videreføre egenandelstak 1 og 2 nominelt uendret, dvs. en faktisk nedgang.	V 250
17	1310.70	Økte kostnader som følge av økt lav moms til hhv kjøp av innenlandske flyruter, kjøp av riksvegferjetjenester og kjøp av persontransport med tog.	10,0	10,0	Samlet innsparing 67 mill. Vi går inn for å reversere momsforslaget.	
	1320.72		13,5	13,5		
	1351.70		43,5	43,5		
17	1320.30	Riksveginvesteringer	1500,0	1500,0	Sterk vekst i regjeringens forslag på om lag 3 mrd. kroner. Postene «Fornyng» og «Planlegging av grunnerverv» videreføres på om lag 2015-nivå og foreslått vekst omprioriteres til kollektivtransport-tiltak (som er kuttet) og jernbane.	
17	1321.70	Utbyggingselskapet for veg	250,0	250,0	Reduksjon i tilskudd.	
17	1330.75	Rentekompensasjon for bompengelån	400,0	400,0	Nedstemt av Stortinget senest i juni.	
17	1370.70	Kjøp av «ulønnsomme» posttjenester	185,0	185,0	Framskynde avvikling av støtte til ombæring av lørdagspost som regjeringen av uforståelige årsaker har utsatt et halvt år.	
18	571.60	Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån.	200,0	200,0	Medfører billigere lån gjennom lavere rentekostnad for kommunene. En tredjedel av gevinsten beholdes av staten i form av nedtrekk i kommuneramma. Kostnadene med dagens system er anslått til 600-700 mill. kroner i merutgifter for kommunene.	V 191 AP 491
18	571.60	Kompensasjon til kommunen for økte pensjonskostnader	15,0	45,0	Knyttet til forslaget om avkortning av pensjon. Utsettes på ubestemt tid.	

18	572.60	Mva-kompensasjon til fylkeskommunen	142,0	142,0	Merkostnader for fylkeskommunene knyttet til økt lav mva-sats fra 8 til 10 pst. Vi går mot økningen.	V 349
18	572.62	Erstatte dagens ordning med et ikkebehovsprøvd stipend (gratis	154,1	639,9	Dagens ordning	V 169
16	228.71	læremidler) i videregående skole	12,7	25,4	innebærer at alle elever	
16	228.74	med et behovsprøvd stipend på inntil	0,2	0,4	mottar et stipend på	
16	228.75	750 kr. måneden, men samtidig	0,3	0,7	2095 kr årlig. Med	
16	228.76	beholde og øke det	0,1	0,3	Venstres ordning økes	
16	222.01	ikkebehovsprøvd stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk	0,2	0,4	denne summen med inntil til 7 500. For elever på bygg- og anleggsteknikk økes stipendet til 7 000 årlig. Netto innsparing = 147,9 mill. Gjelder fra høsten 2016.	
19	2309.01	Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform settes til 1 pst	1516,0	1516,0	Regjeringen foreslår at den årlige overføringen til fellesskapet reduseres med 0,5 pst. av alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet som følge av reformen. Alternativt til 1 pst «ostehøvelkutt» kan det vurderes andre effektiviseringstiltak tilsvarende samme beløp. Innsparingen føres derfor mot «ymseposten» og regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan innsparingen skal posteres.	V 118
19	2309.01	Avvikle ordningen med eksportstøtte til osteproduksjon	115,0	115,0	Føres teknisk mot «ymseposten». Samlet teknisk verdi av denne eksportstøtten og støtten til osteproduksjon er 130,0 mill. kroner. Avtales nærmere i forbindelse med jordbruksoppkjøret 2016 og det vurderes samtidig å innføre en omstillingsstøtte til de tre meieriene som blir rammet.	V 283

19	2309.01	Reversering av forslaget om	207,5	207,5	Regjeringen har foreslått å redusere kommunerammen med 630 mill., men bare økt Skatteetatens budsjett med 422,5 mill. fordi de trenger 360 færre stillinger. Samtidig har regjeringen tatt over ansvaret for alle ansatte i kommunene, men «regner med» at ikke alle vil være med. Tullebudsjettering. Restbeløpet legges på ymse.	V 117
20	1618.01	statliggjøring av skatteinnkrevingsfunksjonen	422,5	422,5		V 354
20	1632.61	Momskompensasjon til kommunesektoren	50,0	50,0	Redusert kompensasjon som følge av bortfall av regjeringens forslag om å øke lav mva-sats fra 8 til 10 pst.	V 344
SUM KUTT/OMFORDELING			19171,6	21668,1		

V: ØKTE INNTEKTER

Ramme	Post. Kap.	Tekst	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)	Merknad	Spm
6	3490.03	500 flere kvoteflyktninger	3,1	3,1	Samlet nettokostnad	V 381
	3490.06		3,6	3,6	62,3 mill.	
	3821.01		46,8	46,8		
	3821.02		1,1	1,1		
6	5615.80	Økte renter som følge av å øke Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner.	28,0	28,0		V 188
19	5309.29	Salg av statlig eiendom (inkl. økt salg av forsvarseiendom).	300,0	300,0	Teknisk ført på ymse inntekter.	
22	5656.85	Økt utbytte selskaper under NHD	170,0	170,0	10 pst utbytte fra Statkraft. Stortinget har vedtatt at Statkraft skal få beholde anslagsvis 5 mrd. kroner som ellers ville bli tatt i utbytte i perioden 2016-2018. Statkraft beholder med dette 1,53 mrd. kroner i 2016 (som var et dårlig år resultatmessig pga. betydelig nedskrivning)	V 123
SUM ØKTE INNTEKTER			552,6	552,6		